

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Nagyméltóságú br. Bánffy Dezső

egyh. ker. Főgondnok urnak

Budapest.

Marosi egyházmegyénk értekezleti közgyűlésének a Nagyméltóságú Főgondnok urhoz intézett távirati üdvözlésére válaszképen hoztam intézett s az „Erdélyi Protestáns Lap“-ban is közölt nagybecsű levelét hódoló tisztelettel vettem, s van szerencsém Nagyméltóságú főgondnok urat legmélyebb tiszteletem kifejezése mellett értesíteni, hogy a nagyfontosságú levelet egyházmegyei értekezletünk legközelebbi gyűlésének bejelenteni kedves kötelességemnek tartom.

Jóleső örömmel töltötte el lelkünket az a kellemes tapasztalat, hogy Nagyméltóságú Főgondnok úr éles tekintetével távirati üdvözlésünk szük szavaiból azt olvassa ki, amit mi éreztünk és érzünk, t i egyfelől a Nagyméltóságú Főgondnok úr által anyaszentegyházunk iránt minden időben tanusított önzetlen és fáradhatatlan buzgóságú tevékenysége iránt érzett mély hálánknak, nagy tiszteletünknek és szeretetünknek kifejezését, másfelől a nagyra-becsült személye ellen hirlapi téren irányzott alaptalan támadásoknak és rágalomnak elitélését és visszautasítását.

De jóleső örömmel töltötte el lelkünket Nagyméltóságú Főgondnok urnak az a kinyilatkoztatása is, hogy az ily célzatos megtámadások és félremagyarázások dacára sem hagyja magát megzavartatni, s anyaszentegyházunk és hazánk közjavanak előmozdítása iránt eddig tanusított nagy tevékenységében az ily támadások nem fogják lankasztani.

Midőn hasonlóképen mi is biztosítjuk nagyméltóságú Főgondnok urat továbbra is rendíthetetlen ragaszkodásunkról, tiszteletünkről és szeretetünkről, kérjük a kegyelem Istenét, hogy tartsa meg és segítse nagyméltóságú főgondnok urat továbbra is egyetemes egyházunk és drága hazánk közjavanak előmozdítására irányzott nemes törekvéseiben!

Legmélyebb tisztelettel maradok nagyméltóságú Főgondnok urnak
Nyárádszeredán, 1904. augusztus 28.
Alázatos szolgája

Ravasz János,
marosi ref. egyházmegyei esperes.

Még mindig az értekezletekről.

E lapok hasábjain akár a kerületi, akár a megyei egyházi értekezletekről megjelent cikkek és tudósítások tenorja egyforma: bánatos és sokszor resignált. E sajátos egyöntetűségnek kútfeje a lelkek amaz egy véleménye, hogy e nemes czélu intézmény gyümölcseit mindenek keveslik. Nem ok nélkül, de nem is megmagyarázhatatlanul. Nem ok nélkül, mert ha eszünkbe vesszük, hogy kerületünk világi és egyházi vezérférfiai mily önzetlenül s mennyi fáradságot nem kimélve viszik lelkök lobogó tüzét ez értekezletek megnyilatkozásaiba, hogy mindenütt gyűjtsanak és lelkesítsenek; s ezzel szemben ez ügynek alig pislogó mécseit tekintjük: lehetetlen be nem ismernünk, hogy mindnyájan csalódtunk reményeinkben. Pedig magyarázata ennek több mint egyszerű, magától érthető. Elég figyelemmel kísérenk a gyűléseken megjelentek névsorát s menten tapasztaljuk, hogy kevés eltéréssel mindig ugyanazok. Mi következik ebből? Az, hogy jó nagy részben azoknak hirdettetnek e magasztos eszmék, a kiknek lelke azokkal amúgy is szaturálva van, míg a nagy többség és főkép a *nép* róluk közvetlen tudomást egyáltalán nem, közvetett pedig csak halvány másolatban veszen. Mert még ama városokban is, ahol eddig e közgyűlések tartattak, a köznép cooperálása csaknem kizárólag az ünnepi istentiszteleten vétetett igénybe, ami azt jelenti, hogy kissé ünnepélyesebben ugyan, de csak a megszokott formában veszi a tájékoztatást e mozgalom célja és mivolta felől. Az értekezlet egyéb szervei, hogy úgy mondjam, szigoruan zárt körben működnek, miért is a nép lelkének megtermékenyülése elmarad.

Olyan formán vagyunk ezzel, mint a mértékletességi mozgalmakkal világszerte, hogy t. i. a meetingeken csak a mértékletesek hallgatják a józanság dicséretét, míg a delirium tremenstől alig szomszédos forgalomtávolságnyira eviczkélő iszákosoknak halvány fogalmuk sincs a lelket emelő beszédekről.

Orvossága ennek csak egy van: vagy a népet az értekezlethez vagy az értekezletet a néphez közelebb kell hozni. Ez utóbbit szolgálja ama helyes intézkedés, hogy közgyűléseink évenként más és más helyen tartatnak. Am e cél — mint fentebb kifejtém — csak tökéletlenül közelíti meg. Nézetem szerint tehát e közgyűléseket, bár részben nagyobb nyilvánossággal és ami fő: jóval népszerűbben, a népet érdeklődésre keltőbben volna célirányos rendezni. A tudós theol. tanárok helyett, kik önként érthetőleg, évhosszant folytatott eszmei és elvont előadásaik köréből a néphez leereszkedni nem tudhatnak, *e népgyűléseken* a felolvasások tartását reánk: jámbor közpapokra kellene bízni, kik bár az altruizmusról és a Nietzsche übermenschéről szakszerűen elmélkedni nem tudunk is, de a nép szívéhez közelebb fekvő vagy egyszerűbben öltöztetett témákat innen a földszínéről jobban meg tudjuk találni.

Ami az érem másik oldalát illeti, hogy t. i. a népet az értekezlethez közelebb vigyük, erre nézt az útjában legkevesebb nehézséget találó módot a következőben látom.

Ertekezletünknek talán a legmélyebbre nyúló s legegészségesebb gyökerei az énekarok. Am tapasztalatból tudom, hogy ezek működése magasbra sarkalló cél nélkül idővel meglankad, fáradt lesz. Eleinte a környéken és helyben tartott dalestélyek jótékonyan fejlesztik őket. Am itthon is, a környéken is néhány szereplés után megúnják, megszokottá teszik őket, s pusztán az önművelődés magasztos hivatása magokat a tagokat sem elégti ki. Helyesnek és kedvesnek találnám azért, hogy az egyházkerületi értekezlet közgyűlései alkalmával az egyházmegyei énekarok dalversenyt rendeznének. Ez egyrészt élénkebbé tenné a fent irt népgyűlések programját, másrészt a megyei dalkarokat is intenzivebb munkálkodásra serkentené. Az anyagi oldalról sem feledkezvén meg, e tervet ekkép látom kivihetőnek:

Az egyházmegyei értekezletek közgyűléseik alkalmával a megyéjükben levő dalkarokat beléptidijas hangversenyen összemérkőztetnék, mely előadás tiszta jövedelme a győztes dalárda kiküldetésének költségeit fedezné. Így következő a nagy mérkőzés a kerület színe előtt, mely szintén némi beléptidijaival a jutalmazás kiadásait térítené meg.

Legértékesebb gyümölcse pedig e terv megvalósításának az volna, hogy ez énekkar-

rok tagjai által, mint csatornákon, az értekezletek tanúságai a nép közé eljűtnának.

Szász Béla.

Azok a régi jó idők...

(Észrevételek kálvinista gimnáziumainkról a multban és ma.)

Olvasgatók *Debreczeni Mártonról*, a szegény daróczos jobbágy fiuról, akinek — miután munkaközben egyik ujját elvesztette, tehát paraszt munkára képtelen lett — apja kegyesen megengedi, hogy tanuló legyen. Aztán bekerül a kálvinisták kolozsvári gimnáziumába, hazulról a kegyes engedély útlevelé és segítsége csupán egész tanulói pályáján s lesz belőle, a kiválóan nagy tudásáért, *újításáért* külföldön is ismert lángeszű szakember, bányász, „*Kiovi csatá*“-jával pedig, korának e „legjobb epikai alkotásával“, egyik legértékesebb eposzával... nagy költő.

Es még fülembé zúg a székelység örömnapi zaja, melylyel Körösön, Kovásznán halhatatlan nagy fiának, körösi *Csoma Sándornak* áldozza. Mintha látnám a szegény daróczos székely fiut, amint övéi elkisérlik a Bethlenkollegium kapujáig s mindössze ennyi, amit egész tanulói pályáján reá áldoznak. Csak miután a külföldi egyetemekről is visszakerül, több mint 20 nyelvet beszélő kész tudós, látja viszont szülőföldjét, hogy aztán örök búcsut véve tőle, keleti útjára induljon s szerezzen nemcsak a magyar névnek fényes dicsőséget, de nevét nagy tisztelettel emlegesse az egész tudós világ, az emberiség halhatatlanjai között. Nehány héttel ezelőtt meg a m.-igeni temetőkertben a nagy *Bod Péter* emlékét újítottam fel szép ünnepség keretében. Ezért a szegény daróczos székely fiuért már annyit sem tesznek övéi, hogy a Bethlenkollegium kapujáig legalább elkisérjék, sőt szinte szökve kell menekülnie Felső-Csernátonból, mostohájától, aki ökörpásztornak neveli vala. Es ebből a szegény daróczos székely fiuból lesz nemcsak az igazi magyar kálvinista papnak minden időkre tündöklő példányképe, hanem nemzeti irodalmunknak, történetírásunknak nagy tudásu, rendkívül tevékeny munkásságu kimagasló alakja.

Elősorolhatnám aztán még tovább fényes sorait azoknak a nagy embereknek, tudósoknak, a magyar nemzeti szellem lánglelkű apostolainak, a magyar nemzeti állam lelkes építőinek, a magyar közélet kiváló harcosainak, avagy szerényebb munkakörben, de áldásosan munkás közkatonáinak, akiket így ajándékozunk nemzetünknek erdélyi kálvinista kollegiumaink, a legtöbbit természetesen a *Bethlen* főiskola, mely erdélyi kollegiumainknak századokon át koronája volt.

Ezeknek hatása alatt újulnak meg lelkemben *azok a régi jó idők*, midőn Erdélyben (elnevezést e közjogilag hibás kifejezésért!) a sze-

gény kálvinista nép, különösen székely gyermekének, hogy emberré legyen, elég volt, ha Istentől jó esze, aztán tanulni erős akarata, szorgalma vala. Debreczeni Mártonért csak annyit tesznek szülői, miszerint megengedik, hogy tanuló, diák legyen; Körösi Csoma Sándort elkisérik a Bethlen-kollegium kapujáig; Bod Péterért még ennyit sem tesznek, nékie szinte szökve kell még idáig is eljutnia. Es hány száz és száz, nyugodtan irhatom, hány ezer és ezerrel történt hasonlóképpen.

Igy augusztus idején, szeptember közeledtével, mintegy toborzás volt a szegény magyar, különösen székely nép gyermekei között. Szinte mindenik valamire való magyar falunak tanult valamelyik kálvinista kollegiumban egy-egy képezdésze, jó diákja vagy pláne theologusa. Ezeknek, mikor hazajöttek a nagy szünidőre, elmondta a tanító uram, ahogy gyakrabban szólitottuk, a mester uram, hogy milyen nagy ember válhatna a Lajiból, Péterből vagy Gyuriból, ha tovább tanulhatna! Aztán a jószívü diákember elment Lajinak, Péternek vagy Gyurinak édes szülőjéhez s elmagyarázta nekie, hogy kár a fiuból bérest vagy napszámot nevelni, elviszi ő majd szeptemberben Enyedre vagyis a melyik kollegiumban ő tanul s ott majd gondját viseli. Nem kell arra kevés keresményéből szinte semmit sem költenie.

Az édes anya aztán úgy, ahogy szegénységétől telt, *kiruházta* fiát, elengedte, hogy vigyék kollegiumba s a legtöbbször csak akkor látta viszont, mikor az mint diplomás ember, vagy tekintélyes társadalmi állást betöltő férfiú tért vissza falujába látogatóba. Ha leszakadt a szegény fiú darócza, kapott helyébe mást az urfitól, vagy theologus diáktól, akinek czipőjét takarította, szobáját sepregette és kosztját hordta, melyből aztán nekie is maradt mindig annyi, hogy megélhessen; sőt tanszerek beszerzésére is jutott belőle. Volt idő, mikor csak a Bethlen-kollegiumban évenként 200—300 szegény jó tanuló gyermek tartotta így fenn magát. Hiszen átlag 150—200 urfinak kellett a kosztját felhordani, amiből kikerült a kosztja a szegény fiunak is és legalább 32 theologustól járt ki szegény fiuknak a 2—2 czipó, ezenkívül a kollegiumtól a sok ingyen czipó és kegykoszt.

Abból az őstalajból, mely Justh Zsigmond szerint — romlatlan, ép, erős, hamisítatlan magyar idegeivel egyedül lehet egészséges felfrissítője az intelligens osztálynak — így került évről-évre egy egész sereg kálvinista kollegiumainkba, különösen a Bethlen-kollegiumba, mely századokon át a szegény jótanuló fiuknak nevelő dajkája, a szó legnemesebb értelmében alma mater volt.

Nem mondom, hogy ideális állapot volt ez, de merem állítani, hogy kálvinista szegénységünknek megfelelő, százados gyakorlat által kipróbálva s gazdagon gyümölcsöző.

Még növendék diákja voltam a Bethlen-kollegiumnak, midőn kálvinista kollegiumainkat megérintette korunk nivelláló szelleme. Mintha most is hallanám egyik kifogyhatatlanul eszméket termelő tanárom ajkiról: kollegiumainkat a kor színvonalára kell emelni, a Bethlen-kollegiumot mintagimnáziummá kell tenni. Az államgimnáziumokkal fel kell venni a versenyt minden irányban. Már ekkor sejtettem, hogy ha mindez valóra válik, sok szegény fiu czipójába fog kerülni, legalább a Bethlen-főiskolában — melynek szervezetét, beléletét legjobban ismertem — sok szegény, vagyontalan fiunak fogja megnehezíteni, sőt egyenesen lehetetlenné tenni a tanulást.

Sötét sejtelmem sugta, hogy én majd nem lehetek szegény, de jó tanuló, kiváló eszü gyermekeknek szállítója a kollegiumba, mint a hogy velem és másokkal, nem egy nagy tudásu professzorommal is cselekedték egykoron. Fájdalom, sejtelmem nem csalt. Es immár szinte deresedő fejjel, legyen szabad kérdenem azoktól, akik kollegiumaink belszervezetét kiforgatták régi mezéből, anélkül p. o., hogy akár csak a minta gimnáziummá emelt Bethlen-kollegiumot hirnevesebbé tették volna, mint volt hajdan: meggondolták-é, hogy Kálvinista szegénységünkhöz szabott igen értékes ruházatok voltak azok, amelyet — a mint szépen indokolják — midőn a kor haladó szellemének parancsszavára el kelle dobniok, hasonló hivatást betöltő újakról kellett volna gondoskodniok. Ha igen, kegyeskedjenek minket felvilágosítani, hogy az újabb rendszer mellett a tanulói pályáról leszorult igen értékes elemnek, melyről előbb szólottunk, miként nyitják meg az utat megint kollegiumainkba? Mert egyik, immár néhaivá vált professoromnak eme állítása: „korunkban elég, ha az uri emberek gyermekeiből nevelhetünk urat!” komoly szót sem érdemel, sőt nevetséges is, ha megtudjuk, hogy kollegiumi czipó s koszthordás nélkül ő sem lett volna urrá, professzorrá. A konviktus-intézmény szép, de mig a gazdag fiunak igen is olcsó, azoknak a földhöz ragadt szegény daróczos székely fiuknak, még kedvezményesen is méreg drága, mert részéről kifizethetetlen. Távol van tőlünk, hogy csak perczig is kételkednénk a tanár urak jóindulatában, sőt készséggel elismerjük, hogy a legtöbben nagy előzékenységgel, sok jó indulattal kezelik a szegény fiuk sorsát, csakhogy mindez kevés vigasztalás a tanulói pályáról leszorult teljesen vagyontalan, szegény székelymagyar, illetve erdélyi magyar ifjaknak.“

Aztán azok a főuraink is megfogytak, sőt szinte kipusztultak, akiknek egymásik gimnáziumunkban alumnusaik voltak. Új nemesseink fogékonysága ily magasabb rendű dolgok iránt még nem született meg. Bankjaink fajszeretete pedig, hogy milyen messzi áll csak a n.-szebeni „Albiná“-étől is, legyen

szabad bár egy példát idejegyeznem. Ugyanis a n.-szebeni „*Albina*“ takaré- és hitelintézet, a n.-szebeni m. kir. áll. főgimnáziumnál, ág. hitv. ev. főgimnáziumnál és m. kir. reáliskolánál 1895-ben „*Deák-asztalt*“ létesített vagyontalan, jó előmenetelű és magaviseletű oláh fiuk számára, holott évenként legalább 50 oláh tanuló kap ingyen kosztot. A mult 1903—1904. iskolai évben csak a n.-szebeni m. kir. áll. főgimnáziumnak 42 tanulója élvezte teljesen díjmentesen a *deákasztal* kedvezményét, teljesen ingyen kosztot. Ezenkívül kaptak tandíjmentességet, ingyen tankönyveket, ösztöndíjakat, az érettebb tanulók magántanítványokat. Melyik magyar bankunk teszi ezt legalább azok közül, amelyeknek élén Hegedüs Sándorok, Tisza Istvánok, Széll Kálmánok és más hasonló nagy hazafiak is állottak és állanak?

Bizony, mi magyar kálvinisták nem támaszkodhatunk senki másra mint a jó Istenre és önmagunkra. Eppen ezért siratom a fentebb vázolt régi jó időket a szegény székely s általában a vagyontalan jól tanuló eszes magyar kálvinista fiuk szempontjából, látva minden téren a nemzetiségek előre nyomulását s fajunk térvesztését.

Jól tudom, hogy professzor barátaim megmosolyognak s akadni fognak olyanok is feles számmal, akik megfognak porozni az elmondottakért. De mindezt szívesen elviselem, csak tényekkel czáfoljanak meg.

Benedek Károly,
alvinczi ref. lelkész, em. főjegyző.

Helyén való-e a házasság megkötése urvacSORAOSZTÁS napján?

(Ajánlva falusi lelkésztársaim szíves figyelmébe.)

A napilapok tájékoztatása szerint a képviselőház még a nyári szünetek előtt tárgyalás alá veszi az anyakönyvi törvény módosításáról szóló törvényjavaslatot, ha a költségvetés elintézése idejében dűlőre jut. Hogy e törvényjavaslat tárgyalása alkalmából az anyakönyvi törvény egyik testvére, a házassági törvény kaphatna-e valamicske módosítást, illetve egészítést — ha t. i. annak szüksége fenforogna — azt nem tudom. Mindazonáltal nem mulaszthatom el, hogy falusi lelkésztársaim és az áll. ig. tanács szíves figyelmét fel ne hívjam egy kicsinynek látszó, de következményeiben épen nem kicsinylendő jelenségre, mely a fentebb említett házassági törvény azon fejezetére utal, a mely egyebek mellett szól „a házasságkötés idejé“—ről.

A házasságkötés idejének kitűzésére nézve a dr. Kampis János-féle gyűjtemény azt mondja, hogy e tekintetben az anyakönyvvezetőnek jogában áll a helyi viszonyokra tekintettel hetenkint egy vagy több napot meghatározni; de tisztében e napokon kívül is eljárhat, ha neki úgy tetszik.

Minden esetben azonban kötelessége különös gondot fordítani arra, hogy a feleknek még házasságuk megkötése napján legyen módjukban eleget tenni vallási kötelességüknek is.

Ezek szerint tehát föltétlen szabadság van adva az anyakönyvvezetőnek, hogy akár karácson, akár husvét, akár pünköst első napjaira is kitűzze a há-

zasságkötés idejét. Ezt megteheti meggondolatlan-ságból; megteheti, ha netalán rossz viszonyban él a lelkésszel. És — eltekintve a falusi lakadalmakkal járó lövöldözésektől, hejje-hujától, szemérmetlen rigmus kiabálásoktól, muzsikától, részegeskedésektől — ha az anyakönyvvezető hivatalos órája 11—12 óra közé esik: miként tegyenek eleget a házasulandó felek vallási kötelességöknek a három nagy ünnep első napján és ama vasárnapokon, melyeken a lelkész urvacSORAOSZTÁSSAL van elfoglalva akkor, a midőn az egyházi áldás igénybe vétele rendszerint délelőtt szokásos és nem a délutáni órákban. De miképen ad-hassa meg az egyházi áldást a lelkész, aki urvacSORAOSZTÁS idején mindig a délutáni órákban hagyja el a templomot s azután még néhány beteget is fel kell keresnie az urvacSORÁVAL?

Azonban tegyük fel, hogy az anyakönyvvezető kardoskodik amellett, hogy a három nagy ünnep első napján senki fiának házassági szövetségét meg nem köti. Mert ez szabadságában áll. De viszont e szabadságából kiüti az a belügyminiszteri rendelet, a mely azt mondja: nem szabad az anyakönyvvezetőnek mereven ragaszkodni az általa kitűzött házassági naphoz vagy napokhoz, ha a más időben való eljárást kivételes körülmények indokolttá teszik.

Nem ismerem e belügyminiszteri rendeletet; nem tudom, hogy taxative felsorolja-e ama kivételes körülményeket. Azt se tudom, kivételes körülmény volt-e az, amely késztetett e sorok megírására. Ime:

Egy több, mint másfélezer lélekszámmal bíró gyülekezetben az anyakönyvvezető előtt pünköst első napján megkötetik egy házasság, még pedig vegyes házasság. Kivételes körülmény: talán a sürgős elutazás. Másodikat harangoznak. Gyülekeznek a templomba. Szembe jó a zajos lakodalmi tömeg. Fizikai lehetetlenség, hogy a lelkész ekkor megáldhassa a házassági szövetséget. Jó a fenyegetés: áttérés, reversálisadás s több efféle alakban. Lelkész indul a kissé távol eső templomba. A házasfelek csak azért is elmennek egyházi áldás nélkül s uj lakhelyökön megadja azt nekik holminemű elkötelezések ellenérteke fejében a róm. kath. plebános.

Hibás-é a lelkész? Nem. Hanem azért nem drukkolhat-é, hogy kapni fog egy jó adag megintést, dorgatoriumot, ha az illető előáll, hogy ő megakarta áldatni házassági szövetségét tulajdon lelkészével, de az nem tett eleget ebbeli óhajának még fenyegetésre sem?

E fatális jelenséget az élet forgotaga felszínre dobhatja némi-nemű kivételes és nem kivételes körülmények révén nemcsak egy, három, sőt több helyen is. A mely minden komolyabb következmények és kellemetlenségek nélkül elintézhető olyan városi gyülekezetünkben, melynek két-három lelkésze is van, de egy lelkésszel bíró falusi gyülekezetben fizikai lehetetlenség.

Azért falusi lelkésztársaim szóljanak hozzá e dologhoz. Ne kicsinyeljék azt. En most alázatos tisztelettel bátorkodom felhívni főtiszteletű és mélt. Ig-tanácsunk figyelmét ama szerény indítványomra, hogy ha az idő rövidsége miatt, az anyakönyvi törvény módosítását célzó törvényjavaslat tárgyalása rendén nem is, de legalább miniszteri rendeletileg rendelkezésük el, hogy — magunkról szólva — amaz ünnepnapjainkon, a melyeken rendszerint urvacSORÁT OSZTUNK, az anyakönyvvezetők olyan házassági szövetséget meg ne köthessenek, a melyben a házasulandók reformált vallásúak, sem olyan vegyesházassági szövetséget, melyben az egyik fél reformált vallású.

Igaz, hogy nem lehet az életet paragrafusokba szedni, de a főtiszt. és mélt. áll. igazgatótanács könnyen módját ejtheti annak, hogy a többi testvéregyházkerületekkel egyetértve hasonszórú indítvány,

illetve felírás intéztesék a legközelebbi konventi ülés elé e kérdéses dologban, továbbítás végett.

Nagy igazság néhai Maló bölcs Seneca ama mondása, hogy ezer század mulva se lesz alkalma keseregni egy világra szülöttnek sem, hogy neki ne lenne mit írni, de én nem azért irtam a fentebbieket, hogy csak irjak. Irtam, mert szükségét láttam. Mert egy olyan beteges jelenséggel állunk szemben, a mely úgy, a miként van, nem maradhat; a melyet nyakon kell fogni egy egészséges paragraffussal; mivel 100 lelkész közül, ha egy hasznát veszi is bár, akkor is sok kellemetlenség odáztatik el. Jól lehet nagy valószínűség szerint egyházmegyém illetékes testülete is megteendi e tárgyban a kellő lépéseket, mégis irtam, hogy falusi lelkésztársaim hányják-vessék meg egymás között saját belátásuk szerint e kérdést, hogy legyen belőle valami minél előbb. Bardocz.

Molnár Imre, ref. lelkész.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. augusztus 15.

(Folyt. és vége.)

A nagyenyedi egyházmegye ajánló fölterjesztésére jóváhagyta ig. tanácsunk az *egerbegyi* ev. ref. egyházközség ama határozatát, mely szerint Barabás József öreg lelkész aa. mellé kápláni állomás szervezését mondta ki. Együttal köszönetet és elismerést szavazott ig. tanácsunk nevezett lelkész aának, 48 éven át kiváló buzgósággal és szép eredményel végzett lelkészi szolgálataiért.

Jóváhagyást nyert a sztánai iskola államosítására vonatkozó szerződés-tervezet is, valamint megengedettett az ehközségnek, hogy az építendő iskola-épület költségeire 3000 K 25 éves törlesztő kölcsönt vehessen föl. Simon János galaczi és Nagy Sándor braillai volt lévita-tanítók özvegyeinek állandó segély megszavazása iránti kérése, fedezet hiányában, teljesíthető nem volt.

Kakasi Sándor csikszentiváni kántor-tanító részére megengedettett, hogy az ottani szövetkezethél az elnöki állást elfoglalja.

Egrespataki ehközségünk arra kért engedélyt, hogy papi állomását 2 éven át üresen tarthassa, de törvényeink rendelkezései értelmében csak 1 évi üresség volt engedélyezhető.

Tollas Béla, domokosi kántor ellen panaszok érkezvén be, illetékes esperes utasított az azoknak tüzetes megvizsgálására.

Fogarasi ehközségünk drágasági pótlékot szavazott meg ez évre az egyházi tisztviselők részére és e határozata jóváhagyást nyert.

A kisteremi egyházközség kéri jelenlegi anyaegyházától, Nagyteremittől, a marosi ehmegyéhez tartozó fintaházi anyaegyházhoz való csatolását. Mint-hogy a kérelem teljesítéséhez az összes érdekelt egyházak és az illetékes ehmegyék tanácsai is hozzájárultak, ig. tanácsunk ajánlattal fogja a kérést a kerületi közgyűlés elé terjeszteni.

Magyaríráti egyházközségünk indokolt kérésére kiutaltatott 1000 K, a nevezett egyház központi kezelés alatt álló tőkájéből, templom- és toronyrenoválási költségek fedezésére.

Szacsvai ehközségünk engedélyt nyert arra, hogy papi állomását 1 évig üresen hagyhassa és az időközi jövedelmet papiház renoválásra használja föl; krasznai ehközségünk pedig arra, hogy 1 évig csak segédlelkész alkalmazhasson, temploma kibővítési alapjára tőkésítvén az így megtakarított összeget.

A mezőörvényesi és szászsebesi ehközségek részére 800—800 K missiói segélyt szavazott meg a f. évben tartott egyetemes konvent, de a segélyössz-

szegek a jegyzőkönyvekben ideigleneseknek vannak kijelölve. Minthogy emiatt a körlelkészi állások végleges szervezése iránt intézkedni nem lehet: előterjesztés tétellett a konventhez, a jegyzőkönyvi tévedés kiigazítása céljából.

Előfordult eset alkalmából látta ig. tanácsunk, hogy nincs kiterjesztve az egyházi hatóságokra a végrehajtási törvény ama kedvezménye, mely szerint közvagyon kezelésével megbízott tisztviselők ellen a biztosítási végrehajtás, egyszerű hivatalos megkeresés alapján elrendeltetik. Minthogy pedig e kedvezményre a közvetve állami feladatokat is szolgáló egyház föltétlenül igényvel bir, ig. tanácsunk elhatározta, hogy eziránt az igazságügyminiszteriumhoz előterjesztést tesz, fölkerévén együttal hasonló előterjesztés tételére a testvéregyházkerületeket is.

A kézdímarthonfalvi lelkész állandóan meg-megújuló panaszokkal él, részben illetékes esperese, részben mások ellen, mely panaszok a lejártatott fegyelmi eljárás daczára sem szüntek meg. Hogy ez az ügy helyszíni vizsgálat utján álopon megvizsgálható és a netán létező bajok fölöl kellő tájékozás szerezhető legyen, Gyárfás Endre, ehmegyei gondnok és ifj. Péter Károly esperes személyében közigazgatási vizsgáló biztosokat küldött ki ig. tanácsunk.

Ezek után jóváhagyta ig. tanácsunk a türi ehközség egyik taksás telkének eladására vonatkozó szerződést és engedélyt adott arra, hogy a buzásbocsánci papi állomás, mely papilak hiánya miatt nem tölthető be, még egy évig üresen maradhasson.

Az idei államsegély kiosztásával kapcsolatosan kimondotta ig. tanácsunk, hogy előterjesztést intéz az eházkerületi közgyűléshez, a központi közigazgatás összes költségeinek az államsegélyi alapra leendő áthelyezése iránt.

Jóváhagyatott a kolozsvári kollégium ama határozata, melyszerint a fennálló drágaságra tekintettel a tápintézeti díjakat mérsékelten főlemelte.

A dr. Gece Dániel-féle emberszereteti intézet előterjesztésére több rendbeli felhajthatatlan követelés törlése engedélyeztetett, de nem találta teljesíthetőnek ig. tanácsunk a választmány ama kérését, hogy az elnök helyettes és segédpénztárnok részére 400—400 K-na tiszteletdíj irányoztassék elé a költségvetésben.

Az ehkerület budapesti házaira fölvelt jelzálogkölcsönök konverziója tárgyában kimondotta ig. tanácsunk, hogy miután a pénzüntézetek ez idők szerinti ajánlata meg nem felelő: csak a jövő év tavaszán veszi e kérdést megoldás alá.

Kolozsvári kollegiumunk nem tudván fizetni az építési államsegély után kirovott 3 százalékos járulékokat, ezeknek elengedése, illetőleg az idevonatkozó törvény módosítása iránt kérelmez. Az eddig esedékessé vált járulékok leírásához remény nem fűzhető, de az ide vonatkozó törvény módosítása iránti mozgalmat ig. tanácsunk is helyesli; a többi kerületeket hozzájárulásra fölkeri és a kollegiumi előljároság néhány tagjának bevonásával küldöttséget meneszt e tárgyban a vall. és közokt. ügyi miniszter elé. A küldöttség összeállítására főt. püspök aa. kéretett föl.

Ezek után az ülés, a tárgysorozat teljes kimerítésével, bezáratott.

r. s.

EGYHÁZI ÉLET.

Szives kérelem

a hazai mindkét protestáns egyházmegyékhez és lelkészi karhoz!

Midőn a felsőborsodi ev. ref. egyházmegyének lelkészi értekezlete s maga az egyházmegye is minden magyarországi ev. ref és ág. evang. egyházmegyéhez megküldött

„Felhívás“-át kibocsátotta, azon nemes cél lebegett lelki szemei előtt, hogy az általános fizetésrendezés idején a protestáns papság fizetésének — az állás fontosságához legalább megközelítőleg méltó rendezését felvesse s az iránt minden illetékes tényező közreműködését felköltve kitűzött célját minél biztosabban elérhesse.

Ugy látszik, a megindított mozgalom általános érdeklődést keltett. Indítványunkat a legtöbb helyen sajtóban és közgyűlésekben nagy lelkesedéssel fogadták, kibontott lobogónk alá az egyházmegyék már is szép számmal sorakoztak.

A hozzánk beérkezett hivatalos nyilatkozatok arról szólnak, hogy a tulajdonképeni cél elérése iránti törekvés, miszerint: legyen alapfizetése 2400 korona s 6 ízben 200—200 korona ötödéves korpótlék minden magyar protestáns lelkésznek — már is általános. Csak az baj, hogy a hivatalos jegyzőkönyvi határozatot eddig 14 egyházmegye küldötte meg, névszerint: a bihari, debreczeni, erdővidéki, békésháti, beregi, orbai, alsószabolcsi, nagykárolyi, érmelléki, görgényi, nagyszalontai, nagyenyedi, felsőborsodi ref. és a pestmegeyeri ág. evang. egyházmegye; pedig részint az egyházi lapok, részint a „Magyar Szó“ utján, úgy tudjuk, hogy 26 egyházmegye döntött már ebben a fontos kérdésben úgy, hogy a felsőborsodi indítványt üdvözlik, elfogadják, sőt részben képviselőiket is megválasztották; de mivel több egyházmegye jegyzőkönyvi határozatot nem küldött, így csak 14 egyházmegye határozata van előttünk.

A nagyszalontai és nagyenyedi egyházmegye kivételével a többi egyházmegye helyesli az országos értekezlet összehívását, sőt sokan arra sarkalnak, hogy legyen az az összejövetel minél előbb s nemcsak a lelkészek, hanem lehetőleg minél több világi képviselő részvétele mellett.

Régi felhívásunk lényegéhez mi ma is rendületlenül ragaszkodunk. De a mennyiben mi már abban kifejeztük azon véleményünket, hogy az egyházmegyék általános többségének a kedvező megnyilatkozásától tesszük függővé a további lépéseket: szívesen kérjük a Nt. Esperes urat, illetve, értekezleti Elnököt, hogy indítványunkat szeptember hó 25-ig tárgyalatni s a határozatot jegyzőkönyvi pontban velünk közölni méltóztassék, annyival inkább, mivel a töredékes lelkészi értekezletet mi sem célravezetőnek, sem a hazai prot. papság méltóságához illőnek nem tartjuk s abban mi kezdeményezők még részt sem vennénk.

Ha az egyházmegyék többségének kedvező nyilatkozata kezeink között lesz, akkor mi igyekezni fogunk az országos értekezlet elnökségére tekintélyes egyént megnyerni s ennek közreműködésével felkérendő egyetemes intéző bizottság pedig gondoskodni fog a további teendők megtételéről s a változatos programmagállapításáról.

A hazai protestáns papság nagy szellemi tőkét képviselt eddig is. Ha megmozdul s nemzeti voltára, a multban teljesített szolgálataira hivatkozva jogos kérését ha felemeli, mi hisszük, hogy bezárt ajtókra és süket fülekre nem talál, mert Urunk Jézus Krisztus mondja: „Kérjétek és megadatik; zörgessetek és megnyitattik ti néktek.“

Ha pedig egyházmegyéink többsége esetleg nem volna barátja az országos értekezlet tartás eszméjének, hanem az egyházi hivatalos hatóságok utján óhajta kitűzött célunkat megvalósítani s jogos kérelmünket a Konvent utján a magas kormányhoz felterjeszteni, mi ebbe is szívesen bele nyugszunk, azonban ez esetben is kérjük becses határozataikat Nt. Vadász Pál felsőborsodi ref. esperes urhoz (Sajószentpéter, Borsodmegye) hivatalosan megküldeni s a magasztos ügynek mielőbbi megvalósítása érdekében minden lehetőst elkövetni.

Az ügy tovább vitelével a tavaszi egyházmegyei lelkészi értekezlet bizottsági tagjai (Csontó Károly, Elek József, Szuhay Benedek) bizatnak meg.

Kelt Erdélyben, az 1904. augusztus 4-én tartott egyetemes lelkészi értekezleti közgyűlésünk határozatából.

A bizottság nevében:

Szuhay Benedek
ért. jegyző.

Zsigmond Károly szilágysomlyói lelkész beköltözése és beköszönése.

Folyó hó 2-án a délutáni Kolozsvár felől érkező vonattal jött tiszt. Zsigmond Károly volt hosszafalui ev. ref. lelkész, hogy elfoglalja Szilágysomlyón lelkészi új állomását. Új hivei közül 14-en a sarmasági állomásig mentek

elibe, hogy annál hamarabb láthassák meg szeretett lelkipásztorukat, kit hiréből, munkásságából már eddig is ismertek. Itt Bogdán István szilágysomlyói állami isk. igazgató s ev. ref. egyháztanácsos üdvözölte lelkészt és családját, mely jókívánatokat lelkész afia rokonszenves modorával szép szavakban köszönt meg. Az 5 órai vonattal Szilágysomlyóra megérkező lelkészt nagy közönség várta az indóháznál, hol Nagy Ferencz gondnok adott kifejezést az egyház szeretetének s az új egyházába érkező lelkésznek szerencsét és boldogságot kívánt. Mire Zsigmond Károly hosszabb beszéddel felelt, megköszönvén a személyét ért ez újabb kitüntetést. Lakása berendezéséig gondnok a városi szállodában nyitattott szobát lelkész és családja számára. Innen egy órai pihenés után a papilak megtekintésére kísért el gondnok és számos egyháztag lelkipásztorát és családját. A papilak szép kertyének nagy terméstől meghajló gyümölcsfái, mosolyogva, mintegy szeretettel köszöntötték új tulajdonosukat. A papilak küszöbéről beszolgaló lelkész üdvözölte a ház új lakóit, kívánván, hogy legyen szerencsés e házba való belépésük lelkészre és egyházra nézve egyaránt. Mire Zsigmond Károly szívélyes szavakkal felelt, ígérte, hogy e lakást is épen úgy, mint a felete emelkedő templomot ő Istennek templomául fogja tartani, hol az általa hirdetendő evangéliumi igazságokat egyéni és családi életében is megtestesíteni törekszik. A papilak szobái s kertje megtekintése után a templomot nézte meg lelkész. A szép, izléses templom kellemes benyomást tett papjára, örömet, meglepedését nyilvánítva indult szállására kíséretével. Hosszu megterített asztal népesült meg a szálloda kertjében, hogy együtt vacsoráljanak tisztelői a szeretett lelkipásztorral.

Nagy érdeklődéssel várta az egyházközösség aug. 7-ikét, a beköszönés napját. Harangozások tömegesen vonult a közönség a templomba, hogy helyet foglalhasson. Csakhamar meg is teltek a padosok úgy lenn, mint a három karban, a minden vallásfelekezett képviselő intelligens közönséggel. A később jövők számára lóczákat, székeket kellett a templom piacznán elhelyezni. Fél 10 órakor Viski Pál esperes élén vonult fel a papilakból a hegyen épült szép templomba Zsigmond Károly új lelki pásztor, beszolgaló lelkész, gondnok és számos egyháztanácsos kíséretében. A gyülekezeti s alkalmi ének elhangzása után Viski Pál esperes tiszteletre gerjesztő alakja jelent meg az „Eljen Zsigmond Károly lelkészünk“ falevelekből készült felirattal díszített katedrában. Szép, magasztos volt az ima, mely ajkairól mint oltári hála áldozat a hallgatók szíven keresztül emelkedett a gondviselő Istenhez, a ki az embe reknek nemcsak testi, de lelki szükségüeiről is gondoskodik s nem hagyja pásztor nélkül az ő nyáját. A szép tartalmas, meghatón előadott ima után felhívja új lelkészt, hogy beköszönő beszéde megtartásával foglalja el e díszes egyházban magasztos hivatalát. Megjelent a szószékben az új lelkész átszellemlült alakja. Siri csendben várta az ünneplő közönség megszólalását. A 100 éves bibliát felnyitván, az ap. csel. írott könyv 20 r. 24. versét olvasta fel beköszönő beszéde alapjául.

„Bizonyágtétel az evangéliumról“ volt beszédének főtétele. Három részben tárgyalta, miként törekszik ő szívének szeretetével bizonyágot tenni az evangéliumról. 1. annak tisztá és buzgó predikálása. 2. Életében való megvalósítása. 3. Lelkipásztori hü gondviselése és önfeláldozó munkássága által. Nehéz megítélni: a bevezetés volt-e szebb, melyben apostoli köszöntései után azon erős hitének adott kifejezést, hogy nem a hivek választották őt el lelkipásztorokul, hanem Isten az, ki őt elhívta. És ő engedelmességedt ezen isteni hívásnak, s eljött ismeretlen tájra, ismeretlen emberek közé, elhagyta, a kiket úgy szeretett: szülőit, testvéreit, elhagyta azt az egyh. közösséget, melyet úgy szeretett, melyet ő alapított, ő szervezett, elszakadt szeretett hiveitől, kiktől megválni 17 évi együttlét után oly igen fájt. És mégis elszakadt, mert az úr mondta: a ki inkább szereti apját, anyját, testvéreit, barátját, mint engemet: nem méltó én hozzám, elszakadt, mert az örökkelvő Isten szólott hozzá: eredj ki te földedről, a te rokonságod közül arra a földre, melyet én neked mutatok, és nagy nemzetség atyjává teszlek tégedet, sat., mondom, nem tudom e bevezetés volt-e szebb, mint a részek kidolgozása, melyekben apostoli lelkesedéssel fejtegeti az igazi, a valódi lelkipásztor fenséges, magasztos hivatását, kötelességeit. De nem engedi a hely, hogy a részek ismertetésébe mélyebben bocsátkozzam, elég ha megemlítem, hogy az apostoli lelkesedéssel előadott beszéd nagy hatást tett.

Bizony, ha nálunk is szokásban volna az egyházi beszédek hatása alatt az érzelmek hallható nyilvánítása: sokszor szakították volna meg szónokot, a hallgatók elragadtatását nyilvánító kifejezései!

Méltó koronája vala a beszédnek a bezáró ima, melyben Istennek segedelmét, szentlelkét kéri magára hogy elvégezhesse örömmel az ő futását. Isten áldását kéri, az evangélium hirdetésének bő gyümölcsözésére a hívek életében, az egyházra, hazára, királyra sat. Bizony nemcsak a nagy hőség okozott izzadság cseppjeit törülgették férfiak és nők arcukról, szemeikből annak elhangzása alatt! Kár lenne, hogy e szép beszédek szerző asztal fiokjába heverjenek, hogy csak egyszer csendült légyen meg a hívek lelkében az apostoli szót; gyönyörrel, lelki épüléssel olvassanak el azokat többször is!

Isteni tisztelet végeztével a templom előtt várakozó nagy közönségnek, Esperes ajánlotta még egyszer szeretetébe új lelkészüket. Buzdította a híveket tanításainak követésére s az egyház iránti áldozatkészségre, követendő például emelte ki id. Szabó Ferencz egyszerű polgár nemes tettét, ki egy év alatt kétízben összesen 3000 koronás alapítványt tett az egyház felvirágzására.

A papilak irodájában a transzmisszió megejtése után a városi vendéglő hűvös éttermében szép számu közönség ült asztal mellé, hogy a bő lelki táplálék után a testi szükség is kielégíttessék. Természetesen a testi táplálékot is fűszerezte az attikai só. A pohárköszöntők sorát Esperes nyitotta meg, az új lelkészre emelvén poharát, majd Zsigmond Károly gondnok, beszolgáló lelkész, Moni Gyula sat. ültetettek poharát. A félhárom órakor megszólaló harang templomba hívta új lelkészt. Egy szép nap feledhetetlen emlékével oszlott el a társaság, azon meggyőződést vivén el szívében, hogy Zsigmond Károlyban a ref. lelképásztornak egy igazi példányképét nyerte meg a szilágyosmlyói egyházközség, ki egyházát erkölcsi és anyagi tekintetben felvirágzásra vezérli.

TÁRCZA.

Esketési beszéd.

Ihletett lélekkel állok meg itt e szent helyen, mert az ur nevében, a ti szövetségeket kell hogy megáldjam, ifju pár!

Megihleti lelkemet, ez alkalom, nem csak a végzendő szertartás fontosságáért, hanem azért is, mert hozzád ifju barátom, régebbi ismeretség belső vonzalma fűz. Mit kívánjak, én ez órában és e szent helyről a ti szövetségekre? Avagy, nem-e az Ur-tól jön-e az áldás és minden tökéletes ajándék, a magas égből? Ar ur pedig szeretet, ki lelke által kívánja boldogítani választottait!

Ti is kedves ifju pár, az urnak választottai vagytok, mert megmutatta hozzátok való szeretetét, midőn egymásnak adott. Azért, kérlek titeket értsétek meg az Urnak akaratát, legyetek ez órától kezdve egymásnak hűséges társai, felöltözvén a szeretetet, a mely soha elnem fogy.

És, hogy ti azt fel is öltözték, e felől én jóreménységgel vagyok, mert ismerem a ti hiteteket, a mely megbizonyosodott a szeretet munkáiban. Te, ifju szolgatársam, évekig predikáltad az örökélet evangéliumot, feltártad sok szomjuhozó lélek előtt a szeretet ama örökké élő vizét, melyből a ki iszik, soha meg nem szomjuhozik. Bátorítottál, vigasztaltál, nemes papi szived melegével, sok kihülőben lévő kebelbe, újéletet leheltél. Oh, bizony, te tudsz is igazán szeretni!

És te, ifju menyasszony, hogyne tudnál?.. A családi kör, melyben felnevekedtél, a nevelés melyben részesültél, a vallás melyhez tartozol, ifju korod, mely a tavasz legszebb szaka, mind szeretetre, gyöngédségre és boldogításra tanítottak.

Ezért, mert ilyennek tudlak én titeket, van nekem bizalmam a ti szövetségeitekhez. Ezért nevezlek én az Ur választottainak!

De, bizony mondom, szükség is, hogy közöttek meglegyen az egyetértésnek, egycélra törekvésnek lelke, magatokért is, de azért is, mert a ti immár közös életsorsotok, hogy legyetek világító fáklyák, ama őrálló helyen, a hova az ur állított, hogy az ő szőlőjében munkálkodjatok.

Te ifju vőlegény, egy őshírű fejedelmi főiskola evangéliumi őrállója vagy! A te tanítványaidnak szemei rajtad csüngenek, te azt, a mit tanítasz, életteddel is megkell példázd, hogy benned látván az igaz élet áldásait: a mestert nyomon követhesse a tanítvány!

És te ifju menyasszony, te reád is nézni fognak uradnak tanítványai!

Oh, csak nézzenek.. Tudom én, szép példát fognak látni: a női gyöngédség, a hitvesi szeretet és a hívő lélek életének harmonikus egységét.

Bizony, kedves ifju pár, sok szent kötelék van, a mely az embert az emberhez fűzi a földön. Hangozan szól a vér szava, benső a barátság viszonya, de egyetlen egy összeköttetés sem oly benső és szent a földön, mint a házasság viszonya, melyet még a szülői viszony sem mul felül.

Azért, ha a szent szövetségben az egyetértés lesz vezéreték, akkor boldogok lesztek bizonyval.

A tieitek, kik most könyes szemekkel kérnek áldást szövetségeitekre, áldani fogják az Urat, hogy titeket egymásnak adott és ti is áldani fogjátok őszentfelségét, nagy jóvoltáért bizonyval!

Egy ilyen boldog életfolytatás szép reményében, fogjátok meg azért kedves ifjak egymásnak kezét és mondjátok el, a holtomiglant.

Esküdjötek!

Péchy Árpád,
brassói ev. ref. lelképásztor.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinatelőkészítő ev. ref. egyetemes konvent.

A folyó évi november hó tizedikén összeülő országos zsinat előkészítésére hivatott rendkívüli konventet főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az ev. ref. egyetemes konvent elnökei Budapesten, a Lónyai-utcai ref. főgimnázium disztermében október hó 27. (huszonhetedikén) délelőtti 10 (tiz) órakor fogják megnyitni. Kelt Debreczenben, a ref. főiskolában, 1904. évi augusztus hó 27-én. Sass Béla s. k., ev. ref. hittanszaki akad. tanár, konventi jegyző.

A skót egyesült szabad egyház érdekében dr. Szabó Aladár budapesti ref. theol. tanár f. hó 23-án gyűlést hívott össze. A gyűlés egyhangulag elhatározta, hogy halála és rokonszenve kifejezésül az egyesült szabad egyház elnökéhez átiratot intéz. Az érdeklődők s különösen azok, kik az említett egyház edinburghi akadémiáját látogatták, ha neveiket a küldendő irat alá őhajtják iratni, ezen őhajukat közölnék Forgács Gyula budapesti vallás-tanárral (X. ker. Ihász u. 15.) Felhívja a gyűlés az érdeklődőket arra is, hogy adakozzanak. Az United Frele Church összes vagyona koczán forog; remélhető, hogy az ellenfél békésen kiegyezik, de míg az alkudozások folynak, a veszélyben levő egyháznak két millió koronára van szüksége, hogy a hirtelen fölmerült bajoknak elejét vegye. Gondoljunk rá, hogy Budapesten már a 40-es évek óta működik a „Skót misszió“ a nélkül, hogy e munkájában a magyar prot. egyházak csak egy fillérrel is támogatták volna; gondoljunk el, hogy theologusaink s különösen a budapesti theol. akadémia növendékei évtizedek óta látogatják az edinburghi Név College-t skót ösztöndíjakkal. Mutassuk meg ez alkalommal hálánkat és szeretetünket. Az adományok f. év. szeptember 20-ig Forgács Gyula címére küldendők.

Új lelkészi állomás. Eddig északkeleten Máramaros-Sziget volt a protestantizmusnak végső lelkészi állomása. Most a szigeten felül keletre lakó hívek egy új lelkészi állomást szereztek Nagybocksó székhelylyel, melynek anyását a kerület jóváhagyta, a miniszter pedig elvben hozzájárult a fizetésekiegészítés megadásához. Most vannak fenn a szükséges okmányok a miniszteriumban,

hogy az ügy végleges befejezést nyerjen. — Ezen új lelkész állomás egy lábvetése lesz a magyar protestánsizmusnak a ruthén és román népáradatban, s 750 hívő talál az odajövő lelkészben szellemi vezetőt s a magyarságban való megtartót. Az új misszionáriusra remek szép területen fontos nemzeti és vallási hivatás várakozik. Adjá Isten! hogy a váradalmaknak megfeleljen, s vigye előbb a magyar kálvinizmus ügyét.

A kecskeméti ev. ref. jogakadémián a beiratások szeptember hó 1—15-ig tartanak. Az előadások szeptember 16-án kezdődnek. Október 14-ig nyomós okból a jogakadémia igazgató tanácsa adhat az útolagos felvételre engedélyt. Beiktatási díj 20, félévi tandíj 30, segélyegyleti évi díj 10 korona. Az alapvizsgálatok szeptember 1—15-ig tartanak. Alapvizsgálati díj 24, államvizsgálati díj 40 korona. Táppintézet díj havonként 20 korona.

Babonaság. Egy Svájcban utazó hirlapíró megdöbbentő eseményt tárt föl a művelt világ előtt. Ez az esemény azt bizonyítja, hogy a babonaság még ma is él és uralkodik, a hol nem a Krisztus evangéliumát, hanem az emberi tekintélyt tartják az emberi élet zsinórmértékének. Fins-Hautban, egy kis faluban élt a Gay-család. Egyszerű parasztok voltak. Volt azonban egy leányuk, a ki több talentumot kapott, mint talán a falu együttvéve. Különösen a festésben tűnt ki. E miatt, de főként, mert szellemi felsőbbségét érezték, kimondották rá a falusiak, hogy őt az ördög tartja megszállva. Fölkérték azért a plébánost, hogy a leányból az ördögöt izzze ki. És a plébános, a tanult férfiú, a megbízatást elfogadta. Megkezdtek az ördögűzést. Negyvennyolcztól hatvan óráig nem adtak neki enni. A nyomoruságos kunyhótól, a hol zárva tartották, négykézláb kellett a templomba vánszorognia és mikor elfáradt, korbácsütésekkel hozták eszméletre és kényszerítették a tovább való vánszorgásra. Majd a Szent Móríciban levő zárdához kellett mezitláb zarándokolnia. A szentbernáthegyi zárdához az út nagyobb részén négykézláb kellett mennie és mikor mindezek nem használtak, a főczeremóniát kezdték meg. Harangkongatással bezavarták az egész falut a templomba s a plébános, Pallier János kijelentette, hogy most fog megtörténni az ördög kiűzése. Erre a parasztok a leányt hajánál fogva körülhúzták a templomban, közben arczát és testét korbáccsal verték. Útötte-verte, aki csak hozzáérhetett, mert azt hitték, hogy az ördögöt ütök és nem egy ártatlan leányzót. Majd tüzes koronát kelyeztek fejére s gyertyákkal perzselték a testét. Szerencsére egy ujságíró került a faluba, aki hírt adott erről az óriási butaságról és kegyetlenségről a világnak. Az érsek a papot és segédjét megbüntette, de a szegény leány áldozata lett a butaságnak. (Hogy pedig ez mesének ne tűnjék föl, bárki elolvashatja a pittsburgi Sunday Gazette július 10-iki számában.)

HIVATALOS RÉSZ.

3204—1904. sz. KÖRLEVÉL

a nagytiszteletű esperes aaihoz.

1902. évi december hó 18-án 5231. szám alatt pályázatot hirdetünk a Nagy Péter Konfirmációi kisebb kátéja átdolgozására olyan alakba, hogy tartalma, irállya és terjedelme a falusi népiskolák tanulóinak konfirmációra való előkészítésére teljesen alkalmas, népszerű legyen.

A beérkezett pályadolgozatokból s a bírálók véleményeiből arra a meggyőződésre jutottunk, hogy nem forrott ki kellőleg, milyen konfirmációi kátéra van szüksége a népnek.

Felkérjük a nagytiszteletű esperes urakat, hogy egyházmegyéjük lelkészeit, hitoktatóit hívják össze értekezletre s egy előre megbízott előadó előterjesztése s fennebb említett pályázati hirdetésünk alapján megbeszélve, hogy minő módosításokat kellene tenni a Nagy Péter kisebb kátéján, az értekezleti vélemények eredményét folyó évi november hó eléjéig igazgató tanácsunkhoz beterjeszteni sziveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. augusztus 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

3876—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Elöljáróságaihoz.

A nagyenyedi ev. ref. főgymnasiumnál folyó évi szept. hó 10-dikén, reggel 8 órakor tartandó javító és pótló érettségi vizsgálatokra a vallás- és közoktatásügyi Miniszter ur folyó évi 69697. szám alatt az 1883 évi XXX. t.-cz. 23. §-ából kifolyólag dr. Szádeczky Gyula kolozsvári tud. egyet. ny. r. tanárt küldötte ki kormányképviselőül.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 28-án.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1111—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *küsmödi* egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül 556 kor. 46 fill. értékű kánonika porció és kepe haszonélvezete, ezenfelül 1043 kor. 55 fill. fizeteskiegészítő államsegély (1600 kor.-ig)

Pályázati határidő: 1904. szept. 10.

Kellőleg felszerelt kérvények nt. ifj. Péter Károly esperes aához intézendők Alsósófalvára (up. Parajd.)

Kolozsvárt, 1904. aug. 29.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1112—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett *farczádi* IV. osztályú egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: gazdasági épületekkel és kerttel ellátott lakáson kívül: föld-jövedelem 45 kor. 32 fillér, jogositványok 8 kor., készpénz 4 kor., termény 585 kor. 50 fillér, munkabeli szolgálmány 3 kor. 34 fillér, alapítványi kamat 8 kor., összesen 654 kor. 16 fill. Fizeteskiegészítő államsegély (1600 kor.-ig) 977 kor. 19 fill.

Pályázati határidő: 1904. szeptember. 10.

Kellőleg felszerelt folyamodványok nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófalvára (up. Parajd.) küldendők. Kolozsvárt, 1904. aug. 29.

Dr. Bartók György, püspök

Sz. 1120—1904.

KÖRLEVÉL

az összes nt. Esperesi és lelkészi hivatalokhoz.

Minden esetben, midőn segédlelkészek alkalmazása válik szükségessé, a püspöki hivatalhoz intézett fölterjesztésben sziveskedjenek a nt. esperes urak, mindig idézni azon számot, mely alatt az egyházkerület Igazgató tanácsa a segédlelkész alkalmazását engedélyezte.

Ha a lelkész eltávozásával, halálával, vagy más okból megüresedett egyházközségnek van szüksége segédlelkészre az adminisztrator lelkész mellé, ilyen esetben mindig megjelölendő az idő, mely óta a lelkészi állás üresen áll, valamint az igazgatótanácsi engedély száma, mely szerint a lelkészi állás betöltése meghatározott időig még elhalasztható.

Mihelyt a püspöki hivatal kinevezésében foglalt határidő a segédlelkészi működésre nézve lejár, a segédlelkész, püspöki engedély nélkül azon a helyen, anynyival kevésbé más helyen tovább nem működhetik, tehát újabb kinevezésre van szüksége, amiért a lejárt kinevezés visszacsatolása mellett az esperesi hivatal utján a püspöki hivatalhoz kell folyamodni.

Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 30-án.

Dr. Bartók György, püspök.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Az új iskolai év alkalmából.*

Kedves barátom Ahhoz a nagy horderejű kérdéshez, melyet „Az önképzőkörök csődje és reformja“ czimen tartott felolvasásoddal felvetettél, közlöm veled e tárgyról nézeteimet.

A kérdés, melyet te „Az önképzőkörök“ czime alatt felvetettél, valljuk be, felolvasásod egész alapvonása folytán túlnőtt egy eredetileg mellékesnek ígérkezett részletkérdés keretén s odáig emelkedett, hol már az ifjuság s közelebről hazai ifjuságunk nevelés- és tanügyének szociál-ethikai elvei érintetnek.

Ezt mutatták a hozzászólások is, melyekben a legkevesebb szó épen az önképzőkörökről esett, de annál több tan- és oktatásügyünk nem is gyakorlati hiányairól, hanem elvi hibáiról, rendszerének elhibázott voltáról és elnyomorodott karakteréről.

Nekem azonban úgy tetszik, hogy még ezek az értékes felszólalások sem mentek a dolog gyökeréig; odáig, a hová alapjában te célzasz: a tan- és oktatásügyön túl a nevelésügyig, melyre nézve a tan- és oktatásügy is csak — több-kevesebb önértékkel bíró — eszköz.

Engem felolvasásodnak az az alaphangja kapott meg, a melyben más karakterek nevelésének szükségét hangoztatod. A mostani, tulnyomó nagyrésztében önző, felületes, léha, külső mázzal henczegő ifjuság s robot közmunkáját is sokszor saját céljaira gyümölcsötető honoráczió osztály helyett te altruisztikus érzelmű, apostoli buzgalmu férfiak nevelését követeled; mondhatjuk: nem szóban és czeremóniákban vallásos, hanem lélekben, érzületben és cselekedetekben keresztyén jellemű ifjuságot, mely ideális javakért lelkesedik: családért, gyermekekért, a hazáért és hazai földért, a nemzetért és nemzeti munkáért s mindezekben felebarátjai testi-lelki javaiért, előmenetelért.

* Az új iskolai év alkalmából érdemesnek tartjuk közölni lapunk szerkesztőjének dr. Gidófalvi Istvánhoz írott „Nyílt levelét“, melyet hozzá, az „Önképzőkörökről“ tartott s lapunkban is közlött felolvasására küldött.

E cél szerint itéled meg a most alkalmazásban levő eszközöket: főleg az iskolát, a tanítást, a társadalmat és ezek szellemét. S mert úgy találod, hogy ezek nem annyira szóval, de egész rendszerükkel s ebből folyó hatásaikkal e célnak többnyire ellenkezőjét munkálják: ezért sürgetsz reformot. E reformot ugyan egyelőre — tudva, hogy egész rendszerünk átváltoztatása csak nagy idők munkája lehet — csak az önképzőkörök keretében kívánod kifejezetten érvényesíttetni, hogy ez átmenetet képezve az iskoláról az életre, legalább valamennyire áthidalja azt a tátongó űrt, mely a mai iskola s az élet közt van.

Felfogásodnak és törekvéseidnek helyességét aláírom; nemcsak, a reform égetően szükséges voltát is elismerem. De az a meggyőződés, hogy a mikor egy nagyobb szabású épületet részletenként átalakítani akarunk: akkor előre tisztában kell lennünk az egésznek tervével; mert különben, ha az egyes részeket más-más gondolat szerint alakítjuk át: torzalak jön ki belőle.

Rövidre fogott alapgondolataiban elmondom tehát, hogy miként gondolom én az egész reformot s annak keresztülvitelét.

Hogy a nevelés célja, élethivatásuk betöltésére a lehető legnagyobb mértékben alkalmas olyan önálló egyéniségeket képezni, a kik a társadalom egészébe úgy illeszkednek bele, hogy saját egyéniségük minél tökéletesebb kifejtésével és érvényesítésével a szociális közösség egyetemleges céljai megvalósítására munkálnak közre: — erre nézve, azt hiszem, nincs eltérő vélemény. Ebben pedig két kívánalom foglaltatik: a köz javát munkálni kész és ezt hivatáskörében betölteni tudó egyéniség. Karakter és tudás.

Mig a nemes, altruisztikus, keresztyén jellem a nevelés minden formájában és fázisában változatlanul azonos cél, mert az ember személyiségének legbensőbb magvát képezi, a mi az ember emberi méltóságát alkotja: addig az ismeret és tudás a nevelés változó eleme, eszköze mely a társadalom létszerveinek a

kultúra növekvésével mindinkább tagozódó feladataihoz kénytelen alkalmazkodni. Röviden, míg a jellemekben közösséget keresünk, az emberi nem egysége és közössége érzetének jelentkezését: addig a tudásban az egyik-másik élethivatásra, munkakörre való alkalmasságot, szaktudást, illetőleg szakképzettséget. Ez alapon oszlik az egész modern nevelés két részre: a szorosabb értelemben vett nevelésre és tanításra, a melyeknek egy célban: az életre való nevelésben van közös kapcsolódási pontjuk.

Minálunk azonban a németet majmoló nevelés és tanügyi politika a sulyt egyoldaluan a tanításra fekteti. Csak „a tudományok nevelő hatásának érvényesítésére törekszik“, a mint ez a legujabb középiskolai „Tanterv“ bevezetésében is észrevehető. A jellemképzés más eszközeit — mint az angol — nemcsak ki nem domborítja, sőt nagyon is mellékjelentőségre s így alárendelt szerepre szorítja. Valamennyire nevelő-intézeteknek minálunk legfennebb az internátusokkal bíró felekezeti és főként protestáns iskolák tekinthetők, a melyek tanuló-társadalma még céltudatos vezetés hijján is betölti nevelői feladatát, bár ezeknek e megbecsülhetetlen hatását is nagy részben paralizálja az állami tanügypolitika nivelizáló uniformizálása.

Nevelésügyünk alaphibája kétségtelenül abban van, hogy főleg csak a tudományok tanítása által nevel.

(Vége következik.)

A magyarok Mózese.

(Emlékbeszéd a kézdivásárhelyi Bocskay-ünnepélyen. Elmondotta: Sándor József orsz. képviselő.)

(Folytatás.)

A magyarországi és erdélyi rendek 1605. április 17-én a zemplénmegyei szerencsi ref. templomban összegyűlve, Bocskayt egyhangulag Magyarország és Erdély felséges fejedelmévé és a székelyek ispánjává kiáltották ki s a két ország ismét egyesülten, orgonazugás, szoltárenzégés és ágyudörgés között Bocskayt az ur asztalánál az evangéliumra letette az esküt s akkor vallásos érzése szellemében kiadták a hadi jelszót: „Isten velünk, ki ellenünk“, s megállapították a csatadalt, a Rákóczi-induló és a Marsailleise őst. „Erős várunk nekünk az Isten!“

Ekkor bocsátották ki Európához azt a proklamációt, mely „Querelae Hungariae“ czim alatt minden magyar függetlenségi nyilatkozat őse s a melyből — „Superis si nequeo, Acheronta movebo“ — táplálkozott II. Rákóczi Ferencztől kezdve minden szabadsághősünk, Kossuth Lajosig. Hallgassuk meg e kiáltványt, mert dicső őseink és édes eleink lelke sir át abból századokon keresztül mihozzánk s mert csak e helyt rövidítve és kivonatossan közölt szövegből érthetjük meg a 300 év előtti harcot és elke-seredést.

Több mint 200 éve harcol már — ugymond — a magyar a törökkel. Nincs ház az országban, mely fiait már többször ne siratta volna. Hiában próbálta meg szövetségével a török a magyart. A magyar inkább kész volt a legrettenetesebb halált szenvedni el, mint a keresztyén Európától elszakadni. Ezt az érzélat azonban most nem az ellenség ereje, nem

az ellenség fondorkodása döntötte le, hanem az, ki védője kellett volna hogy legyen a keresztyénségnek: I. Rudolf német—római császár és magyar király. Már 14 év óta foly a háboru a törökkel, mialatt török-tatár és német egyaránt pusztították az országot, de a magyar még sem panaszkodott. És ekkor I. Rudolf király számbavéve, hogy a nemzet immár a keresztyénség védelmében kimerült, elhatározta szívében, hogy Magyarországot végleg megszünteti és örökös tartományává teszi. E végből a keresztyén államoktól a keresztyénség védelmére kapott segélypénzeket Magyarország elpusztítására használja fel. Célja elérésére elbocsátotta atyja hű tanácsosait s tulajdon testvéreit is mellőzve, hallatlan terhekkel árasztotta el az országot, állítván, hogy a törvény őt nem kötelezi. A koronát Prágába vitte, a nádori hivatalt nem töltötte be s Európa minden zugából Magyarországra hozott katonái hallatlan gonoszságokat követnek el, nem kimélve senkit és nem válogatva senkiben.

A nőt férjétől, a gyermeket, 8—9 éves kis leányokat az anyáktól elrabolják s azután megbecstele nitve és meggyalázva, a családnak drága pénzen adják vissza. Az urakat és nemeseket kuriájukból kidobják, mindenüket elveszik és felemésztik; a mezőket tüzzel égetik fel s a szegény nép vadállat módjára a hegyeken és erdőkön bolyongva, bogyókból, gyökerekből és fahéjakból táplálkozik, azután baromként döggel hull el. De azért nem egyszer a katonák a hegyek közt is levetkeztetik és kirabolják őket. Nemcsak az ország valamely részén, hanem az egész országban így van ez: katonák és nép éhes sáska seregeként járnak szerte, felprédálva mindent. Mert az Isten meghallgatja a sirókat és szenvedőket, de Rudolf nem. A katonák visszatartott és lehuzott zsoldjából s a keresztyénség segélypénzéből Rudolf kincstára gazdagodik s abból mindenféle műtárgyak és régiségek vásároltatnak, fényűző épületeket, luxuskerteket létesítenek sok száz millió tallér értékben.

Kamarákat, inkább kinvallató és fegyintézeteket létesített, a melyekből a legközönségesebb emberek, vezetőkként, éles szaglásu kopókutyák gyanánt felkutatnak mindent, a hol valamit lopni és eltulajdonítani lehet. Az elhunytak vagyonát is, különösen a protestáns papokét elrabolják, még temetésükre sem hagynak semmit. Szerződés, kötvények, végrendelet annyit érnek, a mennyi a király önkényének tetszik. Magyarországon mindenkinek csak annyija van, a mennyit a kopókutyáktól elrejtethet.

Minden legnagyobb és legkissebb hivatal, vezérség és várkapitányság németeknek és osztrákoknak adatott s még a gyalog katonaság is már német. A háborút célzatosan huzzák és viselik, a haszon és birvagy kedvéért.

Hogy pedig Magyarország minden szabadságtól megfosztva legyen, a protestáns templomokat is fegyverrel támadta meg és lecsukatta; a papokat kidobatta, holott erre joga nem volt, mert az ige csak szabadon születve, szabadon terjeszthető.

Mit lehetett egy ilyen királytól várni, kinek egy ígérete sem szent, ki a nemzetet ellenség számba veszi s elhatározta mindenestől kiirtani. Azért vétette fel a német indigénákat, adta nekik a várkapitányságokat s töltötte be veüük a királyi tanácsot, eltaszítva, lenézve, megvetve, semmibe sem véve a magyarokat.

Hogy az ország urait félrelökje és a királyságot elpusztítsa és magán tulajdonává tegye, a várakat és jószágokat a magyar uraktól erőszakkal is elvette, német parasztoknak és jövevényeknek adta, úgy, hogy Magyarországon már nincs is vár, mely a magyaroktól elvéve, németeknek adva ne volna.

Hiában üléseznek a megyék, hiában mennek panaszra Prágába az elzárkozott királyhoz; kihallgatás

és vigasztalás nélkül bocsáttatnak el. És ez a zsarnok akarja az ország alkotmányát megsemmisíteni, az egykor legvirágzóbb Magyarországot Ausztria gyarmatává tenni, a törvényeket erőszakkal hozni, mintha az ország kormánypálcája az uralkodóház családi tulajdona volna.

Az ifjú Thelekessy István javai 120.000 tallér értékben a fiskuséi lettek. Homonnay Bálint üldözöbbséget vétetvén, a tanácsosoknak sokat, magának a királynak 25.000 tallért fizetett. Testvérének, az alig gyermek Györgynek javait 150.000 tallér értékben a fiskus tartja le. Rákóczi Zsigmond 50.000 tallért fizetett a királynak. Dobó Ferencz vagyonát erőszakkal lefoglalják, özvegyének azt csak úgy adják vissza, ha 100.000 frt.-ot leszámol a királynak s a német Kolonich Siegfriedhez megy férjhez. Barbiano generalis Bánffy Dénestől erőszakkal 14.000 tallért csikart ki s Szabó György kassai lelkészért 5000 frt.-ot zsarolt ki a hivektől egy imáért; Básta Erdélyből három tonna aranyat szállított ki; Illésházy István, Magyarország marsallja, az üldözés elől Lengyelországba menekült s még felesége vagyonát is, a ki pedig az aulikus néhai Pálffy huga, 100.000 frt értékben lefoglalják.

És az ellenállás joga daczára a magyarok mindent eltűrték, mígnem a király német katonáinak, az olasz Barbiano generális kapitánynak és Petz Baptistának, a német gyalogság fejének meg nem hagyja, hogy Felső-Magyarországon a magyarság vezetőit a jog ürügye alatt kiirtsák, javaikat lefoglalják s helyükbe németeket tegyenek, úgy, mint Erdélyben Bástával cselekedtek. Ezek mellé adták a tolvaj Krauseneck kamarást, aki csak a saját zsebére 100.000 tallért lopott.

Ezt cselekedte Rudolf, aki a keresztyénség védelmének örve alatt, a keresztyén fejedelmeket és országokat, de legfőképpen alattvalóit hallatlan zsarolásokkal fosztotta ki, az országnak a töröktől még megmaradt részét katonáival elnépesítette s szándékosan huzza a háborút, hogy magát gazdagítsa s kedvteléseit és buja kéjvágyait kielégítse!

E kiáltványban őseink csak abban tévedtek, hogy normális, rendes embernek tartották Rudolfot, holott ma már a tudomány világánál tudjuk, hogy egy súlyosan terhelt, szegény elmebeteg emberrel volt dolgunk, ki mindkét ágon szépunkája lévén örült Johannának, a bajt kétszeresen örökölte s akit Spanyolországban a Jezsuiták nevelvén, már ifjan magával hozta az inkuizíció és Caesar-keveltség kegyetlen szellemét. Prágában elzárkozva, 36 éves hosszú uralkodása alatt a külső vallásosságnak és egyben a varázslásnak adta magát; alchemiával, csillagjóslással és szellemidézéssel foglalkozott s ágyasélet és faraói építkezések kedvtelése között, helyette kapzsi udvaroncok, jezsuiták és eszközeik, az inkább tolvaj és hóhér, mint katona, kalandor zsoldosok vitték a kormányt. A töröknek adót fizetett s országában Istennek képzelte magát. Népe éhenhalt s halálakor 12 millió tallért találtak titkos pénztárában.

A kiáltvány sorai egyszersmind felvilágosítanak őseink s így Bocskay gondolkozásáról is, mely semmit sem gyűlölt jobban a töröknél és senkinek sem hitt inkább, mint a Krisztus nevével takaródzó nyugatnak. De idő kellett, amíg reájöttek, hogy nem az az irgalmas samaritánus, nem az az igaz keresztyén, aki főpap és lévita létére szívtelenül elmegy a megsebesült és kifosztott útas mellett, hanem az, aki felveszi és gondját viseli.

A függetlenségi nyilatkozattól a szerencsi gyűléstől kezdve, a melyen e kevés magyar nemzet reliquiái ismét egyesültek: Bocskayval nem volt mit tenni, vele egyezkedni kellett. Augusztusban diadalúttal vonult be Kolozsvárra, kedves szülővárosába; a medgyesi gyűlésen nemsokára a fejedelemségbe

ünnepélyesen beiktatják s minden idegentől megtisztítja Erdélyt; megérkezik a szultán végső athnaméja s november 10-én a nagyvezérral találkozáva a Rákoson, ez, ura nevében „Messiás hivei legnagyobbikának“ kardot, királyi pálcát ad kezébe s fejére gyönyös türkisz királyi koronát teszen. Bocskay elfogadja ezt a „barátság jeléül“; de kijelenti, hogy Magyarországnak csak egy királya és koronája van. Ezzel tiltakozik a vasalátus ellen: de Mátyás főherceg személyi ajánlatait sem fogadja el. Mert őt hatalom vagy szerencse, népszerűség vagy nagyraívágás el nem kábitották s egyedül a magyar nemzet javát és szabadságát tartja szemelőtt.

(Vége. köv.)

Az erdővidéki egyházmegyéből.

I. A fülei új templom megnyitása.

A mikén rendszerint végződnek hasonló dolgok, azokkal kezdem. Nem volt bankett, tehát pohárköszöntők sem voltak. Nem volt hangverseny, tehát táncz sem volt. És mégis emlékezetes, nagyjelentőségű esemény volt a fülei új templom megnyitása június 26-án. A millennium éve szülte a nagy gondolatot, mely következményeiben helyesnek bizonyult: megnövekedett a nyáj, új hajlékra vár. És eltűnt a kisded, ódon templom freskóival és 1897. július 25-én letéve az újnak alapköve. Es ma, hét év után, összeforrv a századok előtt épített, most újra öltöztetett karcsú toronnyal, ott áll 38,000 korona értékben a minden részében új templom. Monumentális építmény. Milyen a stílya? Ebben laikus vagyok. Csak látom, hogy nem szecsessziós. De egyszerű és mégis szép. Szép kívül, szép belől. Különösen meglepő az a kolosszális, két mánuálos, tizenkét változatú, egészében modern szerkezetű, új orgona, mely a „Csioflek testvérek“ brassói új cég szakavatottságának, lelkiismeretes, becsületes munkásságának kutyabőrnel is értékesebb nemesi levele.

A termésköböl faragott, izlésesen festett szószék, egy 300 korona értékű, arasznyi aranyrojtall szegett, bordószin takaró köríti. Rajta egy vallásos lélek szorgalmatos kezeinek félesztendei nagy munkája, arannyal himzett eme felirat: „Egyháza iránti szeretetből, 51 éves papságának emlékére ajándékozta Karácson György ev. ref. pap és családja. Himzte Karácson Béláné, szül. Csia Ilonka, 1904. április 24.“

Egy egyszerű, kálvinista papi család szerény adományára tehát, mely 45 hosszú év leforgása alatt látta el az urasztalát kenyérrel; melynek feje, az urnak immár elaggott szolgálja — ki az ifjúság küszöbét ama csodás időkben, ágyuk dörgése, fegyverek ropogása, harci paripák robaja között lépte át — megérte a várva-várt napot és órát, melyben 82 esztendőnek nehéz terhével gyöngye vállain, Fülében eltöltött hivataloskodása 51-ik évében, gazdag, tanulságos reminiscenciákkal bővölködő beszédében kétséget kizáró, meggyőző erővel vitte foglyul a lelkeket az új templomban ez igének: „...e hely nem egyéb, hanem Istennek háza és a mennyeknek kapuja“ (I. Mózes 28. 17b).

Méltó e beszéd, hogy szélesebb körben napvilágot lásson. De várjunk vele. 54 évi papszkodása alatt — saját szavai szerint — készített a munkás szolgálja egy zsákkal. Bizonyára annak idején akad valaki, a ki bár egy kötetre való, útra bocsátani kötelességének tartsa. Annak idején, ha a fáradt szolgál örökre pihenni tér, találkozik avatott toll, mely a nekrológus rendjén megírja az ő életét; azt az életet, melynek fonala átnyult már is ama bibliai véghatáron. Ne vegye zokon a leendő, avatott toll, ha anticipálok e hosszú életből néhány mértföldmutató vonást. Miért

teszem?!.. Ő nem jubilált. Tisztes, papi öltönyén nem ügög aranykereszt. Miért? Ne kérdezzük.

51 évet töltött el eddig Fülében. Nem vándorolt. Sem napnyugatról napkeletre, sem napkeletről napnyugatra. Ez az ige megtestesítése: „hogy ha pedig eledelünk és ruházatunk vagy, azokkal megelégedjünk“ (I. Timeth. 6. 8.). Eltemetett két élettársat. Szerény jövedelméből fölnevelt s részben kitanított több mint nyolcz gyermeket, fiukat és leányokat egyaránt.

Mindenét porrá égették 5 izben. Ő volt-e az oka? Ne ítéljen senki, aki tapasztalta, aki hordja a példaszó súlyát: a kepe epe; aki vallja az ígét: mindig vannak, akik maroknyi árpáért gyalázattal illetik még az Isten nevét is. Egyházának gyűjtögetett, szapargatott zajtalan, csendes munkával. És az eredmény? Három iskola három tanerővel. Jó parochiális épületek. Új templom, mely egészen kitelt Füle becsületéből; melyhez egy fillért sem tánczolt össze senki. Új orgona. Tekintélyes kapitális, mely a jövendőben megrázkodtatások ellen megvédi az egyházközség terhes háztartását.

Végül egy sötét komor, de gyakori vonás. Olvasom az írásból. Az igazságos bíró, a nagy próféta, a megvénhedt Sámuel helyébe Izrael ifjú vezetőt óhajt. Ez jutalma, ingadozó nádszálként ide-oda hajladozó népe részéről élete alkonyán. Megfelelő helyzet. Analog eset. De szóljon az említett, junius 26-iki beszéd: Mondogatójátok: az új templom új papot kíván. Oh, te szegény, öreg pap, oly sok évi szolgálod s érdemeidért elvetendő, favágón való forgács lettél-e? Am legyen! Pedig én áldottam azokat is, a kik engem átkoztak; jól tettem azokkal is, akik engem gyűlöltek; imádkoztam azokért is, akik engem háborgattak és kergettek (Máté V. 44.). Ime, a megdöbentő tragédia, a keserű jutalom, az észbontó gyötrellem, a lelket rázó kin!

Azért ne békételenkedjék, könnyet se hullasson a megvénhedt, öreg szolga; hiszen ez osztályrészünk, kiket Isten „erre a világ előtt alávaló, becsstelen hivatalra, papi tiszte választott.“ Ha nem olyan régen még erőteljes hangja elvesztette is érczét, csengését; ha erőtelen vállon hordja is a próféta palástot: csak tovább — tovább. A páthmoszi, nagy számkivetett élete alkonyán elhaló hangon csak azt susogta: fiacskáim, szeressétek egymást (I. János IV. 7.) Favágón való, elvetendő forgács volt-é azért?!...

II. Egyházmegyei közgyűlés.

Egyházmegyénk évi rendes közgyűlését aug. hó 15-én tartotta meg Nagyajtán, nagy érdeklődés mellett; a mennyiben jelen voltak a főgondnokok, gondnokok; a gyöngélkedő Karácson György bátyánk kivételével mindenik lelkész s szép templomi közönség. A közgyűlést megelőző istenitiszteleten Kövér András esperes lendületes, szép imája után Sebestyén Sándor olaszteleki lelkész beszélt Ján. XIII. 34—35. versei alapján a szeretetről, mint új parancsolatról, életteljes, eleven előadásban. Kiemelkedő pontja volt a tárgysorozatnak Zathureczky Kálmán gondnok beiktatása, illetve eskütétele; ki meggyőző, határozott hangon örvendeztetett meg mindenkit, hogy méltó óhajt és akar lenni a Zathureczky névre. Adja Isten, hogy úgy legyen. Sándor András nagyajtai lelkész referációjában szavazattöbbséggel elfogadtatott a sepsii egyházmegye egy határozata, mely szerint a kongrua illetmény utaltassék a központból directe az illető lelkészek kezéhez s a névkönyvek, egyházkerületi, stb. jegyzőkönyvek szintén úgy, a hivatalos lap czim-szalagja alatt, az esperesek kikerülésével, a kiknek úgy is tenger sok dolguk és bajuk van. Ugyancsak ő referálta ama főtanácsi leiratot, mely szerint a theol. fakultás anyagi ügyeinek szanalása czéljából a hivek pár fillérrel megadóztatnának; ez azonban, tekintettel

a hivek által jelenben is hordozott terhekre, nem fogadtatott el. Balázs Ignác egyházi értekezleti ügyvivő elnök velős, talpraesett indokolására kimondatott, hogy az eházközségi értekezletek sürgősen megalakítandók. Az eszmecsere rendjén felszínre dobott nehézségek miatt azonban egyelőre egy öttagu bizottság küldetett ki a módozatok kidolgozása végett.

A tartalmas, nagy gonddal összeállított esperesi beszámolóból — eltekintve Antos József érdemes gondnokunk elhalálozásától — csak jót hallottunk. Az egyházközségekben rend van. A vallásos buzgóság meghozta áldozatát, mint rendesen; sok adomány és ajándékban részesült kisebb-nagyobb mértékben mindenik egyházközség. Az építkezések közül kimagasló a fülei új templom. Fegyelmi eset nem fordult elő egész év leforgása alatt. Lőrincz Gyula főjegyző jelentése következett az egyházmegyei tanács működéséről; majd Czell Ignác helyettes, immár rendes tanügyi előadó ismertette a négy felekezeti iskola állapotát, mely jó, megnyugtató. Kovács Sándor számvevő igen-igen fölemelő kijelentést tett, a midőn számokkal igazolta, hogy az egyházközségek készpénzben levő tőkéje együttesen 553,000 koronán is felül van. Végül dr. Benedek Zoltán egyházkerületi közgyűlési taggá történt megválasztásának publikálása után sor került a fehér asztalra is, melyet Zathureczky Kálmán gondnok gavalléros bőkezűséggel rakatott meg sok minden jóval. A dolog természetéről szerint megfelelőek voltak a pohárköszöntők is, melyek között nem utolsó volt a Kökössy Gábor szolgabíróé sem, aki feketekávé megváltása czimén 20 fillért kért és kapott mindenkitől az „erdővidéki kórházalap“ javára.

Molnár Imre.

Az egyháztársadalmi egyesületek.

Az egyh. ker. Egyházi Értekezletnek Kézdivásárhelyen, 1904. július 5-én tartott közgyűlésén felolvasta Péchi Árpád brassói ref. lelkész.

(Folyt. és vége.)

2. A nőegyletek. A városi és községi nőegyletek egyesülnek az egyházkerületi általános nőegylet egyetemesszervezetében. Ezért, szervezetük összhangba hozandó, az egyházkerületi értekezlettel. Így az általános nőegylet: az egyházkerületnek, az egyházmegyéknél és presbiteriumoknak egyik kiegészítő egyháztársadalmi szervét képezi. Az egyes egyházközségek nőegyleteinek ezért védnöke, a lelkész; az egyházmegyeinek az esperes, egyházkerületinek a püspök.

Az erdélyi egyetemes ev. ref. nőegyletnek czélját, rendeltetését az anyaszentegyház közvetlen java határozza meg.

Ezért rendeltetése: 1. A nőnevelő református intézetek és árvaházak támogatása. 2. Részvételek, az egyházak szegény tanulóinak felruházásában és istápolásában. 3. A tehetetlen öregek és özvegyek, valamint az árvák gyámolítása. 4. A ref. betegápoló (diaconissa) intézmény megeremtése. 5. Tehetséges szegény leányok és özvegyek támogatása, azon czélból, hogy tanfolyamokat látogathassanak, hol kiképzést nyerjenek: mint betegápolók, női kézi munka tanítónők, üzleti könyvvezetők és gyermekleányok stb. 6. A református templomok és temetők ékítése, tisztán tartatása, egyszóval, ezek czéljainak anyagi támogatása. 7. Részvételek testületileg az isteni tiszteleteken és vallásos estélyeken. 8. Közremunkálás a „Vasárnap“ czimű vallástársadalmi lap és egyéb válláserkölcsei irányu művek terjesztésében. 9. Támogatják a népkönyvtárak létesítését.

E széles keretben minden egyes nőegylet megtalálhatja az ő specialis helyi viszonyainak megfelelő mun-

kakört. Hogy azonban, az együttérzés és egyczélra törekvés eszméje, egyszóval a testületi szellem, minél jobban kifejlődjön; minden évben, minden egyházmegyei értekezlet területén, tartassék egy egyházmegyei nőgyesületi értekezlet. És minden évben, az egyházkerületi értekezlet idején és helyén, egy kerületi nőgyesületi értekezlet. Az egyházmegyei értekezleten, az egyes nőgyesuleteket, bizonyos megállapítandó arányban képviseli: 1, 2, 4 képviselő; ugyszintén az egyházkerületi nőgyesületi közgyűlésekre az egyházmegyei nőgyesület küld bizonyos számú kiküldöttet. Minden egyházmegyei, valamint kerületi nőgyesület választ a maga kebeléből: egy elnököt, 2 alelnököt és tisztkart.

A segélyalapok előállítására ezer mód nyílik. A női fogékony lélek ezeket bizonytalannal megtalálja és ki is használja, ha az egyesület létrejön. Én is azonban megemlítek egy pár általam igen alkalmasnak gondolt forrást. Ilyenek: 1. A halotti koszorúk váltásdíja. 2. Kedves halottaink halálesetének évfordulóján nyújtandó kegyes adományok. 3. Újévi gratulációk megváltása. 4. Koncertek, bazárok, színelőadások rendezése. 5. Faluhelyen gabonahordáskor kegyadományok kérése. 6. Évi tagdíjak.

*

3. A szomszédság. Fertályok vagy negyedek szerint alakul. Élén áll a szomszédatyja. Tagjai a község, illetve a város teljes kora férfiai. Ha idegen hitorszos jön a községbe, köteles belépni a szomszéd-ságba, mert különben nem élvezheti az egyháztársadalmi élet jótéteményeit. A szomszédatyát választja a szomszédság, egy kiküldött presbyter elnöklése mellett 3 évre.

A szomszédatyához intézi azután a lelkész a megkeresést, ha valaki elmulasztja gyermekének megkeresztelését, vagy ha egy ifjú pár nem akarja igénybe venni házasságkötésekor az egyházi áldást; nemkülönben, ha valaki hitorszos vallásunkat elakarja hagyni, vagy reversálist akar adni. A szomszédatyja azután, vagy maga személyesen, vagy ha tanácsosabbnak véli két kiküldött alkalmas szomszéd-sági tag által megtalálja a tévelygőket, hogy azok keresztényi intelmekkel odahassanak, hogy az illetőket bűnös szándékukról lebeszéljék és jó útra tereljék.

A szomszédatyának gondja legyen arra is, hogy kerületében az atyafiak a templomot buzgón látogassák és az ünnepnapokat illően megszenteljék. Az ő vezetése alatt tartatnak a téli hónapokban gazdasági, ipari és társadalmi ügyekről a felolvasások, a lelkész által megjelölt témákról. Ügyel továbbá a szomszédatyja arra, hogy a vezetésére bizott nép a téli vallásos esteken részt vegyen. Egyetértve a presbyteriummal, a nőgyesület elnökével és az ifjusági atyákkal, anyákkal, gondja van rá, hogy a nép jó könyveket olvasson. Ezért a fennebb említett testületi vezetőkkel azon munkál, hogy népkönyvtárak létesíttessenek.

A szomszédságok vallástársadalmi kérdések mellett, karolják fel a község közigazgatási ügyeit is; mert ettől függ a nép anyagi jóléte. Ezért keressék a község közigazgatási hatóságával az együttmunkálkodás céljából a barátságos viszonyt.

A presbyteri gyűlésen időközönként a szomszédatyja jelentést tesz, negyedének minden irányú egyháztársadalmi munkájáról és azután a presbyterium megállapításait a szomszédsággal közli. Ezenkívül a szomszédatyja tagokat gyűjt az egyházkerületi értekezlet számára és arra törekszik, hogy a „Vasárnap“ című egyháztársadalmi lapot terjessze. Az ifjuság mulatságain képviselteti a szomszédságot, de maga is azokban lehetőleg személyesen részt veszen. A szomszédság kiküldötteinek, egyvonalban a nőgyesület képviselőivel és az ifjuság vezetőivel, tisztelethely tartatik fenn a mulatságokon.

Végül a szomszédatyja közremunkál, hogy ne-

gyedében az egyházi közadók pontos időben befolyjanak; úgyszintén, hogy az egyházhatósági és közvállás-társadalmi intézkedések végrehajtassanak.

*

Mélyentisztelt egyházkerületi értekezlet! Ezekben kívántam, a tárgy nagyköréhez mérten, lehetőleg rövidséggel tervezeti javaslatomat előterjeszteni. Tudom én azt jól, hogy e javaslatot mintegy varázsütésre, megvalósítani nem lehet, de másfelől arról is megvagyok győződve, hogy rendre, erős akarattal és kitartással, ez alapon anyaszentegyházunk javára hatalmas szolgálatot tehetünk; mert így, népünk üdvére megteremthetjük a pezsgő egyháztársadalmi életet.

Kérem azért tiszteletteljesen, a mélyen tisztelt közgyűlést, méltóztasson hozzászólni e fontos kérdéshez, tervezetemet legyen általános bírálat tárgya. Én miben sem kötöm magamat, mert tudom, hogy: a jót, legyőzi a jobb!

KÜLFÖLDI SZEMLE.

Luther pápista megvilágításban.

(Denifle könyvéről.)

Brunetiére hirhedt genfi felolvasása után, melynek megvolt az a különös varázsa, mely e kiváló irodalmár műveinek általában vonzó ereje s melyet most egyenesen bizonyos felizgatott ingerrel vártak a finomabb irodalom s a még finomabb irodalom inyenzei; e csalódásokat keltő Kálvin-felolvasás után szinte természetes folytatásul tűnik fel Denifle hatalmas könyve Lutherről. Nem kevesebb érdeklődéssel várta kath. és prot. világ egyaránt, mint Brunetiére előre jelzett s bravuros reklámmal ingerlő intermezzóját Canossai útjában. Denifle nagy híre, szuverén uralkodása a középkori egyházi irodalom művei fölött, a vatikáni levéltár sokaknak rejtve maradó titkai, melyek előtte, mint őre előtt e gazdag gyűjteménynek, megnyilatkozhattak: azt a reménységet keltették egyházában — mely csak maradandót vár tőle — s a prot. világban is, hogy Luther kimagasló egyéniségének megértéséhez új és becses szempontokat nyit meg, éppen ez az ő különösen szerencsés irodalmi örökhelye. Fájdalmas csalódás várt mindkét félre. Vaskos könyv került ki a Vatikánból s hozzá még csak fele a tervezett munkának — egy 860 oldalos gunyirat. Nemcsak berendezéséből hiányzik a tudományos foglalkozás sok elemi követelménye; nemcsak szerkezete esett áldozatul az ötletszerűségnek, az összefűző kapcsolatterjesztés a kapkodásnak, de mindez veleszületett természetként kitor a szerző pamfletirő egyéniségéből s rosszul leplezett vagy éppen nem leplezett bosszúsága kinosabbá s izgatottabbá teszi könyve olvasását s értéktelenebbé sok tanulságát, hogysem tisztább pillantásai megnyugtatónának s tudománya szolgálataiban kedvünk telnék. A különös, majdnem különöz könyv természetéről és jelleméről, különösen a jeles Luther-kutató, Köhler kalauzólása mellett, adjon vázlatos képet a következő összefoglalás.

Előnyös helyzetét Denifle egy sovány vesszőparipa faragására használja. Ezzel s ezen tombol keresztül az egész Luther-irodalmon, egész Lutheren. Először a Luther-irodalom munkásainak hányja hetykén szemére, hogy elhanyagolják a középkori scholastika és mystika ismereteit, hogy Luthert kiragadják környezetéből, hogy kiszáritják alakjából a *katholikus* eret. Itt elemében van Denifle; itt sok új szempontot nyit meg. De itt is csak bővit, tágitja a kört, nem ő nyitja meg; inkább visszaél előnyeivel, mint értékesíti. Még tajtékosabb paripája, mikor Luther alakja körül toporzékol. Luther iratainak kiadói (a weimari munkások) tudományos hitelét egyszerűen kétségbe vonja: Köstlin, Kawerau, Enders teljesen járatlanok a középkori dolgokban, nekik tehát lezckét ad, olyant, minő, Istennek hála, csak katolikus egyházi atyák közt divatos. Ezeket a férfiakat egyszerűen azért kell neki letipornia, mert a Luther műveinek kiadásában nem találja ott az ő vesszőparipájának kedves táplálékot: a középkori scholastikát és a fölöttébb nélkülözhetetlen mystikát!

Ezek után nem csodálkozhatunk, hogy ezen autosugestió felgyült mérgét bizonyos kéjlegéssel lövöldözi Lu-

therre. Hiába várnánk még csak igyekezetet is, hogy Luther lelke fejlődését megértse. Luther előre el van ítélve ugyan-csak eme világitelő mérővessző szerint, hogy nem volt eléggé scholasztikus, mystikus, patrisztikus; s nem is csak tudatlan volt, de éppen hamisító is! Hamisan idéz, hamisan magyaráz s azért, természetesen, hamis reformációt tákol össze. Hogy is lehetett ez a Luther reformátorra! Ez nem megy a fejébe Deniflenek. Nem is csodáljuk; hiszen ezt az egyszerűbb dolgot se érti meg, hogy az emlékezetből idézés sohase ment a hibától; hogy értené meg, hogy Luthernek drágább dolga volt, mint a scholasztikus polyvát gondos rekeszekbe rakni; hogy Luther kinzó tépelődései között *megélni* volt kénytelen azokat a nagy érzéseket, miknek száraz hüvelyei zörgetésében titáni küzdelmei nem gyönyörködhetek?! Hogy értse meg ezeket a belső harcokat, e meghalást a réginek, feltámadást az ujnak, kinek egyetlen, megindító naivsággal dédelgetett mértéke ma is egy scholasztikus ismerettömeg.

De még így is, Luther ellen szórt vádjai visszapattannak. A teljesen *tudatlan és hamisító* Lutherrel vitába száll; megdicséri, hogy 1515-ig „helyes uton” járt a scholasztikában; azért kell rá haragudni, mert azután félrelépett. Azután magába merült, mélyebbre, mint minden Tamások és Occam Vilmosok, mondjuk mi; akkor kezdett figyelmesebben, megdöbbenve, elragadtatással hallgatni a belső vihar első hangjaira, akkor kezdett reformátor lenni. Nem úgy, mondja Denifle: akkor lett — csalo. Igaz: Luther könyvei, idézetei — mégis csak el kell ismernie — nem csupán hamisság; de már az új Luther, az nemcsak egy százanódó csalódott, de egyenesen csalo.

Ez a Denifle „kutatásainak” pozitív eredménye, ez az eretnekítő ítélkezés diadalkiáltása. Egy hamisításokra épített csalás. Valami idegbeteges perverz kéjelgéssel turkál Luther jellemében, hogy rásüsse, hogy az egész Luther egy érzéki élet számára keresett „spanyolfalat” a Jézus váltságművének hamis elmagyarázásával; bepiszkolja ne-jének is sirját, emléket; kaján kárörömmel mutat Luther barátaira: egy mordályégető Sickingen s egy syphilitikus Hutten barátja hogyan is lehetne más, mint egy „emberiség szemete”; aki telehazudta magát és a világot mesékel, nagy belső küzdelmekről, miket a sáttánnal vívott volna. Dehogy, Luther egyszerűen az ő égető érzéki concupiscentiájának ácsolt össze kényelmes spanyolfalat: Krisztus mindent elvégzett, most csak élvezni kell, mert az igazoltóság mindent elfedez.

Az ember megdörzsöli a szemét: a XX. században irták mindezt? A kath. egyház szemefénye írja mindezt, a kitől „csak maradandót vár” a harczos egyház? Tiszteességül mondjuk ennek az egyháznak: akadtak, a kik megbotránkozva elutasították a vatikáni lovag alantas expectatoriót. Ezeknek elmondhatják a Luther szószólói, hogy tanulnak a figyelmeztetésekből, miket igen piszkos kézzel mutatott meg egy ijesztő redivivum a legsötétebb középkori obscurantizmusból; de Denifle nem tarthat igényt arra, hogy a boszankodás megvető mozdulatán tul azt a figyelmet vesztgegensék reá, mely a becsületes tudományos szándék becses előjoga.

Csakugyan, csupán a Luther örökösének tartozása parancsolhatta azokat a komoly tárgyalásokat, melyek e blasfémia-férczelményt érdemén messze felül kitüntetik, mikor szóba állnak vele. Itt határt lehetne vetni az irgalmas objectivitásnak; itt többé nem a méltóságos és nemes elmerülésnek van helye a nagyszerű tények világába: ezt a tudományos hivatásra képes elmék kiváltsága adni és kapni. Itt csak a kitünő festő, Kaulbach kritikája van helyén, a mit a Döllinger „Reformáció“-jának olvastakor mondott. Kaulbach *lerajzolta* benyomásait. A rajzon Luther, Zwingli és Kálvin ültek egy lovon, Döllinger pedig, markában a kalapjával, futott utánuk és gyűjtögette, a mit elhullatott — a ló. Katholikus bámulói Döllinger mellé állítják Deniflet. Kaulbachhal együtt — mi is melléje képzeljük.

Tankó Béla.

KÜLÖNFÉLÉK.

Zsinatelőkészítő ev. ref. egyetemes konvent.

A folyó évi november hó 10-én összeülő országos zsinat előkészítésére hivatott rendkívüli konventet főtiszteletű Kun Bertalan püspök és nagyméltóságú

báró Bánffy Dezső egyházkerületi főgondnok urak, mint az ev. ref. egyetemes konvent elnökei Budapesten, a Lónyay-utczai ref. főgimnázium dísztermében október hó 27. (huszonhetedikén) délelőtti 10 (tiz) órakor fogják megnyitni.

A kolozsvári ev. ref. kollegiumban e hó 5-én d. e. 10 órakor tartották az évmegnyitást, melynek különösebben ünnepélyes jelleget adott az intézet két új tanárának: dr. *Kálmán János* és *Deák István*nak székfoglalása. Az ifjúság éneke után („Te benned biztunk.”) *Tárkányi György* vallástanár mondott áhitatos megható imát. Majd dr. *Török István* igazgató évmegnyitó beszédet, melyben a tanulónak tanáraik iránti bizalmának fontosságát fejtegette. Ezután dr. *Kálmán János*, a class. philolog. új rendes tanára tartotta meg székfoglaló értekezését „*Homér és Aeneas alvilága*” czímmel. Őt követte *Deák István* rajztanár értekezésének „*A művészetek nemzetisége*” felolvasásával. Ismertetés helyett az értékes művekhől lapunk részleteket fog közölni. Miután érintetlen letették a hivatali esküt, az Előljáróság nevében *Becsek Lajos* gondnok, a tanárkar nevében dr. *Török István* igazgató üdvözölte őket. A szép ünnepély, melyen szépszámu közönség — köztük dr. *Bartók György* püspök úr is résztvett — a Hymnusz hangjai mellett azon bizonyos reménységben oszlott szét, hogy itt a régiek mellett az új tanároknál is a legjobb kezekben van az ifjúság nevelésének fontos ügye. Isten áldása legyen rajtuk, velük!!

Bartha Zsigmond, a Bethlen-főiskola tudós fizikus professzora és buzgó gazdasági inspektora, f. hó elsején töltötte be tanári szolgálatának huszonötödik esztendejét. Ezen hosszú idő alatt, mint tanár, az ifju generációk egész sorának nevelésével s mint inspektor a kollegium vagyoni érdekeinek hű szolgálatával nagy érdemeiket, jó kedélyével és nemes gondolkozásával pedig sok jó barátot szerzett. Az évfordulót felhasználta tanártársai, hogy az ünnepelthez való szeretetüknek kifejezést adjanak. F. hó 1-én a Sisak vendéglőbe gyűltek össze barátságos lakomára, hol a jó kívánságok egész tömegével üdvözölték a jubiláns professzort. Ezen jókívánságokhoz mi is a legkészségesebb elismeréssel és örömmel csatlakozunk.

Lelkészi beiktató. Kézdivásárhelyt szeptember hó 4-én d. e. 10 órakor tartották az ev. ref. egyház új lelkészének, Czirmay Zoltánnak hivatalos beiktatását. Az új lelkész szombatán a déli vonattal érkezett, amikor ünnepélyes fogadtatása volt az állománál. Üdvözőlő beszédet itt Köllönte Mózes főgondnok mondott, míg a papi lakásnál Szabó Jenő első pap köszöntötte. A beiktatást szintén Szabó Jenő első pap teljesítette, a mely alkalommal a ref. egyházi daloskör is közreműködött. Vasárnap délben a beiktatás után 1 órakor ciszibéd volt az új pap tisztelő-tére, Köllönte Mózes főgondnoknál. Részletesebb tudósítást nem kaptunk.

A kolozsvári theol. fakultáson e hó 1-én történt meg az ifjak felvétele. Felvételért folyamodott: 81 régi, 49 új theologus; 22 régi és 9 új bölcsészethallgató. Ezek közül felvétettek:

A) Theologusok:

1. A Bethlen kollegiumtól járó stipendiumra való ajánlással: Fosztó Dénes IV. é., Koszorus István IV. é., Papp József IV., Soós Adolf IV., Csia Pál III., Felszeghi István III., Kertész Lajos III., Muzsnai Ödön III., Máthé Sándor III., Rác Lajos III., Székely János III., Bartha Péter II., Berde Sándor II., Sárkány Lajos II., Tőkés Ernő II., Varga Gyula II. é.

2. Az intézetben való benlakásra és convictura felvétettek évi 200 korona díj fizetéssel: Biró Dezső IV. é., Falka Károly IV., Farkas Lajos IV., Gaman Sándor IV., Sallai Lajos IV., Szathmári Gyula IV., Deák Gábor III., Gidófalvi Károly III., Jakab Lajos III., Sebestyén Kálmán III., Török István III., Adorján István II., Barabás Viktor II., Kacsó Lajos II., Kádár Albert II., Lőrinczi Árpád II., Makkay Endre II., Péter Géza II., Soó Sándor II., Sebestyén Gyula II., Szabó Andor II., Incze Gábor II., Balla Mihály I., Farkas Imre I., Fábian Tibor I., Geréb András I., Hancsó Lázár I., Kovács György I., Kis Kálmán I., Konrád Kálmán I., Konecz Rudolf I., Laár Ferencz I., Maksay Elemér I., Miklós Pál I., Magyar Domokos I., Nagy Lajos I., Nagy Béla I., Rátz Miklós I., Szabó Gyula I., Vass István I., Bányai János I. é.

Evi 100 korona díjizetéssel: Balogh Árpád IV. é., Dengel Géza IV., Kovács Sándor IV., Nagy Mihály IV., Porzolt István IV., Egyed Gábor III., Imreh Lajos III., Jakab György III., Kónya Gyula III., G. Kovács István III., Magyar Zoltán III., Sztotyi Lajos III., Veszprémi Ferencz III., Varga Béla III., Bodoni László II., Csóg Sámuel II., Illyés Géza II., Kiss Károly II., Krizbay Sándor II., Sebestyén Endre II., Benedek

Antal I., Erdei József I., Gebédy Lajos I., Gyenge György I., Hoffer András I., Molnár Ödön I., Nagy Lajos I., Nagy Géza I., Varga Zsigmond I., Weimann Péter I., Fancsali Sándor I. é. Évi 50 korona díjzétessel: Gálfi Sándor III. é., Istók Sándor III., Kiss Endre III., Régeni István III., Serester Tamás III., Biró Lajos II., Benkő Ferencz II., Puskás Kálmán II., Tökés András II., Tökés József II. é.

Bejáró növendékekül: Filep Árpád IV. é., Kovács Gyula IV., Rácz Gábor IV., Szabó Géza IV., Tegző Ambrus III., Albisi Gyula II., Donáth László II., Gecse János II., Köréh Béla II., Nagy Elek II., Szász György II., Takács József II., Tövisy József II., Sebesy Endre II., Benedek Márton I., Demeter Antal I., Dezső Zoltán I., Fekete Elek I., Györfi István I., Mátéka László I., Názán József I., Szabados József I., Szász Ferencz I., Szabó Miklós I., Erdélyi Sándor I. rendkívüli, Hideg János I. rk., Nagy Endre rk., Oláh József rk.

A tanárjelöltek közül állami ingyenes helyre ajánlva vettek fel: Almásy Imre, Bartha István, Dócy Ferencz, Juhász Albert, Ioó Győző, Lux Lajos, Mornau Jakab, Nagyváthy Ferencz, Nagy Jenő, Nagy Imre, Ostváth Ödön, Schmidt Frigyes, Szabó Árpád, Szegedy Géza, Szemerey Gergely, Végh Árpád, Zsigmond Ferencz, Kónya Sándor.

400 korona fizetés mellett: Nagy Jenő, Bartha György, Balla Gábor, Egető Béla, Józsa Andor, Marsal Lajos, Mezey József, Vincze Lajos, Vinczi Károly.

300 koronás: Osváth Gedeon, Tárczy Károly tan. jelöltek. E szerint felvették: I. é. theol.-nak 40 rendes, 4 rendkívüli, II. é. theol.-nak 36 rendes, III. é. theol.-nak 37 rendes, IV. é. theol.-nak 19 rendes és 29 bölcsészethallgató.

HIVATALOS RÉSZ.

3242—1904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperesi hivatalnak az államsegély és br. Baldácsi-segély kiutalása tárgyában.

Tudomásvétel és a segélyezettektől megfelelő II. fokozatu bélyeggel és esperesi hitelesítéssel ellátandó nyugtáik bevételé és felterjesztése végett, értesítjük Nagytiszteletet, hogy az államsegélyből az alább felsoroltak részére a következő segélyek utalványoztattak:

I. Hunyadi egyházmegye. Piskii egyházközség 631 k. 98 f. közp. tart. visszatart. Petrozsényi egyházközség 144 k. közp. tart. visszatart. Csernakereszturi egyház 300 k. toronyépítésre kiad.

II. Gyulafehérvári egyházmegye. Balázsfalvi egyházközség 200 k. 1908-ig adósságtör. Szászsebesi egyházközség 98 k. 60 f. közp. tart. visszatart.

III. Nagybányai egyházmegye. M.-nagycsáni egyházközség 150 k. közp. tart. visszatart. Szászujfalusi egyházközség 100 k. közp. tart. visszatart. Sándor János nyug. esperes 200 k.

IV. Kalotaszegi egyházmegye. Zsoboki egyházközség 160 k. közp. tart. visszatart. Barabás Árpád m.-keréki lelk. 100 k. egyszersmindenkorra, már kifizetve.

V. Kolozsvári egyházmegye. Szamosfalvi egyházközség 192 k. 80 f. közp. tart. visszatart. Gyekeli leányegyházközség 80 k. közp. tart. visszatart. Patai énekvezér 200 k. még 1905-ig. Dorogi Lajos aranykúti lévita 100 k. csak ez évre.

VI. Szilágysszónoki egyházmegye. Sarmasági egyházközség 225 k. közp. tart. végleges tör. Völcsöki egyházközség 661 k. 64 f. egyszersmindenkorra, már elszámolva. Egrespataki egyházközség 200 k. adósság törleszt. Ördögkúti egyházközség 260 k. közp. tart. tör. Kusztyos Gyula ördögkúti kör. 40 k. csak ez évre. Kusztyos Gyula ördögkúti kör. 50 k. vármegyei hitoktatásért. Kis Ferencz vármegyei énekvez. 50 k. egyszersmindenkorra. Pelekeszi tanító-nak 100 k. a lévítai teendőkért.

VII. Dési egyházmegye. Szinyei egyházközség 162 k. közp. tart. tör. Magyaroköblösi egyházközség 50 k. közp. tart. tör. Magyaroköblösi egyházközség 200 k. közp. tart. tör. Kackói körlelkész 40 k., míg kongruája 1600 k.-ig lesz kieg. 1903-ra már ki. Kackói körlelkész 40 k., dtto 1904-re. Bartha András köblösi kántor 100 k. még 1905-ig. Szabó Lajos koltói lelkész, 400 k. suiyos tüzkárai enyhítésére.

VIII. Széki egyházmegye. Kékesi egyházközség 170 k. közp. tart. tör. Veregyházi egyházközség 140 k. rendszeres segély kiadandó. Kudui egyházközség 200 k. közp. tart. tör. Szakács József k.-iklodi lév. 200 k. 1906-ig. Máthé Dániel málomi kánt. 100 k. egyszersmindenkorra.

IX. Sajói egyházmegye. Nagysajói lelkész 60 k. Székely Lehel óradnai lévita 200 k. Bartha Károly naszodi lév. 200 k. Pusztakamarási egyház 300 k. közp. tart. tör.

Besztercei körlelkész 100 k. ezuttal utoljára, kiadott segélye megt. Mezőörményesi lévita 100 k. dtto. dtto. Özv. Vályi Elekné 200 k. dtto. dtto.

X. Görgényi egyházmegye. Szászrégeni egyház 900 k. közp. tart. tör. Garda Márton sáromb. ny. l. 420 k. Görgényüvegcsüri egyház 1000 k. templomépítésre kiadva. Kőbölküti egyház 200 k. adósság törleszt. Özv. Boc Elekné szászrégeni 300 k. özvegy árvaí jár. Dénes Gyula komlói lelkész 300 k. egyszersmindenkorra. Benke Mór görg. üvegcsüri lév. 120 k. 1905-ig. Tökés János toldalagi lév. 100 k. egyszersmindenkorra.

XI. Marosi egyházmegye. Szentistváni egyház 130 k. közp. tart. tör. Fintaházi egyház 100 k. közp. tart. tör. Magyarósi egyház 100 k. adósság törlesztésre. Szentsimoni egyház 80 k. adósság törlesztésre. M.-szentkirályi egyház 100 k. adósság törlesztésre. Cserefalvi egyház 80 k. adósság törlesztésre. Böői egyház 100 k. adósság törlesztésre. Berekereszturi egyház 80 k. adósság törlesztésre. Káposztásszentmiklósi egyh. 100 k. papilak javításra. Tompai egyh. 100 k. papilak javításra. Gál József várhegyi lév. 80 k. egyszersmindenkorra.

XII. Küküllői egyházmegye. Erzsébetvárosi egyház 200 kor. közp. tart. tör. Dicsőszentmártoni egyház 1016 k. közp. tart. tör. Balavásári egyház 200 k. papilak építésre. Bethlenszentmiklósi egyház 100 k. adósság tör. Míkefalvi egyház 100 k. adósság tör. Szász József küküllői énekvezér 50 k. jégkái enyhítésére.

XIII. Szébeni egyházmegye. Segesvári egyházközség 1300 k. közp. tart. tör. Fejéregyházi egyházközség 60 k. közp. tart. tör. Bürkösi egyházközség 334 k. 70 f. közp. perk. előleg megt. kiadva. Oláhujfalusi egyház 200 k. papilak építésre. Medgyesi énekvezér 100 k. rendszeres segély. Gábos Dénes fejéregyh. lév. 100 kor. egyszersmindenkorra. Szabó János czelinai lév. 200 k. egyszersmindenkorra.

XIV. Udvarhelyi egyházmegye. Menyhárt András ny. esp. 200 k. Kákai László dobói lévita 200 k. mult évre kiadott segélye megtérítésére. Kákai László dobói lévita 100 k. egyszersmindenkorra.

XV. Erdővidéki egyházmegye. Gyenge András miklósvári l. 150 k. 1905-ig. Pálfi Elek nagyajtai énekv. 150 k. 1905-ig. Dávid Ákos baróti énekv. 100 k. 1905-ig.

XVI. Sepsői egyházmegye. Brassói körlelkész 460 k. Brassói segédlelkész 240 k. 83 f. Hosszufalusi egyház 1218 k. közp. tart. tör.

XVIII. Kézdi egyházmegye. Özv. Kis Albertné 150 k. Csikszeredai körlelkész 50 k. 20 f. a tusnádi beszolg.

A br. Baldácsi alapítványból pedig a következő segélyek osztattak ki:

I. Enyedi egyházmegye. Csombordi tanító 60 k. Székely György gerendi tan. 50 k. közp. tart. tör. Zsigmond Pál m.-kapusi tan. 100 k. egyszersmindenkorra kiad.

II. Kolozsvári egyházmegye. Özv. Konc Istvánné 100 k. egyszersmindenkorra kiad.

III. Kalotaszegi egyházmegye. Özv. Püspöki Mihályné 100 k. egyszersmindenkorra kiad.

IV. Szilágysszónoki egyházmegye. Özv. Báthori Györgyné 100 k. egyszersmindenkorra.

V. Sajói egyházmegye. Özv. Dohi Ferenczné 60 k. egyszersmindenkorra kiad.

VI. Görgényi egyházmegye. Özv. Gecse Áronné 42 k. egyszersmindenkorra kiad.

VII. Nagyszébeni egyházmegye. Özv. Gábos Lajosné 80 k. egyszersmindenkorra.

VIII. Udvarhelyi egyházmegye. Özv. Baka Janosné 80 k. egyszersmindenkorra. Özv. Tolvaly Zsigmondné 100 k. egyszersmindenkorra.

IX. Hunyadi egyházmegye. Özv. Incze Jánosné 50 k. egyszersmindenkorra kiadva.

Amenyiben a felsoroltak a jelzett segélyeket már előzetesen megkapták, vagy mint rendszeresített segély bizonyos részletekben volt már utalványozva, ezek részéről csak a még ki nem fizetett és esedékes összegekről lesznek a nyugták kiállítandók és felterjesztendők.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső, elnök. Maksud János, számvevő.

3761—1904 sz.

KÖRLEVÉL.

A rendeletek Tára 71. lapján közölt 853—1892. számú körendeletünkben figyelmeztettük volt az összes egyházi

hatóságokat és hatósági személyeket arra, hogy az igazgatótanácsunkhoz intézett beadványok külsejére a felterjesztés tárgyának rövid kivonatát vezessék rá, hogy ezáltal a beadványok számbavétele és iktatása megkönnyíthessék.

Mínthogy azonban az utóbbi időben ismét sűrűn érkeznek ig.-tanácsunkhoz oly beadványok, melyek tárgy kivonattal ellátva nincsenek: ismételten figyelmeztetjük az összes érdekeltet fennebbi számú rendeletünk szigorú megtartására.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 1-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 3849—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi egyházmegyénk nagytiszteletű esperesi hivatalának és a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságainak.

A kebli könyvelési és számvevőségi osztály jelentéséből látjuk, hogy a f. évre kivetett *egyházkerületi rovatok* összegéből még a mai napon is 20000 koronát meghaladó összeg van hátrálékban, holott a rovatok legnagyobb része, nevezetesen: a krajczáros élőtőke, képezdei illeték, agentiale, névkönyv ára már július hó 1-ig egészen befizetendő lett volna.

A Rendeleték Tára, Próbaénekeskönyv, Pokoly: Egyháztörténet című nyomtatványok árából is tekintélyes hátrálék áll fenn, holott a befizetési határidő ezekre nézve is lejárt.

Nagy hátrálékok vannak a Protestáns Lap előfizetési díjaiból, a szeretetházi járulékokból, valamint a kerületi közgyűlési és konventi jegyzőkönyvek árából, melyek pedig részben szintén esedékessé váltak.

Felhívjuk ennél fogva az összes egyházközségeket, egyházmegyéket és kollégiumokat, hogy a már esedékessé vált rovatokat és tartozásokat, jelen körlevelünk megjelenésétől számított 30 nap alatt mulhatatlanul befizetni és jövőre a fizetési határidőket pontosan megtartani sziveskedjék.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 3-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

1147—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett nyéni egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: gazdasági épületekkel ellátott szép lakáson kívül: földhaszonélvezet 120 kor., készpénz a hivektől 68 kor. 68 fill., termény 945 kor. 42 fill., stóla átlagos pénzértéke 30 kor., összesen 1164 kor. 10 fill. Kongrua illetmény 1600 koronáig 484 kor. Az ev. ref. vallású tanköteles növendékek vallástanításáért tisztelt díj az állami iskola pénztárából 180 kor.

Pályázati határidő: 1904. szept. 30.

Kellőleg felszerelt folyamodványok Józsa Sándor esperes afiához Ilyefalvára küldendők.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1124—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a széki egyházmegyébe kebelezett *verese gyháza* egyházközség *lelképásztori* állomására pályázatot nyitok.

Javadalom díjlevél szerint: 1. Szántó, kaszáló értéke 96 kor. 2. Dézma kárpótlás 774 kor. 34 f. 3. Terményjövedelem 310 kor. 84 f. 4. Munkabeli szolgáltatások és stóla 39 kor 34 f, összes jövedelem a levonásokkal 1179 kor. 5. Kongrua 1600 koronáig 421 kor. Kötelesség: a lelkészi teendők ellátása.

A szabályszerűen felszerelt pályázatuk Sófaly Károly espereshez, Kékes (Szolnok-Dobokamegye) küldendők.

Pályázati határidő 1904. szept. 25.

Kolozsvárt, 1904. aug. 30.

Dr. Bartók György, püspök.

1127—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a görgényi egyházmegyébe kebelezett körtefajai ev. ref. egyházközségben pályázat nyitattik a kántor-tanítói állásra.

Javadalma negyedhold kerttel és gazdasági épületekkel bíró tisztességes lakáson kívül 140 korona készpénz, az egyházközség pénztárából, 7 hold 518 □ öl 1-ső osztályú szántó és 1002 □ öl kaszáló haszonélvezete, a melynek kataszteri tiszta jövedelme 100 korona, de haszonbéri értéke 250—300 korona; természetben kiszolgáltatót fa és gabona 392 korona értékben; 178 korona államsegély; faiskola kezelésért 25 korona, összesen 825 korona.

A tanításon kívül köteles a kántori teendőket végezni, ismétlőiskolásokat tanítani, faiskolát kezelni s az összes osztályokban az egyházi éneket tanítani.

Pályázati határidő 1904. szept. 20.

Folyamodványok nt. Csekme Ferencz esperes aához küldendők Gernyeszegré, u. p. Sáromberke (Maros-Tordamegye).

Kolozsvárt, 1904. szept. 1.

Dr. Bartók György, püspök.

534—904. sz.

MEGHÍVÓ.

A görgényi egyházmegyének Szászrégenben, az egyházmegye hivatalos helyiségében, 1904. október 5-én (öt) d. e. 9 órától kezdődőleg, az alábbi tárgysorozat szerint megtartandó, rendes *őszi közgyűlésére*.

1. Imát mond Lénárt József. 2. Elnöki megnyitó és előterjesztések. 3. Megalakulás. 4. Bekebelezések. 5. Gróf Teleki Arthur ujonnan választott gondnok aa. beiktatása és eskütetele. 6. Felsőbb leiratok. 7. Esperesi jelentés a megéjtett egyházzvizsgálatokról és az egyházmegye általános közállapotáról. 8. Főjegyző jelentése az egyházmegyei tanács és közigazgatási bíróság működéséről. 9. Számvevői jelentés az egyes egyházak számadásairól. 10. Pénztáros jelentése az egyházmegye pénzügyi viszonyairól. 11. Tanügyi előadói jelentés. 12. Könyvtárvizsgáló bizottság jelentése. (Előadó Szász Márton.) 13. Jelentés a levéltár rendezéséről (Előadó Kovács István.) 14. Az 1904. évi költségvetés revíziója. (Előadó Papp Lajos.) 15. Költségelőirányzat 1905-re. (Előadó Dénes József.) 16. Sepsii átirat a központi járulékok kezeléséről. (Előadó Papp Lajos.) 17. Hozzájárulás a theol. akadémia fenntartásához. (Előadó Kovács István.) 18. Csulak Zsigmond javaslata az egyházi tűzbiztosításról. (Előadó Lénárt József.) 19. Műszaki előadó választás. 20. A felsőborsodi és hevesnagykunsági véleményes javaslat. (Előadó Lénárt József.) 21. Időközben bejöheto halaszthatatlan tárgyak. 22. Indítványok.

Szeptember 22-én (huszonkettő) d. e. 8 órákor közgyűlést előkészítő tanácsülés.

Gernyeszeg, 1904. augusztus 29.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

129—1904. sz. emt.

KÖRLEVÉL

a görgényi ev. ref. egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

Az egyházi adózás viszonyainak rendezése tárgyában bekívánt s még szükséges adatok egyöntetősége s egyházaink háztartásának igaz képe tekintetéből kívánatos, hogy egyházaink számadásaiba s költségelőirányzataiba minden a hivek által fizetett járandóság (kepe, rovat, munkátétel, egyházi adók stb. a hivek minden járandósága) is, mint átmenő tétel felvéthessék. Ezért szívesen kérjük jövőre ezen kívánalmakra tekintettel, készíttessenek meg már ez évtől kezdve a számadások és költségvetések minden egyházunk által.

Egyuttal most a tanítási év kezdetén szíves figyelmökbe hozzuk a mélt. igazg. tanácsnak az ismétlő iskolások vallásos oktatása tárgyában a hivatalos lap 18. számában közzétett 1860—1904. számú rendeletét, melynek pontos végrehajtása a magunk iránt való egyik legtöbb kötelesség.

A görgényi ref. egyházmegye tanácsának Szászrégenben, 1904. aug. 25-én tartott üléséből.

Iffj. Kiss Lajos, főjegyző.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Felirat a kultuszminiszterhez

kollégiumaink államsegélye ügyében.

Nagyméltóságú miniszter úr!

Magyarország művelődéstörténetében kétségtelenül nagy része volt protestáns felekezeteinknek azáltal is, hogy kezdettől fogva kiváló sulyt helyeztek úgy elemi, mint közép és felsőbb tanintézeteinknek oly színvonalra való emelésére, mely növendékeiket a kor tudományos műveltségével és a felvilágosodással lépést tartani képessé tegye.

Évszázadok küzdelmei közt, hiveinknek anyagi erejét meghaladó áldozatok árán s gyakran az ellenséges hatalom megsemmisítő erejével harczolva, igyekeztek elődeink a haladás és felvilágosodás ezen bástyáit, hazánk és nemzetünk boldogulásának előmozdítására felállítani s azokat drága kincsként megőrizni. Anyagi erőnk gyengesége, csaknem legyőzhetlen akadályokat gördített intézeteink fokozott haladása elé, de azért középiskoláink legnagyobb része, ezen akadályok daczára is, sokszor képes volt a nyugati vagyonosabb és műveltebb államok hasonló intézeteivel a versenyt eredménynyel állani ki. Hazánknak nem egy kiváló férfja került ki szerény falaink közül s ezeknek tekintélyes része, intézeteink jótéteményeinek köszönhetette későbbi előhaladását.

Elődeink ugyanis, csaknem kezdettől fogva, tudatában valának annak, hogy a tanítás és nevelés tekintetében nemcsak a taneszközök és intézeti felszerelések kiválósága s a tanárok szakismerete, hanem a növendékeknek a tanórákon kívül való együttléte, az együttes lakás és étkezés alkalmával való érintkezés és az együttes tanulás szintén hathatós előmozdítói az ismeretek bővítésének. Egyfelől ezen célból, másfelől pedig azért, hogy szegényebb szülőknek is lehetségessé tétessék gyermekeik taníttatása, középiskoláinkkal kapcsolatosan, az internátusi és konviktusi intézmények csaknem egy időben azokkal létesítettek s az anyagi erők egy része ezen intézmények fen-

tartására és fejlesztésére fordított, minél-fogva azok a szellemi előhaladás egyik fontos tényezőivé váltak.

Az alkotmányos élet visszaállítása után következő kormányoknak, szükségszerűen, a nemzeti művelődés és tudományos előhaladás előmozdítása, egyik legfőbb törekvését kellett hogy képezze s bár kezdetben csak szerényebb eszközökkel, később fokozottabb mértékben létesítettek az állami középiskolák, melyek azonban az által, hogy a szükségleteikre megkívántató anyagi erőt az ország lakosainak felekezeti és nemzetiségre való tekintet nélküli hozzájárulásából meritették és az által, hogy alapítójuk maga az államhatalom lévén, könnyebben fejlődhettek; tantermeik felszerelése, taneszközeik gyarapítása, tanári létszámuk és azok fizetésének emelése tekintetében legfeljebb az állam pénzügyi helyzete képezhetett könnyebben legyőzhető akadályt. Ezen intézetek a szülők vagyoni helyzetével, legfeljebb csak a tandíj összegének megszabása által, de nem egyuttal a növendékek olcsó és sok esetben ingyenes ellátásával is törődven, felekezeti intézeteinktől leginkább a vagyonosabb szülők gyermekeit vonták magukhoz s így nemcsak felszereléseik gazdagsága miatt, hanem az által is erős versenyt és anyagi küzdelmet okoztak intézeteinknek, hogy azokat megfosztották azon erőforrások egy részétől, mely a vagyonosabb szülőknek gyakran mutatkozott áldozatkészségéből eredett. Szükségszerű következménye lett aztán ennek, hogy miután növendékeink túlnyomó része a szegényebb osztályból került ki, meglevő anyagi erőnket fokozottabb mértékben vette és veszi igénybe az állami intézetek legnagyobb részében hiányzó internátus és konviktusi intézmény fentartása és fejlesztése. Csaknem legyőzhetlen akadályt képez intézeteink fentartására nézve azon körülmény is, hogy míg az állami intézetek szükségleteik fedezését magából az állampénztárból akadály nélkül pontosan megkapják, addig felekezeti iskoláink fentartására legnagyobb részben oly

gazdasági viszonyok forognak fenn, melyek jövedelmeiket sok költség és fáradság mellett s az állami szükségletekhez való hozzájárulás után, legtöbbször az időjárás és más körülmények esélyeinek kitéve, változó mértékben bocsátják rendelkezésre.

Ily körülmények közt találta középiskoláinkat az 1883. évi XXX. t.-cz., mely oly követelményekkel lépett fel, hogy ha nem akaruk azokat, mint felekezetünk s később elkövetkezendő időkben — talán ismét nemzetiségünk védbástyáit — a megsemmisülésnek kiténni, kénytelenítve éreztük magunkat a hivatkozott t.-cz. által kilátásba helyezett állami segítséget csaknem kivétel nélkül mindenik kollégium részére igénybe venni. Hozzájárult az állami segítség igénybevételéhez különösen az, hogy az állami felügyeletet teljesítő megbizottak csaknem minden alkalommal újabb meg újabb követelményekkel léptek fel; így pl. első sorban a tanári létszám csekély voltát, majd a felszerelések hiányosságát, később a tantermek szűk voltát, azok világításának a paedagogiai követelményekkel ellentétességét s utóbb már az internátusi helyiségeket is kifogásolva, tették bírálatuk tárgyaivá. Ezen folytonos kifogásolások által az intézetek előjáróságai, tekintettel különösen a tanári létszám tényleges hiányára s a megélhetési viszonyok nehézségei folytán, a tanárok fizetésének méltán sürgőssé vált felemelésére, kénytelenek voltak a törvény által engedélyezett állami segélyt igénybe venni s első sorban is a fentartási államsegélyt kérni.

Az államsegély megnyerése körül felmerült tárgyalások rendjén, a kormány képviselétével megbizott férfiak legnagyobb része azonban, kollégiumaink speciális helyzetével ismeretlen lévén, legtöbb esetben a törvény betűjéhez ragaszkodtak s az állami intézeteket tartva szemelött, a gazdasági nehézségekre úgyszólván semmi tekintettel sem voltak, sőt még a későbbi szükségelt beruházási államsegély után fizetendő 3%-nak a normálköltség-előirányzatba leendő beillesztése ellen is tiltakoztak és oly követelményeket állítottak fel a fentartási államsegély megnyerésének sine qua non-ja képen, melyeket kollégiumaink előjáróságai, a szükség által kényszerítve, az anyagi erőforrások változó körülményeinek és intézeteink másnemű speciális szükségleteinek figyelmen kívül hagyásával is, kénytelenek voltak elfogadni.

Ilyen előzmények után a közoktatási kormánynak az építkezések gyorsabb és fokozottabb foganatosítása tekintetéből tett azon intézkedése, hogy a szükségelt összeget, azok tekintélyes volta miatt, nem közvetlen egyszerűen az államkincstárból, hanem a kérelmező kollégiumok által, pénzügyintézetektől felveendő kölcsönösszeg annuitásának állami fedezése útján kívánta biztosítani, másfelől pedig az

1894. évi XXVII. t.-cz. 3. §-ának d) pontjában foglalt ama rendelkezése folytán, hogy a beruházási államsegélyt igénybe vevő tanintézetek a nyert segélynek 3%-át, 15 éven át a létesített tanári nyugdíjalapba beszolgáltatni kötelesek, kollégiumaink már előre belesodorattak a vagyoni válságba, mert míg egyfelől a fentartási államsegély megnyerése alkalmából kötött szerződést megelőző tárgyalások rendjén, a később bekövetkezendő eshetőségek okából is, önkormányzati jogaik megóvása céljából, erejük és jövedelmeik legnagyobb részét kénytelenek voltak teljesen kimeríteni, addig másfelől a tanítás és nevelés egyik hathatós segédeszközévé fejlesztett internátusi és konvikтусi intézményeinknek megsemmisítése nélkül, a törvény által követelt 3% nyugdíjjáru-lék fedezésére képtelenné lettek. Terhe- sebbé és elviselhetetlenebbé tette ezen 3% fedezését sok esetben azon körülmény is, hogy az építéshez szükségelt összeget az illető pénzintézetek bizonyos százaléavesztéssel leszámított záloglevelekben nyújtván, a szükségelt készpénzt tetemesen meghaladó, záloglevélbeni kölcsön igénybe vételének szüksége merült fel, minek következménye a magasabb összegű kölcsön után fizetendő 3% beszolgáltatásának kötelezettsége lett.

A beruházási államsegélynek tömegesebb igénybevételére a kényszerítő állami felügyelet folytonos kifogásolásai mellett, némi impulst adott az előző évek alatt az érdekelt körökbe illetékes helyről kiszivárgott azon nézet is, hogy az 1894. évi XXVII. t.-cz. 10. évi letelte után végrehajtandó revíziója alkalmával a törvénynek a 3% beszolgáltatását követelő része feltétlenül töröltetni fog s ennek alapján, ha egy pár évre ezen 3% be is fizettetik, a hosszú időn át nem lesznek ezen anyagi erejüket túlhaladó fizetési kötelezettségnek alávetve.

Ezen értesülésekkel ellentétben azonban, az utóbbi időkben nemcsak hogy a törvény szigorú rendelkezésének tovább is szándékolt érintetlen hagyása hangoztatik, hanem azon tény által, hogy egy pár kollégium részéről — azok anyagi tehetetlensége miatt — ki nem fizetett járulékok felhajtása iránt már végrehajtási lépések is vétettek foganatba, intézeteink a legszomorubb jövőnek néznek elébe. Ilyen veszély fenyegeti legközelebről kolozsvári ev. ref. kollégiumunkat, melynél már a végrehajtás tényleg foganatosított s csak folyó évi október 1-ig nyert, nagynehezen halasztást.

Kollégiumainkra s általában véve hazai protestáns anyaszentegyházainkra végtelenül leverő ily körülmények között, nincs más menedékünk, mint az, hogy egyházterületünk nevében és képviselétében Nagyméltóságodhoz folyamodjunk, s midőn ezt tesszük, egyuttal mély tisztelettel kérjük Nagyméltó-

ságodat, hgy kegyeskedjék kolozsvári ev. ref. kollegiumunk ellen folyamatba tett végrehajtási lépéseket, a törvényhozás további intézkedéséig felfüggeszteni és az 1894. évi XXVII. t.-cz. revíziója tekintetében olyértelmű javaslatot terjeszteni az országgyűlés elé, mely szerint ezen t.-cz. 3. §-ának d) pontja töröltessék s a beruházási államsegély után fizetendő 3 % beszolgáltatásának kötelezettsége alól kollegiumaink felmentessenek. Csak ez uton lesz kikerülhető azon fájdalmas és megszégyenítő eset, hogy az évszázadokon át tartott ellenséges küzdelmeket dicsőséggel kiállított intézeteink, a hazai alkotmányos törvények és kormányok intézkedései által semmisíttessenek meg.

Ha azonban ezen jogos és méltányos kérésünk teljesítése elől Nagyméltóságod, bármi okból elzárkóznék, ez esetben egész tisztelettel arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy kegyeskedjék egyházkerületünk kötelékébe tartozó kollégiumaink s nevezetesen a kolozsvári, marosvásárhelyi, székegyudvarhelyi, sepsiszentgyörgyi, szászvárosi és zilahi ev. ref. kollégiumokra nézve érvényben álló fenntartási államsegély szerződéseket revízió alá vétetni s megbízottjait kinevezve, arról a kitűzendő tárgyalásokon leendő képviseltetés végett igazgatótanácsunkat értesíteni, hogy ez úton a beruházási államsegély után fizetendő 3%, nyugdíjilletéknek, mint szükségletnek, az ujonnan megállapítandó normál költségelőirányzatba leendő felvétele eszközöltessék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. augusztus hó 15-én tartott üléséből.

Br. Bánffy Dezső,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Az új iskolai év alkalmából.

De e hiba még tovább megy. A nevelés eszközéül alkalmazott tudományok kiválasztásában sincs kellő tekintettel az életre és annak szükségére. Egyfelől ugyanis feles számmal alkalmaz olyan tudományokat, a melyeknek nevelő hatása csak igen komplikált folyamat közvetítése által s akkor is csak az emlékező tehetség és a formális logikai gondolkodás fejtésében jelentkezik (idegen nyelvek grammatikai tanítása és algebra a gimnáziumban), másfelől egy kalap alá foglalja a gyakorlati és tudományos életpályákra, sőt a tudományok magasabb művelésére való általános előkészületet a középiskola felső tagozatában (ez jelentkezik különösen az idegen s főleg a klasszikus nyelvek, a matematika, geometria és fizika tanításában), a mi által oly nagymérvű tulterhelést hoz létre az egész középiskola folyamán keresztül s főleg a gimnáziumban, a melyet testi-lelki erejének elcsigázásával s egész jellemének elnyomorodásával fizet meg a legtöbb tanuló, melynek te felol-

vasásodban olyan megkapó vonásait adta. S az eredménye ezeknek? 1. A sok félbenmaradt képzésű ifju, a kik rohannak dijnoknak, irnoknak; 2. panasz a gyakorlati életpályáról, hogy az iskola nem ad élénk felfogása, józan eszüket használni tudó, magukat feltalálni képes ifjakat, hanem csak rubrika-gépeket, sablon-embereket; 3. a tudományos életpályák részéről panasz arról, hogy az oda kerülő ifju nélküli az illető pálya tudományos előkészületeihez szükséges alapismerteket; 4. a tudományok egyeteme, mint a dr. Lőte és a dr. Apáthy rektori beszédeiből s más felszólalásaiból látható, panaszolja, hogy a mostani rendszer mellett sem valódi hivatásának nem élhet, sem e hivatásához szükséges előképzettségű ifjuságot nem kap; 5. a mi mindenekfelett való legfőbb baj s minden oldalról hangzó panasz, hogy az ifjuság legnagyobb részében nincs nemes ambíció, nincs igazi nemes hivatásérzet, munkaszeretet, lelkesedés a közhasznú tevékenység iránt, nincs ideális élet és világnézet — mint te mondd: altruizmus — szóval hiányzik a jellem s helyét a felületesség, léhaság, ledérség, stréberség stb. foglalták el.

S mit tett az évtizedek óta érzett és hangosan nyilvánult e panaszok alapjának orvoslására nevelés- és tanügyünk legfőbb intézősége?

A legszerencsétlenebb kézzel csinált egy csomó más-más karakterű iskolát: a gimnázium mellé reál-, majd felső nép-, majd polgári stb. iskolákat, a mivel magán a bajon absolute nem segített, hanem csinált méltóság, rang és fizetés felett örült hajszát indított tanárfajtákat s az elnyomorított régi gimnáziumok mellé nyomorékon született iskolanemeket.

Az egységes középiskola gondolata ugyan fontos discussió tárgya, de elhatározó lépést tenni megvalósítására még mindig nem mernek s még csak a görögpótlás toldás-foldásáig jutottak. Helyesen is. Mert egész tan- és nevelésügyünk s vele iskolaügyünk gyökeres reformra szorul s mig ennek elveiben megállapodás nem lesz, addig csak árt a részleges reform.

E gyökeres reformnak ki kell terjednie a nevelés és iskolázás egész körére, az elemi iskolázástól fel a tudományegyetemig. Vezető szempontjává azt kell tenni, hogy élethivatásuk betöltésére alkalmas, szakképzett és jellemes ifjakat adjanak az életnek.

Nem megyek bele a részletekbe, csak jellem, hogy az iskolázásnak három fokozatát kellene megalkotni, u. m.: elemi-, közép- és szakiskolát (akadémia), mig a tudományok egyetemét teljes mértékben fel kellene oldani a gyakorlati pályák képzőintézeti feladatainak nyügeitől s teljesen a tudományok legmagasabb művelése szabad munkájának adni át.

Az elemi iskola 6 évfolyammal megadná a népművelődés legelemibb feltételeit. Hozzá csatlakoznék a nép gyakorlati életpályára való gyakorlati előkészítés 3 éves folyama, mint gazdasági és iparos tanoncz- (mai ismétlő) iskola, mely után e fokon a rendes iskolázás bevégeződne.

A középiskola a magasabb műveltséget és szaktudást feltételező életpályák előkészítő iskolájává volna teendő, az elemi iskola 6 éves folyamához, új 6 éves folyammal kapcsolva s tantárgyakul csak olyanokat alkalmazva, a melyek az intelligens középosztály szükségéinek megfelelnek s a nemzeti szociális életre nevelnek (vallás, magyar nyelv és irodalom, világ- és nemzeti történelem, számtan, mértan a gyakorlati élet szükségéihez alkalmazva, földrajz, természetrajz, természettan). Idegen nyelvet csak egyet kellene itt megtűrni és pedig egy modern nyelvet, melyet e hat év alatt beszélni kellene megtanítani. E foknak a végeztével jönne egy 2 éves folyam a kevesebb theoretikus előképzettséget feltételező gyakorlati — hivatalnoki — pályákra: posta, vasut, közigazgatás, adóhivatal, gazdasági, tanítói s hasonló pályákra való gyakorlati szakképzéssel s az életre való kibocsátással.

A tudományosabb előképzettséget kívánó szakiskolák — akadémiák a középiskolák 6 osztályán túl állának egy 2 éves előkészítő és egy 3—4 éves akadémiai folyamból. A 2 éves előkészítő folyam alatt lennének megszerzendők a speciális előfeltételek: latin, görög, héber, német, francia stb. nyelvszükséglet, magasabb mennyiség- és mértani, természettudományi, bölcsészeti stb. előkészületek a pályák kívánalmái szerint. A rákövetkező 3—4 évfolyamos akadémiai képzés pedig teljes tudományos és gyakorlati kiképzést nyújtana. Innen mehetnének: orvosi, papi, tanári, ügyvédi, birói, mérnöki stb. élethivatásokra az ifjak.

A tudományok egyeteme, az akadémiák arra alkalmas és vállalkozó növendékeit tisztán a tudományok továbbképzése nehéz munkájába avatná be, minden különös gyakorlati életpályára való képesítés kizárásával.

Az iskolázás menetének ilyen beosztásával hiszem, hogy megszűnnék a legfőbb baj, hogy az ifjak, hajlamaikkal ellenkező tandresszura alatt nyögjenek s a tulterhelés panaszja is leszállana s több idő, alkalom és mód kínálkozna arra, hogy a tanítás mellett a jellemképzés is megtalálja megillető helyét és jogát. A nép iskolai képzése 15, a művelt hivatalnokosztályé 20, az akadémiai 23—24 éves korban nyerne befejezést s az egyetemre már csak nagykoru ifjak juthatnának.

A részletek igazolására most nem terjeszkedem ki. Annak megvitatási helye egyebütt van.

Hanem e tervvel kapcsolatosan a te közelebbi tárgyról: az önképzőkörökről is ejtek befejezésül egy pár szót.

Az önképzés, mint neve mutatja, a saját maga szabta irányu, szabad magaképzése az egyéneknek. A körökké való alakulása ily munkát teljesítő egyéneknek a kölcsönhatás érdekében, esetleg a tapasztaltabbak irányításának és házi, jóindulatu birálatának érdekében; mint iskolai önképző körök rendesen a tanárok mindnyájának felügyelete és résztvevő irányítása mellett. Mint a szabad, egyéni hajlamok szerinti munkálkodásnak tere, míg egyfelől minden iskolai tagozat mellett az ottani ismeretkörnek megfelelő kell hogy legyen, másfelől a magasabb fokokon az élethivatási irányzat által is természetszerű különös jelleget kell hogy kapjon. Ez fogja megszabni az önképzőkörök különféleségét. De e különféleségben — készséggel ismerem el — a jellemképzés azon egyetemes feladatát kell főleg szemelőtt tartani, minden fokon, a melyet te az altruizmusra nevelés formájában fejeztél ki. Egész tanításunk és nevelésünk főfeladata, hogy erkölcsi személyiséget képezzünk a szabad fejlődés irányításával, legfőképen itt fog érvényesülhetni.

S ezzel zárom is hosszura nyult soraimat, annak kifejezésével, hogy nagy hálára kötelezted az egész magyar társadalmat e kérdés újra való felvetésével, melyet — hiszem — főleg a magyar nevelésügy hivatott bajnokai azzal fognak meghálálni, hogy a kérdést legjobb erők szerint előkészítve, kívánt megoldásra fogják juttatni.

(Vége.)

Az egyházi tűzkártérítés.

Az erdélyi ev. ref. egyh. ker. Egyházi Értekezlet közgyűlésén előterjesztette: *Dr. Sárkány Lajos.*

Az egyházkerületi értekezlet központi választmányának figyelmét megragadta Csulak Zsigmond lelkész úrnak az Erdélyi Protestáns Lap idei 7—12. számaiban közzétett javaslata az egyházi épületek tűzbiztosítására, úgy, hogy az értekezleten megbeszélés tárgyává tenni szükségesnek látja. Ha az egyházi tűzkár elleni biztosítás kérdésének megoldására az időt eljöttnek látja értekezletünk, tekintélyének egész súlyával szorgalmaznia kell megvalósítását, de ha minden oldalról megvitatta, nincs elég ok arra, hogy az egyházi közigazgatás terheit ezzel a kérdéssel is sokasítsuk, számoljunk le hosszú időre vagy talán örökre az egyházi tűzkártérítés eszméjével.

Az említett javaslatot előterjesztő cikksorozat tartalma röviden a következő:

A napról-napra nagyobb számmal működő és gazdagodó hazai s még gyakrabban külföldi biztosító intézetek kétségtelen tanubizonyságai annak, hogy a biztosítás jó üzlet. Az 1878. évtől kezdve egyházkerületi közgyűlésünk és az igazgatótanács s az 1883. évtől az egyetemes konvent több ízben foglalkoztak az egyházi épületek központi vagy kölcsönös biztosításának kérdésével, de, bár az autonóm testületek közül mindig több meg több fogadja el az egyházi tűzkár biztosítási pénztár-alapítás tervét, a keresztülvitelt mindig alkalmasabb időkre halasztották a gyűlések.

Egyházkerületi közgyűlési jegyzőkönyveink ta-

nusításai szerint 1881—1890-ig tíz év alatt egyházaink és iskoláink fizettek tüzbiztosítási díjakban az Első Magyar Általános biztosító társaságnak 36.680 frtot, a Társaság visszafizetett tűzkárookért 10,738 frtot és az egyházkerületi papi özvegy-árvai alap javára fizetett jutalék volt 2036 frt. Így a biztosító-társaság 36,680 frt díjból visszafizetett az egyháznak 10 év alatt összesen 12,774 frtot s haszna maradt 23,906 frt.

A javaslatot tevő lelkész az utóbbi tíz évre vonatkozó adatokat is igyekezett összegyűjteni, de az összes erdélyi református lelkészekről kért adatok közül csak 398 egyház adatait kapta meg. Ezek szerint a jelzett 398 egyház összesen 3.740,674 korona értékig biztosította egyházi javait s ezért az utolsó évben 11,419 kor. biztosítási díjat fizetett (ami a biztosított érték után számítva 3⁰/₁₀₀) és a 10 év alatt kifizetett tűzkár térítések évi átlaga 1507 kor., tehát az egyházak évi ráfizetése 9912 kor., az egyházkerületnek fizetett a biztosító társaság 20% jutalékot, átlag évi 2284 koronát, mégis maradt átlag évi 7600 kor. haszna.

A biztosítási díj jelenleg városi és falusi épületekre nézve, cserép, pléh, zsindely vagy szalma fedélrt, 100 kor. biztosított érték után:

a Fonciérenél.....	10—100 fillér.
az Első Magyar Általánosnál....	15—100
a gazdák szövetkezeténél.....	15—90
az Adriaai biztosító társ.-nál..	20—140
a marostordavármegyei törvényhatósági biztosításnál.....	40
a róm. kath. egyházi biztosításnál	25—50
a javaslatban tervezett ref. egyházi biztosításnál.....	20—70

Az elősorolt összes adatok alapján javaslattevő alapszabálytervezetet ad, mely szerint:

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület tűzkár ellen a maga körében biztosítja a felügyelete alá tartozó összes egyházi és iskolai közvagyon eléghető részét, a melyeket a tűzkár elleni biztosítási kötvényt helyettesítő s az összes szükséges adatokat tartalmazó törzskönyvből nyilván tart. A díjakat pénzügyi kezelési lapon küldi be az év elején. Az évi biztosítási díj 100 kor. biztosított érték után 20—70 fillér, melyből a felmerülő tűzkárokat, a vezetési költségek fedezendői s a maradványból tartalékalap létesítendő. A tartalékalap felhasználható abban az esetben, ha a tűzkárokat nem fedezhetők az évi díjakból; ha nincs tartalékalap, az évi díjak is aránylagosan felemelhetők. A növekedő tartalékalap kamatai terhére az évi biztosítási díjak 25 vagy 50%-al mérsékelhetők. 50%-nál nagyobb díjmérséklésnek helye nincs, hanem ha még nagyobb jövedelme volna a tartalékalapnak, a többletből szegény egyházak segélyezésére építkezési alap létesítendő. Ha az első években, mikor még nincs tartalékalap, több volna a kifizetendő tűzkár, mint az évi díjak összege, a többletet kamatoztatás mellett előlegezi 40,000 korona keretében a papi özvegy-árvai gyámintézet.

(Vége következik.)

A magyarok Mózese.

(Emlékbeszéd a kézdívársárhelyi háromszázados Bocskay-ünnepélyen. Elmondotta 1904. júl. 4-én: Sándor József orsz. képviselő.)

(Folyt. és vége.)

Rudolf a kiegyezéstől vonakodik. Betegsége dühögéssé fajul, míg végre a főherczegek 1606. április 25-én ellene megegyeznek, Mátyást teszik családjuk fejévé s most már ennek vezetése alatt — a korpónai országgyűlésen és más részleteken keresztül — hivatalosan megindul az a tárgyalás, mely más oldalról a magyar túlzók és radikálisak ellenzése daczára,

a koronás királyal való kibéküléshez és megegyezéshez vezet.

Bocskay emlékét a magyar törvénytárban e kiegyezés rendjén két törvénycikk örökíti meg. Ezek az 1606. évi augusztus 26-án Bécsben kelt u. n. *bécsi* s két hónapra rá a Zsitva folyó melletti táborban kelt u. n. *zsitvatoroki békekötés*. Az elsőben Rudolf kijelenti, hogy a rendeket „az ő vallásukban és hitükben soha és sehol megháborítani nem fogja, sem mások útján háborgatni nem engedi, hanem az ő vallásuk szabad gyakorlata és használata megengedve legyen, kimondja, hogy a nádori tiszt — 44 évi szünetelés után — betöltetik; a koronát hazahozzák, pap nem lehet a kamara elnöke, általán minden hivatalba és pedig valláskülönbség nélkül, csak magyarok alkalmazhatók; jószágok csak magyaroknak adományozhatók; Bocskay István „birodalmi és erdélyi fejedelmnek, a székelyek ispánjának és a magyarországi rendek urának“ elismertetik; Erdély a részeken kívül megkapja Ugocsát, Bereget, Tokajt és Szatmárt, a vármegyével együtt; adományozásai közül az igazoltak megerősítendői; egyes főuraknak és városoknak jogtalanul elvett javaik visszaadandók és üldözésük megszüntetetik.

Ez az első kiegyezés, melyet a Habsburgok a magyarokkal kötöttek. A második a zsitvatoroki szerződés, Bocskay közvetítésével véget vet a 15 éves török háborúnak, 20 évre a béke megkötöttik. Ez az első béke, melyet a Habsburgok saját területükön s nem óriási veszteségekkel törökföldön kötöttek. E béke megmenti Rudolfot az adófizetéstől s a szultán őt császárnak először elismeri.

Így mentette meg Bocskay, e sok tekintetben Deák Ferenczhez hasonló férfiú, tűz és víz, mélység és meredély, örvény és szirt, török és német között a magyar nemzetet.

Szegény Rudolfot különben Bocskay támadása következtében az uralkodó család nemsokára, 1608. április havában haddal kényszerítette Mátyás főherczeg javára a magyar trónról és Ausztriáról való lemondásra s oly félelem tört rajta ki, hogy nyögött és sirt s minden vele érintkezőt megmotoztak s lakását is golyófogó rendszerrel készítette el.

De Mózesnek sem volt megengedve, hogy az ígéret földjére bemenjen, Bocskaynak sem.

December 15-ére még egy utolsó országgyűlésre hívta össze a rendeket, mert érezte, hogy ereje hanyatlani kezdett. Tavasztól egyszerre csak rosszul lett az erőteljes 49 éves férfiú: rajta is betelt a rettenetes legenda, mely nemzeti nagyjainkat Mátyás királytól a költő Zrinyiig nem természetes halállal pusztítja el. December 7-én elkészítette végrendeletét s abban vallást tevén a ref. hitről, elmondja hányatott élettörténetét, hogyan kergették el ágyukkal ő Felsége hűsége mellől, de Isten kegyelme őt megsegítette: hogyan lett Magyarország és Erdély fejedelme. Ezután búcsút vesz Erdély és Magyarország rendeitől s „az egy élő Isten kedvéért és az ő szent fiának érdeméért“ kéri, hogy neki megbocsásson; inti a két országot az egymáshoz való „szép egységére“; az erdélyieket, hogy „Magyarországtól, ha más fejedelem alatt lesznek is, el ne szakadjanak“; s a magyarországiakat, hogy „az erdélyieket tőlük el ne taszítsák“. „Valameddig pedig — úgymond — a magyar korona ott fenn, nálunknál erősebb nemzetiségnél, a németnél léssen és a magyar királyság is a németeken íroog, mindenkor szükséges és hasznos egy magyar fejedelmet Erdélyben fentartani... Ha pedig a magyar korona Magyarországból magyar kézhez kerülne egy koronás királyság alá, úgy az erdélyieket inti, hogy egyenlő értelemről azon korona alá a régi mód szerint adják magukat“. Kéri, hogy a „szent békeesség, kit egyszer véghez vitt, fel ne bomoljon“. Utódjának „jó erkölcsü,

józan és Istenfélő természetéért s Erdélynek Magyarországgal való hasznos szövetségéért“ Homonnay Bálintot ajánlja; a szultántól kapott koronát és jelvényeket pedig az ország tárházára hagyja. Rokonai és barátai közt felosztva mindenét, bocsánatot kér Rudolftól, a királytól, emlékül hagyván a török császártól kapott kövesszabalyját és szerszámostól tarka paripáját. Emléktárgyakat hagy mindenkinek, Mátyás főhercegnek, a szultánnak és a Prágában élő Báthory Zsigmond fejedelemnek is; a vásárhelyi iskolának hagy 5000 frtot s a Szamosközy irta magyar történet kiadására 7000 frtot: „lelkére kötve a testamentumoknak s az élő Isten. széke elé idézvé, ha ebben hiven és szorgalmatosan el nem járnak“ Búcsút vesz hajdú vitézeitől is, az ők bocsánatát is kéri s „inti a nemes országot, sőt megmaradásuk örökségéért Istenre kényszeríti, hogy a székely nemzetséget az általa adott szabadságban tartsák meg és utódját is inti, hogy erre legyen főgondja. A székelységet pedig, mint kedves hiveit inti fejenként, szolgáljanak hiven hazájuknak és az országban szép egyességgel alkuván, igyekezzenek az egész magyar nemzetség megmaradására.“ E végrendeletben is, mint egyéb magyar fogalmazványaiiban és kiadványaiiban is alig van idegen szó, annyira magyar vala. Eltérve a kor dobzódo és fényűző temetési szertartásaitól, kéri, hogy „a mostani idők fogyatkozása miatt nem nagy pompával, sem nagy költséggel“ temessék el Erdélyben, szerelmes hazájában, kihez ő mindig annyira ragaszkodott. Mintha a nagy Napoleon végrendeletét hallanók, hogy a francia nemzet kebelében óhajt pihenni, melyet ő annyira szeretett. S deczember 29-én, karácsony harmadnapján, Istvánnapja után, alig 49 éves korában, siró hiveitől, lelki gyermekeitől körülállva, elhunyt. Ő rajta a választottság minden jele nyilatkozott.

Bocskay már fejedelemmé lételeivel azonnal helyreállította a székelyek ősi szabadságát s egyetlen fejedelem volt, aki eddig őket rá nem szedte és meg nem csalta. A hajdukat, akik vele voltak, először a kerekii 300-at, azután a többit is Kölesér, Kálló, Nánás, Dorog s több más jószágokkal megajándékozván és megnemesítvén, felvette őket a rendi alkotmány sorompói közé. A czimerben, melyet Bocskay a hajduknak adott, saját szavai szerint: fehérmezőben egy ágaskodó sörényes ifjudad oroszlán karmaival a veres mezőben álló osztrák sas véres szárnyait szaggatja, tépdesi, emlékére annak, hogy Kerekinél az osztrák sasos zászlók meghátrálni volnának kénytelenek a Bocskay-czimer oroszlánját viselő hajdú zászlók előtt. „A német sas szárnyait — úgy mond, — ekkor megsebzés érte.“

Csak egyről nem volt, kiről megemlékezzék, gyermekéről. Felesége a székelyektől régebben fejedelemmé választatni akart szentgíróthi és beregszói Hagymásy Kristóf fővezér leánya, a szintén hős Varkócs Miklós özvegye, gyermektelenül már korábban elhalt.

A gyászjelentők szertementek; a mérgezés gyanujával terhelt Kátay Mihály kancellárt, ki a kinpadon bűnösnek vallotta magát, Kassa piacznán a hajduk ezer darabra vágták. Február 3-án pedig egy koporsó indult ki Kassa városából; a merre elment, zokogva borúlt le előtte az ország; falvak és városok sokasága vitte tovább a gyászhiert s a nép még a kocsi kerekeit is gyöngéden ölelve, könnyekkel öntöze. Bocskay István fejedelem és a székelyek ispánjának koporsója volt az, ki amíg élt, a magyarok Mózesének, megváltójának és szabadítójának neveztetett. S halála után is lett a Thököly, Rákóczi, Kossuth s minden szabadsághősök örök ideálja; alkotmányunk és vallásszabadságunk első alapvetője, Erdély Magyarországgal való Uniójának atyamestere, a törvényesség útmutatója, a fajszeretet mintaképe,

a rendi korlátok első hatalmasabb kitágítója, a békeszerető, aki a középkori egyház és újabbkori állam, a világbirodalom és a nemzeti eszme, a hűbériség és a modern közjog mesgyéjén állva, az átmeneti korszakban az első mai ember, az európai magyar típust testesítette meg. Abban a korban, midőn Európa minden trónján csupa őrült fejedelmek, Rudolf és Báthory Zsigmond az epilepsiás, III. Murád az ötszörös és III. Muhamed a tizenkilencszeres testvérgyilkos, II. Fülöp és Rettenetes Iván ülték, ő mint valóban egészséges ember, egy beteg időben — szívében a szeretet, agyában az igazság és akaratában a szabadság egy Istenével — Magyarország javára a lelki egyensúlyt és összhangot valósította meg.

A német szent birodalmi korona pedig immár a Bocskay török koronájával együtt, mindkettő mint régiség és ereklye a bécsi kincstárban nyugoszik, de a magyar korona fénye fenragyog s az alkotmányos és szabadelvű király, akiben Bocskay ideálja megszületett, emléket állított neki Budapesten: csak mi nem irtunk róla egy monographiát sem. Rákóczi hamvait is immár a király hazahozza: Bocskay széthányt hunyó poraihoz csak mi nem mehetünk el Gyulafehérvárra. Az országban mindenütt vallásszabadság van: s a nemzettől jele nincs az Isten emberének. Nem érezzük-e ennek súlyát, szégyenét?

Egységben s szabadságban immár, innen a Székelyföldről, ez Urházából kiindulól, a 300 éves forduló alkalmából határozza el az egyházi értekezlet, hogy méltó feladata gyanánt mozgalmat indít: ékesítse ércszobor Kolozsvárt, a Mátyáséhoz hasonló, a szülőváros másik főterét! S nehéz időkben alatta összegyűlve, zengjük el azt az új dalt, a melyre tanította nemzetét: Erős várunk nekünk az Isten! s erényben, igaz fajszeretben kiáltuk oda minden megpróbáltatásnak: Isten velünk, ki ellenünk!

KÜLÖNFÉLÉK.

A kolozsvári ev. ref. theol. Fakultáson e hó 13. és 14. napjain tartattak a lelkészképesítő vizsgálatok. Az első lelkészképesítő vizsgálat eredménye a következő: jeles: ifj. Bartók György, Kádár Imre, Ravasz László; jó: Dali István, Gyenge János, Simon Gábor, Szabó Gyula; egyszerűen képesítették: Bagoly Lajos, Demény Miklós, Ferenczi Gyula, Nagy Domokos, Pataki Gyula, Szabó István. A második lelkészképesítő vizsgálaton jeles eredményt tanusítottak: Erdélyi László, Izsák Aladár, Kádár Géza, Kónya Kálmán, Megyaszay Mihály; jó eredményt: Csiky István, Farkas Jenő, Farkas József, Kiss Albert, Márton Árpád, Máthé Gyula, Pünkösti Gyula, Takács József; egyszerűen képesítették: Bartha Lajos, Daróczy Ferencz, Farkas István, Lőrincz Áron, Péter Gerő, Rákosi Dezső. A levizsgázott hallgatók elhelyezéséről a következőképen gondoskodott a méltóságos püspök ur: Bagoly Lajos: Szék, ifj. Bartók György: Kolozsvár, Dali István: Nagyenyed, Demény Miklós: Gogánváralja, Ferenczi Gyula: Magyaros, Gyenge János: Horvátpetenye, Kádár Imre: Kraszna, Nagy Domokos: Varsolcz, Pataki Gyula: Fenes, Ravasz László, püspöki titkár, Simon Gábor: Héjjasfalva, Szabó István: Somlyóujlak, Szabó Gyula: Körösfő. Ezenkívül Csutak István (h. vallástanárnak): Székelyudvarhely, Gruzda János: Tövis, Gyárfás Sándor: Mocsolya, Koncz Ferencz: Székelyudvarhely, Márk Mihály: Egerbegy, Kósa Béla: Fotos-Martonos, Bartha Lajos: Harangláb, Csiky István, Kercsed, Daróczy Ferencz: Kajántó, Erdélyi László: Makó, Farkas Jenő: Mezőfele, Izsák Aladár: Marosvásárhely, Kádár Géza: Zilah, Lőrincz Áron: Farczád, Márton Árpád: Küsmöd, Máthé Gyula: Dés, Rákosi Dezső: Szász-kisalmás és Takács József: Léta.

A kolozsvári ev. ref. theol. Fakultáson a tanévet megnyitó ünnepély e hó 11-én délelőtt tartott meg a főtiszteletű püspök úr, előkelő egyházi férfiak és érdeklődők s az ifjuság jelenlétében. A „Jóvel szentlélek Ur Isten“ dallamai után a lelkeket Nagy Károly theol. tanár megható imája emelte az Urhoz, majd Kenessey Béla igazgató tartotta meg beszédét, melyben meg-

emlékezve Kantról, vele kapcsolatosan főképen a kötelesség teljesítésére buzdította az ifjúságot. A nagyhatású beszéd végével a XC. zsoltárt énekelte a gyülekezet s ezzel az ünnepély véget ért.

Papválasztás. Nagyalambfalva ev. ref. egyházközsége folyó hó 8-án Kádár Dénes muzsnai ev. ref. lelkész, a község érdemes fiát, egyhangulag lelkészének választotta. A választást istenitisztelet előzte meg, a melyen Baczó Lajos bethfalvi ev. ref. pap, mint egyházi biztos, lendületes szép beszédet tartott. A választás befejezésekor szintén ő mondott köszönetet a hiveknek a szép összetartásért és az egyházközséget a maga hazájába jutott pap megbecsülésére buzdította.

As alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegyé- nek Debreczenben e hó 8-án tartott közgyűlésén a számvizsgáló bizottság pótjelentéséből kitűnt, hogy Zsigmond Sándor esperes kezén 37,000 korona eltűnt. Mi nem kutatjuk a történetek okait, de a nyilvánosságunk tartozunk s az ügy érdekében jónak tartjuk, ha e szomorú dologról megemlékezünk. A tanulság mindenestre az, hogy a közigazgatás és pénztárak szigorú ellenőrzést igényelnek s ilyen nagy összeg elsikkasztása részben az adminisztráció gyengeségére mutat.

A marosvásárhelyi Agrár takarékpénztár r. t. a következő értesítést küldte szét: „Az egész országot ért súlyos gazdasági csapás, folyton tartó szárazság által okozott rosz termés folytán előállott inség kötelességévé teszi minden hazafiásan gondolkodó és érző embernek, hogy tőle telhetőleg segítségére legyen azoknak, kiket az inség fenyeget vagy sújt. Intézetünk ezen kötelességteljesítés alól nemcsak nem óhajt kitérni, hanem hivatásának megfelelően e tekintetben példával kíván előjárni. Ma tartott igazgatósági ülésben ennélfogva elhatározta, hogy 1000 koronát bocsájt rendelkezésére gr. Lázár István főispán urnak, hogy egyenlő részben Marosvásárhely és Marostordavármegye inségesei részére a megalakult segélyző-bizottság által felhasználtassék. De elhatározta egyszersmind azt is, hogy minden irányban lehetőleg segítségére siet a *gazdaközönségnek és különösen a kisgazdáknak.* Már kihelyezett kölcsönei tekintetében a lehető legmesszebb fokig menő méltányosságot óhajtja gyakorolni, a törlesztésektől lehetőleg eltekint; a végrehajtási eljárásokat — a menynyire azt csak a kölcsön veszélyeztetése nélkül teheti — felfüggeszti. De újabb és 300 koronától kezdődőleg adandó hosszú lejáratu jelzálog-kölcsönöket is óhajt most nyujtani, melynek kamatait annyira leszállította és törlesztési módját oly olcsóvá tette, hogy ezek révén módja lesz a kisgazdáknak reájok nehezedő gazdasági csapásokkal megküzdeni. Sőt azoknak, akár egyeseknek, akár egyleteknek, kik az inségeseknek szállítandó gabonaneműkre kívánnak kölcsönöket igénybe venni; ezeket a legjutányosabban kívánja rendelkezésére bocsájtani. Egész erőnket, hazafiás elhatározásunkat és törekvésünket kívánjuk latba venni, hogy az erdélyi hazarészekre nehezedő bajokat lehetőleg enyhítsük és kérjük a t. czimet, hogy bennünket a törekvésünkben támogatni és a közönséget ez elhatározásunkról értesíteni méltóztassék.“

Szászsebesi magyar kálvinista templomunkra, a magyarság e végvárára kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálasköszönettel nyugtáz *Benedek Károly* alvinczi lelkész, egyhm. főjegyző.

(Folytatás.) Főszbiró ivén Kőhalom: Biró György ref. lelkész Héviz, id. Szász Mihály, N. N. 50—50 fl. Dr. Tompa István főszbiró 1 kor.; Máté János, Lengyel József, Szabó András, Imre János, id. Imre János 20—20 f. (össz. 3 kor. 50 fl.). Szatmárnémeti sz. kir. város 9 kor. 70 f. Sírak község gyűjtése 2 kor. 40 f. Főszbiró gyűjtése Titel: Veszelinori Milán 50 f., Bozika Szvetiszláv 40 f., Petri Mátyás, Bendl Ferencz, Zsivancsen V. 20—20 f. (össz. 1 kor. 50 f.). Papp Gábor jegyző Taracsviz 1 kor. Vadas Gyula Vajda-Hunyad 2 kor. (Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Baráth Ferencz, a budapesti ev. ref. főgimnázium nyugalmazott tanára e hónap 5-én Budapesten élete hatvanadik évében rövid szenvedés után elhunyt. Az irodalmi téren is jeleskedő alapos képzettségű tanárnak és kiválóan derék embernek a halála fájdalmas részvétet fog kelteni mindazok közt, kik a valódi érdemet meg tudják és meg akarják becsülni. Erős és igaz protestáns érzésénél fogva szintén kitűnő munkása volt a református tanügynek, amelyet vajha minél többben igyekeznének az övéhez hasonló tehetséggel és buzgósággal előre vinni! Kunszentmiklóson temették el 8-án, igen nagy részvét mellett.

HIVATALOS RÉSZ.

3221—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az erdélyrészi ev. ref. egyházkerület kötelékébe tartozó kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságainak.

A kolozsvári ev. ref. kollégiumnál előfordult azon szomorú esetből folyólag, hogy a nyert beruházási államsegély után az országos tanári nyugdíjalapba az 1894. évi XXVII. t.-cz. 3. §-nak d) pontja értelmében 15 éven át beszolgáltatandó évi 3% a kollégium anyagi tehetetlensége miatt, már 2 év óta be nem fizettetett, az illetékes pénzügyi hatóság részéről végrehajtás útján kíséreltetett meg felhajtani s csak nagy bajjal és utánjárással volt am. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úrtól folyó évi október 1-ig mint végső határidőig haladék nyerhető: igazgatótanácsunk az illetékes kollégium előterjesztése alapján ki-mondotta, hogy:

a) egyházkerületünk nevében kérvényt intéz a m. kir. vallás és közoktatásügyi miniszter úrhoz az 1894. évi XXVII. t.-cz. 3. §. d) pontjának a törvényhozás útján leendő töröltetése s a mennyiben az lehetséges nem volna, a fenntartási államsegély szerződésnek revizióját kéri, mely úton, a törvény ezen terhelő intézkedése folytán, beszolgáltatandó terhes járulék fedezetéről gondoskodás történjék;

b) hogy ezen kérést Püspök affia elnökleite alatt igazgatótanácsunk önként vállalkozó tagjaiból és a kollégiumok gondkaiból alakítandó küldöttség útján terjeszti a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter úr elé, mely alkalommal ezen küldöttség által, a m. kir. Miniszterelnök és a Pénzügyminiszter urak jóakaratu támogatása szintén kikérendő lesz;

c) hogy a kérelem annak pártolása s illetve hasonírányu felterjesztések megtétele végett, a főtiszteletű és méltóságos ev. ref. egyetemes konventnek s a hazai testvér-egyházkerületeknek is megküldetik.

Ez alapon a miniszter úrhoz intézett kérés másolatát megismerés végett azon felhívással közöljük a méltóságos t. Elöljárósággal, hogy a küldöttségben leendő részvételre a gondnoki kart felkérni és az abban résztvevők nevét és lakhelyét az utazási s illetve a kérelem előterjesztése iránti határidő megállapítása végett, főtiszteletű Püspök affiával sürgösen közölni sziveskedjék.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. augusztus 15-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 3016—1904.

KÖRLEVÉL

az országos közalapból rendszeresített építkezési tőkekamat-segélyek tárgyában.

Az egyetemes konvent által egyházkerületünk 61 egyházközsége részére megszavazott és együtt 12438 koronát tevő építkezési tőkekamat segélyből: 1. a görögnyeszent-imrei egyházközség 200 koronája, 2. a balázsfalvi egyházközség 400 koronája, 3. a marosújvári egyházközség 200 koronája, 4. az ikland-kaáli egyházközség 40 koronája és 5. a szentgyeddi egyházközség 200 koronája, nem egyházkerületi közalapunkból felvett kölcsön fedezetét képezi, minélfogva ezek az összegek, az illető egyházközségnek előljáróságai által kiállítandó nyugtákra, a kézhezvétel után azonnal kifizethetők.

Felkérjük tehát az érdekelt egyházközségek tisztelletes t. Presbyteriumait, valamint az illetékes esperes urakat, hogy a fennebb jelzett összegekről szóló nyugtákat, ugy most azonnal, mint jövőre állandóan, minden év július 1-ig tejeszszék fel, a kiutalt összegek folyósítása végett. Kolozsvárt, 1904. szept. hó 8-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

3016—1904. sz.

KÖRLEVÉL

a tőkekamat-segélyért folyamodott egyházközségekhez és azok illetékes espereseihez.

A folyó évi június hó 6—9. napjain tartott egyetemes Konvent 43. jkvi szám alatt kelt határozatával (konv. jkv. 59. lapján) 32 éves tőkekamat-segélyül megszavazott: 1. a magyarpéterfalvi ehknek templomjavításra évi 200 k. 2. a

komollói ehknek templomjavításra évi 100 k. 3. a pulyoni ehknek templomjavításra évi 400 k. 4. a sófalvi ehknek adósságtörlesztésre évi 200 k. 5. a homorodszentmártoni ehknek paplak építésre évi 100 k. 6. a magyargoroslói ehknek paplak építésre évi 200 k. 7. a száteleki ehknek imaház építésére évi 50 k. 8. a maksai ehknek adósságtörlesztésre évi 200 k. 9. az érmindszenti ehknek templom-építésre évi 200 k. 10. a m.-péterlaki paplak építésre évi 100 k. 11. a m.-köblösi ehknek renoválásokra évi 100 k. 12. a mezőbonodi ehknek paplak építésre évi 80 k. 13. a dobói ehknek lévitalak építésre évi 100 k. 14. a hévízi ehknek paplak építésre évi 100 kor. 15. a györgyfalvi ehknek templom építésre évi 200 k.

Hogy a fennebb jelzett segélyösszegek utalványozása iránt intézkedéseket tehesünk, felhívjuk az összes érdekelt egyházközségeket, hogy hiteles presbyteri és közgyűlési határozatokkal mutassák ki, miszerint a segély czímét képező építkezést elvégezték-e és ha igen, mennyibe került az építkezés, honnan vették fel az építkezési kölcsönt, mily összegű kamatot és törlesztést fizetnek, minő jövedelmi forrásból teljesítették eddigéig?

Miként kívánják jelenlegi kölcsönüket konvertálni; elegendő fedezetet nyújt-e a konvent által megszavazott segély a konverziós kölcsön annuitására és ha nem, van-e fedezetük a hiányzó hányad erejéig?

Ha pedig a tervbe vett építkezés végre nem hajtatott volna: meg van-e a terv és költségvetés? nyert-e az illetes hatósági jóváhagyást? fedezhető-e a szükséglet akkora kölcsöntökével, mely a nyert konventi segélynek mint leg-fennebb 32 éves törlesztőkölcsön annuitásnak megfelel?

Az egyházközségek által a fentiek szerint összeállítandó felterjesztések egyházmegyei tanácsban tárgyalandók, igazolandók és mindenre kiterjedő véleményes javaslattal terjesztendők igazgatótanácsunk elé.

A felterjesztések megtételére 30 napi határidőt tűzünk ki.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 8-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

3015—904. sz.

KÖRLEVÉL

nagytisztetű esperes aaihoz, a folyó évben nyert országos közalapi segélyek fizetése tárgyában.

A folyó évi junius hó 6—9. napjain tartott egyetemes Konvent 31. jkvi számú határozatával (8. alpont) egyházkerületünk négy egyházközsége részére nagyobb segélyt és 24 egyházközsége részére kisebb *segélyt* folyósított, egyszersmindenkori jelleggel, valamint megszavazott az előpataki fürdő-telepen építendő templomalapra, 3 évre, 200—200 koronát, mely segély 1904. évi részletre szintén folyósítva van.

Felhívjuk ennél fogva a konventi jegyzőkönyv 45. és 46. lapjain felsorolt egyházközségek előljáróságait, hogy az ott kitüntetett összegekről szóló szabályszerű nyugtáik állítsák ki és sürgősen küldjék be illetékes espere-seikhez.

Nagytisztetű Esperes aait pedig arra kérjük, hogy a kézhez veendő nyugtákat, a folyó évi konvent 19. jkvi számú határozatának 8. a) pontjában foglalt rendelkezés értelmében hitelesítsék és a folyó szept. hó végéig terjeszték fel együttesen a segélyösszegek kifizetése céljából.

Kolozsvárt, 1904. szept. 7.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

4024—1904 sz.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előljáróságaihoz.

Felhívjuk a méltóságos t. Előljáróságot, hogy ez alkalommal a mult év őszén s a folyó év tavaszán megválasztott s kinevezett rendes tanárok beiktatása tényéről, jövőre pedig mindig a beiktatás után a beiktatás megtörténtéről a törzskönyvi adatok betérjesztése mellett igazgatótanácsunkhoz jelentést tenni sziveskedjék.

Kolozsvárt, 1904. szept. 8.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1187—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a nagyszombati egyházmegyébe keblezett *héjasfalvi* IV-ik osztályu egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom a díjlevél szerint: szállás gazdasági épületekkel, kerttel, 15 h. 1078 □öl szántó, 1 h. 1186 □öl rét, 9 h. 93 □öl legelő, 1 h. 605 □öl erdő, ezeknek bérértéke: 125 kor. 40 fil. kepeelegybuzában, csőtöröküzében és fában, értéke: 502 kor. 67 fil., munkabeli szolgáltatások értéke: 36 korona. Megállapított jövedelem 631 kor. 47 fil., állami fizetésekiegészítés (1600 kor.-ig.) 968 kor. 53 fil.

A héjasfalvi áll. el. iskolában a vallástanításért a tiszteletdíj 200 kor.

Kötelességek: az anya-egyházban, a stolára való igény nélkül, az összes lelkészi teendők végzése, a sárdi fiók-egyházközségben: karácson, husvét, és pünköszt ünnepén urvacsoraosztás, és minden egyéb felmerülő lelkészi szolgálat.

A megválasztott lelkész az özvegy-árva kegyében (1904. október 1-től 1905. október 1-ig) csak félfizetésben részesül.

Pályázati határidő okt. 15.

Folyamodványok a n.-szebeni e. megye nt. esperesi hivatalához N.-Szebenbe küldendők.

Kolozsvár, 1904.

Dr. Bartók György, püspök.

1166—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a széki egyházmegyébe keblezett melegföldvár—katonai társegyházak lelkészi állomására ezennel pályázat hirdettetik.

Évi javadalom: 1. Lakás, kert. 2. 25 kat. hold föld, értéke 213 k. 50 f. 3. Készpénz az egyháztól 452 k. 24 f. 4. Terményjövdelem és szolgálmányok 78 k. 9 f. 5. Stóla 13 k. 60 f.

A fenti összegből 150 kor. fuvardíjjal együtt, levonásba tétetik, mint engedélyezett kiadás 193 k. 90 f., marad tehát tiszta jövdelem 563 k. 53 fillér, melyhez járul a kongrua 1600 koronáig 1036 k. 47 f.

Kötelesség: a m.-földvári anya- és a katonai társegyházakban a rendes lelkészi teendők ellátása. A katonai egyházban minden második vasárnap délelőtt isteni tisztelet tartás.

Pályázati kérvények kellően felszerelve ez évi szeptember 30-ig Sófaly Károly széki espereshez, Kékes (Szolnok-Doboka m.) küldendők.

Kolozsvárt, 1904. szept. 10.

Dr. Bartók György, püspök.

4107—1904. sz.

MEGHÍVÓ

az egyházkerületi *tanügyi bizottságnak* 1904. szeptember 25-én, vasárnap reggel 8 órakor az igazgatótanács nagytermében tartandó ülésére.

Tárgyak: 1. Tájékozódás kollégiumaink 1903—4. évi állapotáról. 2. Véleményes jelentés az 1903—4. évi rendes érettségi vizsgálatokról. 3. Jelentés az 1903—4. évi rendes tanítóképző vizsgálatokról. 4. Tájékozódás a theol. fakultás intézet és kapcsolatos gyakorló iskola 1903—4. évi állapotáról. 5. Tájékozódás a kollegiumok elemi iskolái 1903—4. évi állapotáról. 6. Tájékozódás a kollegiumok elemi iskolái 1903—4. évi állapotáról. 7. Jelentés az 1903—4. évi magán vizsgálatokról. 8. Jelentés az 1903—4. évi tárgykiosztási tervek-ről. 9. Felebbezés a nagyenyedi ref. főgimnáziumi tárgykiosztás ügyében. 10. Előterjesztés a zilahi főgimnáziumnál rendszeresített 12-ik tanszék betöltése tárgyában. 11. A gimnáziumoknál betegség miatt külön kiállítandó pótló vizsgálat kérdése. 12. Előterjesztés elvi határozat hozatala iránt, hogy nyugalmazott tanár helyettesíthet-e rendes tanárt? 13. Vallástani és énektanítási tan- és segédkönyvek megbíráltatásának kérdése. 14. A népisk. vallástanítás leányegyházainkban. 15. A népiskolai statisztikai gyűjtőívek és törzskönyvi lapok feldolgozása tárgyában előterjesztés.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 14-én.

Bartók György,
biz. elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
biz. titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Politika és egyházi élet.

Még emlékszünk, hogy egy pár év előtt a hazai reformátusok egyetemes konventjén az az eszme vettetett volt fel, hogy a protestáns érdekek szolgálatára egy napilapot kellene életrehívni. A kérdés akkor rövid tanácskozás után, levétezett a napirendről, mert az illetékes tényezők hamar tisztába jöttek azzal, hogy a mi viszonyaink közt egy napilap, csak mint politikai ujság existálhatna, a minek pedig az lenne a következménye, hogy vagy a politika vitetnék beie az egyházi életbe, vagy az egyház érdekei válnának a politika játéklapdjává. Az egyházra nézve egyik mint másik kiszámíthatatlan kárral járna. Az első szétrobbantana az egyházi közösséget, a második hűtlenség bünébe sodorná első sorban épen az egyházi vezetőket.

A konvent bölcseségének sikerült akkor elhárítani a hivatalos egyháztól a politika kísértésével járó veszedelmet; de nem akadályozhatta meg, hogy társadalmi uton vissza ne térjen a veszély. A prot. papság egyrésze már a konvent határozatát is ros néven vette. Ugy gondolkodtak, hogy arra az akcióra, melyet az ultra-katholikus főpapok és világiak indokoltak s mely az országgyűlési néppárt megalakításával s ennek szolgálatára indított több politikai-felekezeti újsággal teljesen a felekezeti alapon álló országos politika mezejére vetette magát: hasonló akcióval kell felelnie a protestántizmusnak is. Nem gondolták meg, hogy: „si duo faciunt idem, non est idem“.

A körülmények azonban igen kedvezően közrejátszottak arra, hogy a protestánsok egy része társadalmi uton reálépjen arra a veszedelmes útra, mely már nemcsak a politikával való kaczerködést, de a politikába való belemerülést eredményezte.

E folyamatban nagy rész, sőt döntő fontosság jutott a „Magyar Szó“ című lapnak.

Ez újság kezdetben azon liberális politikai irány zászlóvivőjének állította magát, melyet a Bánffy-kormány képviselt. Minden felekezeti

jelleg mellőzésével csak a politikai liberális szolgálatában állott s csak a mennyiben ezzel kvadrált, foglalkozott felekezeti vonatkozású kérdésekkel is. Hogy ezek legtöbbször a zsidókra és protestánsokra vonatkoztak: ennek köszönhető, hogy a klerikális lapok forgalomba hozták az ugynevezett „zsidó-protestáns liberalizmus“ elnevezést. A minő mértékben fogytak a lap irányának megfelelő politikai alakulások kilátásai és a lap kasszájából az anyagi erők, ép oly mértékben a lap támogatói közül a zsidók s a lap most már Bánffy br.-tól való függetlenségét is hangoztatva, napnap után élesebb hangon kezdte hirdetni, hogy ő a protestántizmus érdekeinek harczosa. Eddig kereste a protestánsokat a liberális politikához, mostantól a protestánsok érdekében küzdött a liberáliszmusért. Nemsokára kitünt, hogy miért emlegeti oly gyakran a Bánffytól való függetlenségét is.

A lap anyagi megélhetése koczkán volt s támogatást az egyházak és kerületeik hivatalos képviselétől nem nyert oly mértékben, amint szeretne volna s remélte. A legmesszebbmenő tartózkodást vele szemben ép a Bánffy Dezső br. kerülete, az erdélyi tanusította. Fájt, hogy a főgondnok nem érvényesíti ismert erélyét és állása sulyát, sem a kerületben, sem a konventen. Fájt, hogy Bánffy Dezső nem akarja belevinni az egyházba a politikát. Ez időtájt kezdtek megjelenni a lap „Protestáns ügyek“ rovatában az egyház vezetői elleni cikkek.

A magyarázatra nem sokáig kellett várni. Alig hangzott el egy nehányszor, hogy a papság az egyház igazi vezetője és közvéleményének kifejezője, melyet hivatalos képviselői elnyomnak, de a M. Sz. tért nyit nekik panaszuk elmondására: már nyomában megjelent a M. Sz. részvényjegyzéseire való felhívás. Erdélytől vették most is a legrosszabb néven, hogy hivatalosan nem ajánlja most is a részvényjegyzést. Mikor ez az akció is balul ütött ki, jött a politikai fordulat: a Tisza-kormány és Új-párt s a M. Sz. egy szép napon a liberáliszmusért (?) Tisza-párti s protestáns érdek-

ből (?) „a protestantizmust eláruló“ Bánffy esküdt ellensége lett. És megindította ellene a hajszát, a lapot annyira jellemző szokásos modorban, de az eddigieknél is erősebb formában, Bánffynak nem politikai, hanem egyházi méltóságát használva ürügyül és cél-táblául.

Mi ugyan a M. Sz.-t mindig tartózkodással fogadtuk. Nem tetszett nekünk személyeskedő demagog iránya. De a br. Bánffy ismeretes nyiltlevelére adott válasza még inkább kihívta ellenszenvünket. A lap és szerkesztője csunyán leleplezte magát benne, midőn olyan nyilatkozatokat tett, hogy „Bánffynak „szakértő“-je akart lenni“, a kit „alkalmas anyagnak ítelt arra, hogy belőle egy új Bocskait lehessen formálni“ Kinek? Pályinak és a M. Sz.-nak?! Itt van hát a dolog bibéje! Bánffy br. nem akar úgy tánczolni, a mint a M. Sz. fujja. Bánffy most is Bánffy, önálló, öntudatos és egyenes és nem akar eszköze lenni a M. Sz.-nak, sem a politikában, sem az üzletben. Pedig lám, ezt szerették volna s elég szemérmetlenek ezt ki is mondani!

Nem, tisztelt uraim, nem. Nekünk ép' oly kevés közünk van mint egyháznak a Bánffy „Uj párt“-jához, mint a Tisza „kormánypártjához“ az országos politika szempontjából. Ezt majd igazítsák a választók felekezeti állásukra való tekintet nélkül. De hogy azt a Bánffy Dezsőt, ki több mint 30 éve egyházunknak hűséges munkása, rengeteg lelkiismeretes munkát és áldozatokat is hozó első világi dignitáriusa, önök *épen a protestantizmus nevében* (risum teneatis!) nap-nap után támadják, üldözzék, azért, mert az önök érdekének nem szolgálja: ezt nem vagyunk hajlandók eltűrni. Annál kevésbé pedig, mert protestáns nagyjainknak nem vagyunk oly bőviben, hogy ma ezt, holnap amazt vihessük áldozatul a M. Sz. érdekei molochjának.

Ha a M. Sz. célja a liberalizmus által a protestantizmus érdekei védelme és szolgálata lett volna, ideálisan, önzetlenül: megtanulhatta volna a „Budapesti Hírlap“-tól, hogy kell egy politikai irányzat és felekezet érdekeit összekapcsolni. Ám a M. Sz. a protestantizmussal csak kompánistaságra igyekezett szövetkezni, s a protestantizmus érdekei védelmének untilgáló hangoztatásával felette emlékeztet arra a balkézről való házasságban élő dámára, ki úton-útfélen hirdeti „férje“ iránti nagy szerelmét, kinek e közben legdrágább erkölcsi javait pazarolja el.

Hát bocsánatot kérünk, de ez így nem mehet tovább! Nekünk a M. Sz. részvényei nem kötik sem a szánkat, sem a pennánkat. Mi bátran kimondjuk az igazságot: a M. Sz. daczára sok súlyos hibái által a magyar protestantizmusra háramoltatott károknak, némely nem kicsinylendő szolgáltatásokat is tett egyházi és állami közéletünknek; de hogyha további

életével csak a rombolásra és ártalomra munkál, jobb ha „elválunk“.

Az ügyvédi költségekre úgy sem kell fizetnünk; a tartásdíjat pedig a hiszékenyebb és naivabb lelkek már ugyanis — előlegezték.

Az egyházi tűzkártérítés.

Az erdélyi ev. ref. egyh. ker. Egyházi Értekezlet közgyűlésén előterjesztette: *dr. Sárkány Lajos.*

Tűzkár esetében utólagos becsléssel állapítja meg a kárt egy bizottság, melynek elnöke egyik közeli ref. egyház lelkésze, tagjai: városokban a polgármester, községekben a jegyző, a bíró vagy helyetteseik, azonkívül két szakértő becselő, t. i. egy-egy a károsult és a biztosító fél részéről. 100 koronát meg nem haladó kárösszeget a ref. egyháztanács jegyzőkönyvi becslése alapján fizettet ki az igazgatótanács.

Ha az egyházi tűzbiztosítás egyházkerületi közgyűlési határozattal megszűnnék, a meglévő alaptőke, mint a szegény egyházak építkezéseit segélyező alap lesz tovább kezelendő.

A javaslatot tevő lelkész érdemes munkájának e rövid ismertetése után vizsgáljuk meg az egyházi tűzkártérítés kérdését a biztosító egyházkerület és a biztosított egyházak szempontjából.

Jelentékeny érdeke az egyháznak, hogy mindenemű eléghető vagy a tűz által megrongálódható egyházi vagyon lehető kedvező díjért biztosítva legyen tűzkár ellen, még pedig olyan módon és olyan biztosító társaságnál, amely az előállható kár teljes megtérítéséért kellő biztosítékot nyújthat. Egyházkerületünkben 1878. óta az igazgatótanács gondoskodik arról, hogy az összes eléghető egyházi javak biztosítva legyenek ugyanannál a társaságnál, egységes szerződés alapján. A társaság teljesen megbízható, t. i. 1895-ig az Első Magyar Általános Biztosító Társaság, 1898. év óta a Fonciére.

Egy negyed század óta nem is volt nagyobb érdekösszeütkezés az egyházak és a társaságok között, de bizonyos, hogy a biztosító társaságok a kárbecsléseknél saját érdekeiket védik s a szenvedett kár teljes megtérítése, mint egyházi érdek, nem is talál mindig kielégítésre. Az is igaz, hogy az egyházkerülettel szerződéses viszonyban levő részvénytársaságnál nem volt eleitől fogva s még most sincs minden eléghető egyházi érték biztosítva. Eltekintve a marosi és görgényi egyházmegyeik több egyházától, amelyek a marostordavármegyei törvényhatósági biztosító intézetnél biztosítják javaikat, 1878-tól, mikor 1.036.000 kor. volt a biztosított egyházi vagyon, 1899-ig több mint 5-ször annyira, 5.508.000 koronára növekedett s ma is folyton növekedik, nagyobb arányban, mint a mennyi az új építkezések eléghető részének az értéke. Ennek oka az, hogy a folytonosan körültekintőbb egyházmegyei ellenőrzés mellett mindig kevesebb egyházi vagyon marad biztosítás nélkül. Ha az egyházkerület az egyházi tűzbiztosítás céljából az egyházi és egyházmegyei hatóságok által részletesen ellenőrzött törzskönyvet vesz fel az egyházak eléghető vagy tűz által megrongálódható javairól, emberileg szólva minden egyházi vagyon biztosítva, ebből a szempontból tehát, ha nem is sürgető, de hasznos volna az egyházi tűzbiztosítás.

Ma az egyházkerület, központi közigazgatási költségeinek részben való fedezésére 2800—2900 korona s évről-évre növekedő jutalékot kap a Fonciéretől, amelyre nagy szüksége is van a mostani deficités költségvetés mellett. Ha egyházi tűzbiztosítás mellett ugyanekkora összeget közigazgatási költségekre fordítva a biztosítási díjakból, rosszabbul

esnek, mint így, mikor az egyházak a Fonciére közvetítésével fizetik ezt az összeget s mikor kétszer-háromszor annyi haszon még a Fonciérenek is jut. De most jövök az egyházkerület szempontjából a legfontosabb kérdésre, a tűzbiztosítással járó kockázat elvállalására. Igaz, hogy a biztosítási díjakból nem fedezhető rendkívüli károkat a javaslat szerint kiróhatja utólagosan az összes egyházakra, de igen nagy és váratlan utólagos rovatalokat a szegényebb egyházak nem bírnának meg, tehát ha ilyen esetektől lehet félni, pl. háboru vagy nagy vidékekre kiterjedő veszedelem esetén, akkor jobb, ha a hivatását előre megállapított feltételek mellett teljesítő biztosító társaságnál maradnak. Vizsgáljuk meg tehát az egyházkerület által elvállalendő kockázat nagyságát.

Valamely épület tűzveszélyességének mértéke függ az épület, különösen a fedél anyagától, függ a lakók foglalkozásától, függ a szomszédos tűzveszélyes épületek távoiságától, függ attól is, hogy az épület a szerzett tapasztalat szerint vajjon olyan területen van-e, amelyen gyakran vannak tüzesetek. Magyarország némely vármegyéjének valósággal rossz hire van, olyan gyakran vannak tüzesetek vagy azért, mert a helységek a gyújtó villámcsapásnak inkább kitett helyeken vannak, vagy azért, mert sok a gonosz gyújtogatás, vagy mert a lakosok gondatlanok, nem ügyelnek eléggé a tűzre, a gyermekek felügyelet nélkül tűzzel, gyufával játszadozhatnak. Mert egy helyt a gondatlanság olyan megrögzött népszokás, amit kiirtani sem lehet. Erdélyország nem tartozik a tűzveszélyesebb területek közé.

Erdély egy ötöde egész Magyarország területének s a tűz által megkárosult községek száma 1900-ban 5·8-szer, 1901-ben 5·8-szer, 1902-ben 5·4-szer kisebb Erdélyben, mint egész Magyarországon.

A tüzesetek száma pedig 1900-ban 7·7-szer, 1901-ben 7·6-szer, 1902-ben 7-szer kisebb Erdélyben, mint egész Magyarországon.

20 ezer korona értéket meghaladó tűzkár volt: 1900-ban Magyarországon 232, Erdélyben 16 esetben
1901-ben 206, 14
1902-ben 257, 21
tehát 3 év alatt átlag csaknem 14-szer kevesebb, mint az egész Magyarországon.

A tűzkárok értékének összege:

	kor.	kor.
1900-ban Magyarorsz.	33.171,000,	Erdélyben 2.559,000
1901-ben	28.246,000,	2.239,000
1902-ben	29.083,000,	2.937,000

azaz a három év alatt 11·7-szer több kárt okoztak az égések egész Magyarországon, mint csupán az erdélyi részekben.

Ezek szerint az erdélyi részek területe átlag kevésbé tűzveszélyes, mint az egész Magyarország területe, ami amellet, hogy a lakosság aránylag kisebb, mert mint az egész ország lakossága □ km.-ként 60, Erdély lakossága □ km.-ként csak 43, még annak is tulajdonítható, hogy 1000 lakóház közül kőből vagy téglából épített Erdélyben 214, egész Magyarországon csak 190 van s 1000 lakóház közül tűzveszélyes náddal vagy zsuppal van fedve nálunk 350, egész országban 502. Fontos a tűzveszélyességet illetőleg a falazat is, mert 1000 leégett ház közül átlag csak 158 van kő- vagy téglafalu, de még fontosabb a fedélzet anyaga, mert 1000 leégett lakóház közül 729 volt olyan, a melyeknek nád- vagy szalmafedele volt.

Tekintetbe véve még, hogy az egyházi tűzkártérítési kötelekbe felveendő épületek legnagyobb része templom, iskola, papi vagy tanítói lakás, a melyek jó anyagból épültek, kevésbé tűzveszélyes fedelűek és a tűzveszélyes szomszédságból rendszeresen távol, nem ritkán jó védelmül szolgáló fáktól körül-

véve vannak, kockázat tekintetében határozottan sokkal előnyösebbnek tekinthetjük az egyházi tűzkártérítés kötelekbe bevonandó tárgyakat az országos átlagnál.

De a kockázat annál nagyobb, minél szűkebb körre szorítkozik a tűzkárbiztosítás. Jelenleg 5 ezer millió korona értékű épületeket biztosítanak egész országban, ennek ezredrészénél alig több az, a mit az egyházi biztosítás körébe vonnánk s így jelentékeny fokozódik a kockázat. Mérlegbe téve a felsorolt előnyöket és hátrányokat, a kockázat több évre terjedő országos átlaga egészen elfogadható s alapul vehető mérték lesz a mi biztosításainknál.

Egész Magyarországon az összes tűzkár elleni (ingatlan és ingó) biztosítások adatai a következők:

	1900-ban	1901-ben	1902-ben	Összesen és átlag
	k o r o n á k b a n			
A biztosított teljes összeg	6.741.055,000	7.196.369,000	7.540.573,000	21.477.997,000
A fizetett évi díj	24.222,000	24.671,000	25.714,000	74.607,000
„ 0/00	3·6	3·4	3·4	3·5
A kifizett kártérítés	14.171,000	12.419,000	15.020,000	41.610,000
0/00	2·1	1·7	2·0	1·9

E szerint az országban az átlagos biztosítási díj 100 korona biztosított érték után 35 fillér, a kifizetett kár pedig 19 fillér.

Ha a bekövetkező kárt 20 fillérre, a kezelési költségeket annak felében 10 fillérre tesszük az egyházi biztosításoknál, a biztosítási díjat átlag 30 fillérben lehetne megállapítani s így valószínűleg nem lenne kára a biztosítónak, ha egy-egy évben kivételesen kellene is valamit ráfizetni, pl. háboru vagy nagy szerencsétlenség esetén, ez az évek során egész bizonyosan kiegyenlítődne, sőt tekintélyes tartaléktöke gyűlne.

Tekintve már most a javaslatot tevő lelkész urnak azt az indítványát, hogy a tartaléktöke a szegényebb egyházak építkezéseiben segélynyújtásra volna hivatva, kétségtelen, hogy az egyházkerület nagy szolgálatot tenne a tűzbiztosításnak saját kezelésébe átvételével.

A jó alapokon nyugvó számítást zavarná az, ha a megindított biztosítást idő előtt, azaz mielőtt kiegyenlítették volna, az időközi esetleges ráfizetést is abban kellene hagyni. Ez az eset következne be, ha akár az egyetemes református egyház létesítené a 20 év óta tervezett országos református tűzbiztosító intézetet, akár az állam venné kezébe a kényszerbiztosítás életbeléptetésével a biztosítás ügy országos rendezését. Egyikre sincs egyhamar kilátás, de bármelyik esetben is kétségtelen joga volna az egyházkerületnek veszített jövedelmei kárpótoltatására, az esetleg fennálló hiány kiegyenlítésére.

Az országos református egyházak tűzkártérítési intézete csak az egyházkerületek kölcsönös szövetkezése alapján volna létesíthető s a szövetkezés bizonyára simulna a már létező intézmények kipróbált rendszeréhez.

Az állami tűzkártérítés rendszerének behozatala már félszázad óta kísértő kérdés, a kereskedelmi miniszteriumban jelenleg is munkálatok folynak a kérdés tanulmányozására és a megfelelő törvényjavaslat előkészítésére; de valószínű, hogy nálunk nem fogják életbe léptetni a kötelező állami tűzbiztosítást, mert a kétségtelen előnyök mellett, az adó emelkedésében, a gyújtogatási hajlam fejlesztésében, a magán felek részéről a tűz elleni óvó intézkedések elhanyagolásában olyan hátrányai mutatkoznak, hogy most, mikor számtalan gazdag biztosító társaság versenyez a közönség igényei kielégítésében, bizonyára

elsőbbrendű és sürgősebb feladatai megoldására törekszik az állam.

Ezek szerint az egyházkerület szempontjából vizsgálva az egyházi tűzkártérítés kérdését, tekintve, hogy ha egyes években mutatkozik is kockázat, az az évek során át nemcsak hogy kiegyenlítődik, de biztos több bevételre is lehet számítani a felmerülő költségek fedezésén fejtül, tekintve, hogy saját kezelésében teljesen ellenőrizheti s kényszer útján keresztül viheti az összes egyházi és iskolai középületek biztosítását, tekintve, hogy a létesítendő tartalékalap növekedésével az egyházkerület leszállíthatja az egyházak biztosítási adóterheit s az évi nyereségeket mindig egyházi közczélokra fordíthatja, az egyházkerület szempontjából határozottan előnyösnek mutatkozik az egyházi tűzbiztosításnak központi kezelésbe átvétele.

Nem esik kedvezőtlenebb megítélés alá a kérdés az egyes egyházak szempontjából sem, mert talán már a kezdet nehézségei mellett is előre kedvezőbb díjtételeket lehet megállapítani, mint a jelenlegiek, de bizonyos, hogy az idők rendjén jelentékenyen mérsékelheti az egyház a biztosítási díjakat. A magánbiztosító társaságok óvatosságból annyi előre alig mérlegelhető kikötést vesznek fel a kötvényekbe, a bekövetkezett kár esetére, hogy igen sok esetben csak a kártérítés alkalmával veszi észre a biztosított, hogy a várt és remélt teljes kártérítés helyett, a kötvény szerint jogosan, csak egy részét kapta meg a tűz által okozott kárnak, vagy mert utólagosan túlbiztosítást állapított meg a biztosító társaság, vagy mert ő maga túlbecsülte az égés után fennmaradt, el nem égett épületrészeket és anyagokat vagy valami más, előre nem látható okból, a melyeket a magánbiztosító társaság felhasználhat törvényszerűleg, de kevés jóindulattal, hogy magának jogtalan előnyököt, nyereséget biztosítson. Az egyházi biztosítás mellett ettől a hátránytól nem félhetnek az egyházak s ez maga elég indok a kérdés kedvező elbírálására. De figyelembe veendő még az is, hogy a tűzveszélyesebb, szalmával, fával fedett s így nagyobb biztosítási díjtétellel sujtandó épületek után épen a szegényebb egyházaknak kell a nagyobb illetéket fizetni. Az egyházkerület az összes díjtételek mérséklésénél módját ejtheti, hogy aránylag nagyobb mértékben mérsékelje a szegény egyházak díjtételeit. Más nyomós okokat nem is sorolva fel, már is megállapíthatjuk, hogy a biztosító egyházak szempontjából még indokoltabb az egyházi tűzkártérítési rendszer bevezetése, mint az egyházkerület szempontjából.

Nem akarom hosszasan próbára tenni a t. hallgatóság türelmét, nem is bocsátkozom a javaslatot tevő lelkész úr alapszabály tervezetének bírálataba, hisz ha az eszme elfogadásra kerül, az összes egyházi testületekben arra hivatottak megbírálják, átalakítják, újradolgozzák, kiegészítik a kezdeményezés érdemeivel dicsekedhető tervezetet, mely a mai alakjában már csak azért sem fogadható el, mert tűzkár esetére a község polgári közigazgatási tisztviselőit küldi ki becszlőkül; indítványom előterjesztése előtt még csak azzal a kérdéssel kívánok röviden foglalkozni, hogy vajjon kívánatos és célszerű volna-e, hogy az egyházkerület az egyház alkalmazottjainak vagy idegeneknek magán vagyonát is biztosítsa tűzkár ellen, ha azok önként az egyháznál kívánják biztosítani.

Az egyháznak érdeke, hogy az egyház szolgálatában álló lelkészeket, gondnokokat, tanárokat, tanítókat és esetleg másokat is magánépületeik tűzkár biztosításának elvállalása által anyagi érdekekkel magához fűzzön; ez sikerülni fog, ha díjtételei olcsóbbak a biztosító társaságok díjtételeinél.

De a magánosok épületeinél nagyobb a kocká-

zat, mint a templomoknál, iskoláknál s lakóhelyül nem szolgáló egyházi épületeknél, tehát az átlagos biztosítási díjtételnek is magasabbnak kell lenni magánosokkal szemben s körülbelül 10% díjemelés felelne meg a nagyobb kockázatnak. Előnye volna a biztosítási kör ilyen kiterjesztésének, hogy a nagyobb üzleti forgalom mellett aránylag kevesebb kezelési költség jut 1000—1000 kor. biztosított tőkére s a kockázat is inkább közeledik a nagy számok törvényénél fogva a középszámokhoz. De viszont hátrány, hogy az egyházi biztosítás így inkább elveszi az üzletszerűség jellegét és esetleg adó, illetékek, becslési költségek czimén újabb kiadások esnének a kezelő egyházra. Hátrány az is, hogy az egyházakkal szemben az egyházi biztosító intézetnek kártérítési kötelezettsége s annak mértéke mindig igazságosan és mindkét fél megalégedésére megállapítható az egyházi hatóságok, esetleg egyházi bizalmi férfiak közremunkálásával, míg magánfelekkel szemben nem mindig kerülhető ki a világi bíróság döntése. Magánfelek épületeikkel egy helyt akarják biztosítani rendesen terményeiket is, azt a biztosítási ágat pedig nem volna célszerű bevonni az egyházi biztosítás körébe. Célszerűnek látszik tehát szorosan az egyházhhoz fűzött gondnokok, lelkészek, tanárok, tanítók, kántorok saját épületeinek biztosítását, ha ezek előre is alávetik magokat sok esetbe az igazgatótanács döntésének, a terménybiztosítás kizárásával elvállalni, de idegenek vagyonát nem vonni be az egyházi biztosítás körébe.

Ezek után tisztelettel elfogadásra ajánlom a következő javaslataimat:

1. Fejezze ki az egyházkerületi értekezlet köszönetét és elismerését tiszt. Csulak Zsigmond lelkész úrnak a kérdés felvetéseért és gondos tanulmányozásáért.

2. Intézzen kérést az egyházkerületi értekezlet a mlgs igazgatótanácshoz, hogy az egyházi tűzkártérítés kérdését tegye sürgősen tanulmányozás tárgyává és az egyházi autonóm hatóságok meghallgatásával terjesszen olyan javaslatot az egyházkerületi közgyűlés elé, hogy a Fonciérral kötött szerződés lejártával az egyházkerület vehesse kezelésébe az egyházi tűzkártérítést.

(Vége.)

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság közgyűlése.

(Ujvidék szept. 14. 15.)

A M. P. I. T. e hó 14. és 15. napjain tartotta meg vándorgyűlését Ujvidéken, az ország déli határán, szerbek és németek által lakott vidéken. A város magyar polgársága megértette a jelentőségét ennek az eseménynek, s díszel, pompával, lelkesedéssel fogadta a magyar protestantizmus apostolait. Valóságos nemzeti ünnep volt jelentőségében ez a gyűlés. A magyar délvidék idegennyelvű elemei látták az összegyűlteken a magyarság hatalmát és megsejthették azt az imponáló kulturális jelentőséget, melyet ez a széleskörű, nagyszabású protestáns társaság képvisel. A közgyűlés tagjai d. u. $\frac{1}{2}$ 5 órakor érkeztek meg Ujvidékre. Az állomáson a rendezőbizottsággal élén nagy tömeg várta a szívesen látott vendégeket.

Mikor a vonat megállt, a kiszálló elnökségét és a vendégeket hangos és lelkes éljenzés fogadta.

Az elnökséget: Antal Gábor püspököt és Hegedüs Sándort, Szalay Lajos kir. tanácsos, polgármester üdvözölte néhány meleg szóval.

Az üdvözletre Hegedüs Sándor válaszolt. A társaság tagjai örömmel jöttek ide, hogy Ujvidék polyglott lakosságával megismerkedjenek s annak viszonyait tanulmányozzák. Az Irodalmi társaság élőszoval és folyóiratokban vallott célja mindenkor távol állt a politikától. A mai alkalommal is minden politikai szándéktól távol, csupán irodalmi és egyházi czélok vezérelték a Protestáns Irodalmi Társasá-

got. Feladatunk, hogy a Társaság ilyen irányu céljait szolgáljuk s a Protestáns Irodalmi Társaság feladatait a jövőben is hiven fogja teljesíteni. Köszöni a szives fogadtatást.

Az egybegyültek hosszas éljenzéssel vették ezeket a szavakat.

Ezután vette kezdetét az ünnepélyes bevonulás s majd a vendégek elszállásolása után d. u. $\frac{1}{2}$ 6 órakor vette kezdetét a közgyűlés a városháza disztermében.

Az elnöki széket Hegedüs Sándor és Antal Gábor foglalták el.

A közgyűlést Antal Gábor nagyhatású és formában, tartalomban egyaránt kiváló beszéddel nyitotta meg. Mikor minden ember anyagi célokért küzd, a Társulat eszmények után törekszik. Mikor ilyen helyen, mint Ujvidék, látjuk, hogy milyen hatalmas fáva növekszik egy kis mustármag, ha az Úrnak ereje segíti és hogyan lesz szerény egyházból virágzó gyülekezet, lelkesülést meríthetünk a mi eszményeink jövője iránt. Amidőn a társulat tagjait és a megjelent vendégeket üdvözlöm, a Társaság XV-ik közgyűlését és 8-ik vándorgyűlését megnyitom.

A megnyitó után, melyet lelkes éljenzéssel fogadott a nagyszámu közönség, az üdvözlések következtek, melyek során Péter Pál főispán a helybeli ev. ref. egyház nevében üdvözölte a vendégeket. Utánna Singhofer Lajos törvényszéki elnök az ág. ev. egyház nevében üdvözölte a közgyűlés tagjait. Ezután Zsilinszky Mihály államtitkár, egyh. kerületi főfelügyelő emelkedett szólásra, hálás köszönetet mondván a két testvér protestáns gyülekezetnek az előzékenyséért, melylyel a Társaságot vendégül fogadta. Mindnyájunk legnagyobb elismerét érdemli ki az a két protestáns felekezet, mely itt a vidéken mint a protestantizmus végvárai ápolói a vallásos buzgóságnak s művelődésnek. Kívánja, hogy ez a fáklya minél többeknek világítson.

A megalakulás után Fausz Vilmos dr. soproni theol. tanár tartotta meg „A biblia és az ásatások” című felolvasását.

Nagy tudással, meggyőző erővel mutatta ki, hogy az ásatások s az őstörténelem újabb eredményei a biblia tekintélyét nem érintik. Csak nyegle s igaz céljától eltért tudomány lehet az, mely czélul tüzi ki maga elé a biblia tekintélyének aláadását.

Antal Gábor köszönetet mondott a magas nivóju előadásért, melyet a közgyűlés jegyzőkönyvébe iktattak.

(Vége következik.)

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Szives tudásul. Dr. Bartók György püspök könyve: „A református egyházak presbyteriális szervezete” azoknak, a kik előre megrendelték volt, szétküldetvén: ezután csak könyvárusi uton kapható és pedig Kókai Lajosnál Budapesten és Stein Jánosnál Kolozsvárt. Ára 4 korona.

„A magyar liturgia története. Irta Sörös Béla, a budapesti kir. orsz. gyűjtőfogház ref. lelkésze. I. kötet. A kereszténység behozatalától a XVI. század végéig. Budapest. Hornyánszky Viktor. 1904.” Ára 2 korona.

A 344 oldalt tartalmazó testes kötet az „egységes liturgia” tárgyalása alkalmából jelent meg. Az ez irányu felszólalások — írja szerző — nemcsak afelől tettek bizonyosságot, hogy ez az ügy a teljes megoldásra még meg nem érett, hanem arról is, hogy a történelmi fejlődés menete és kívánalmái még legnagyobbbrészt ismeretlenek. Ezen akar segíteni.

Író törekvésének a legnagyobb elismeréssel adó zunk. Munkáját 5 részre tervezte: A magyar liturgia története: I. A reformáció előtt, II. a XVI.; III. a XVII.; IV. a XVIII.; V. a XIX. században. Ez első kötet, mint czimlapja mutatja, a két első részt foglalja magában. És pedig a 135 lapig a róm. kath. liturgia van ismertetve a reform. előtt, onnan a 310-ig a XVI. sz. magyar prot.-mus liturgiája s onnan végig újra az e korbéli róm. kath.-musé.

A munka e megjelent első kötete igazában kevés új dolgot tartalmaz. A mi benne összegyűjtve van innen-onnan (irodalomtörténetből, Archeologiai értesítőből, liturgiai tankönyvekből, zsinati végzésekből) jóformán minden képzetebb pap előtt ismeretesek. A mi részletes példákat felhord (énekek, imák, liturgiai formulák stb.) a keze ügyébe esett s a budapesti könyvtárakban könnyen megszerezhetett művekből — ezek a legérdekesebbek az ily művekhez hozzá nem férkőzhető vidéki olvasókra nézve. Ezeket nagy részletességgel ismerteti mások irodalomtörténeti munkáiból és közöl is belőlük oly terjedelemben, hogy a munkának legalább $\frac{8}{10}$ részét ez tölti be. Hangsúlyozzuk, hogy ezzel nem végzett haszontalan munkát; mint lelkiismeretes gyűjtő, sokak hálájára tette magát érdemessé. De az ügy érdekében bizonyára nagyobb szolgálatot tett volna, ha „a magyar liturgia” helyett a „protestáns s főleg református egyházak (külföldiek is!) liturgiája” történetét adta volna, melynek csak figyelembe vétele is a XVI. sz. folyamán nagyon szórványos és felületes, másod, harmadrangú magyar kutfők után idézve.

Olvasóinknak szives figyelmükbe s megérdemelt pártfogásukba ajánljuk. A kiadónál kapható lesz.

KÜLÖNFÉLÉK.

„Zsinatpresbyteri rendszer és realis unio”

e cím alatt ír a Sárospataki Lapok 36—38. számaiban igen érdekes cikket Zoványi Jenő, püspökünk, dr. Bartók György legújabb munkája megjelenése alkalmából, melyet méltó, hogy rövid kivonatban olvasóinkkal is megismertessünk. Sok anyagot nyújt az elmélkedésre és gondolkodásra, főleg a közlő zsinat küszöbén. Mindenek előtt a paritásért tör lándzsát, azzal az indokolással, hogy egyedül ez az, ami a protestáns egyház két kországát a kúriarchia és hierarchia uralmát kizárni segít. Ugy tekinti ezt, mint a zsinatpresbyteri rendszer nemcsak okszerű fejleményét, hanem egyik feltétlen kellékét s kimutatni törekszik, hogy ez a külföldi, főleg francia, skót és hollandi és rajnavidéki egyházak szervezetének is jellemző vonása volna. A kettős elnökség nélkülözhetetlenségéig ugyan nem viszi a dolgot, sőt ezt az egyházközségi kormányzatban maga is helyteleníti és (idétlennek) tartja, magasabb fokon adiaforának kívánja tekintetni.

A továbbiakban kimutatni törekszik, hogy a képviselő elve csak a zsinat-presbyteri alkotmány egyik kriteriuma, de nem állítható szembe azzal, mint külön rendszer, amivé csak a debreczeni és budapesti zsinatok keresztelték. Több, tagadhatatlanul visszás példával illusztrálja, amit különben mi erdélyiek sem tagadunk, hogy a képviselői rendszer minálunk nincs következetesen keresztülvive. A paritás érdekében azonban részletesebben is foglalkozik azzal az „erdélyi állítással”, hogy kerületi gyűléseik összealkotása a történelmi multon alapul és régi intézményeknek a fejleménye. Kimutatni törekszik, hogy ez a régi közzsínat és főconsistoriumból az előbbinek az utóbbi által való „benyelésével” jött létre s a világiak uralma érdekében, egy természetellenes és protestánsellenes intézményt alkotott, az egykor szemelőtt tartott paritás elvének elejtésével.

Realis uniót sürget némely dolgokban a kölcsönös közeledéssel, némely eltéréseknek pedig adiaforának nyilvánítása által. Nem látna nehézséget benne, ha egyfelől az erdélyiek túlsok gondnokai egyrésze világi tanácsbírák gyanánt ülné a székét, valamint abban sem, ha másfelől a királyhágóntúliak szaporítanák a gondnokok számát s velük az espereseket, alesperesekkel.

Ily kiegyenlítést szeretne a tanítószemélyzet és a tanítézetek képviseltetésére nézve is az erdélyi túlsok és a királyhágóntúli túlkeves között, értvén ezt különösen az alapítványi iskolákra. Túlsoknak tartja azt az erdélyi specialitást, hogy az összes intézetek, összes rendes tanárai tagjai a kerületi gyűlésnek, de túlkevesnek azt, hogy pl. a sárospataki tanároknak csak $\frac{1}{16}$ -a vesz részt a kerületen állásából kifolyólag. Az alapítványi iskolák előljáróságaiiban kivétel nélkül helyet követel a rendes tanároknak, de a gondnoki karban a helyek felerészére lelkészi jellegű

egyéneket követel az appr. const. 1. r. X. czim 3. cikk alapján; ezeket főleg azon a czimen, mert nem irtóznék az állandó igazgatótanács intézményét minden kerületbe beállítani, a szakadatlan ellenőrzés gyakorlására az előjáróság felett.

Egyebeket adiaforáknak nyilvánít s örömmel konstatálja, hogy a kerületi gyűlés újjászervezésére nézve, sőt azon túl is megvan az erdélyiekben a hajlandóság a helyes irányban való fejlődésre. Az érdekes és értékes cikksorozatot ajánljuk olvasóink szíves érdeklődésébe.

Templomavetés. Lélekemelő ünnepélyt tartott folyó hó 11-én a Szilágy-szolnoki egyházmegyében levő tasnádszarvadi ev. református egyházközség. Ekkor avatta fel ugyanis teljesen kiújított templomát. Ott volt a vidéki papság majdnem teljes számban, Viski Pál esperessel az élén és a hívek nagy serege. Előimát mondott Nagy Lajos paczali lelkész, kitünően előadott egyházi beszédet Kovács Zsigmond pelei lelkész, magas szárnyalatu felavató imát Viski Pál esperes, keresztelt Tóth Lajos m.-csaholi lelkész és urvacsorát osztottak Ignác Márton, érszentkirályi és Tamás László kr.-mihályfalvi lelkészek, beeresztette az ünnepélyt Bartha Miklós helybeli lelkész imádsága.

Az egyházmegyei esperesi vizitáció új módjának felette költséges voltáról panaszolva egyik lelkésztársunk, azt a kérdést veti fel; nem jobb lenne-e egyfelől a vizitáció díjat megfelelő hányadában az évi költségvetés állandó tételül beilleszteni s másfelől ha az egyházmegye a maga kiküldöttje mellé biztosokul mindenüvé két szomszéd egyház lelkészét kéri fel? Maga is az illetékesek figyelmébe kívánja ajánlatni e gondolatot s mi is készséggel tesszük ezt.

A bikfalvi ref. egyházközség a nagy multu néhai nagytiszteletű Vén Mihály esperes, ref. lelkész halála által megüresedett papi állomásra f. hó 13-án az előzetes törvényes intézkedések megtétele mellett nt. Józsa Sándor esperesi kiküldött, tiszt. Kolumbán Ferencz elnök és Rápolti Mózes tanácsbíró urak által vezetett papválasztó egyházközségi közgyűlésen tiszteletes Takács Károly kőkösi ref. lelkész, egyházmegyénk papi értekezletének titkára választatott meg meghívás útján, nagy lelkesedéssel rendes lelkésznek. A tevékeny munkásság párosult ifju erővel megáldott új lelkész annak örökébe lépett, ki lankadást és semmi fáradságot nem kimélve, munkálta egyházának anyagi és erkölcsi felvirágzását; s a méltó utód reményével hívta el a gyülekezet. Adja Isten, reményében ne csatlakozzék az egyház! De hisszük is, hogy az új pásztornak munkája csak folytatása lesz a néhainak s mint azén, az ő munkáján is megláttatik egyházon és gyülekezeten annak áldása. Ugy legyen!

Hálás köszönet. Méltóságos Kaizler György böösházi nagybirtokos és eh. m. gondnok úr neje Kiszely Andrea ő méltósága böösházi szegény egyháznaknak egy díszes és igen értékes szőszéktakarót ajándékozott. Bár jól tudom, hogy ezért köszönetet nem vár, mert egyházához való szeretete ugyszólván kényszerítette őt eme buzgó cselekedetre; — nem mulaszthatom el — már csak azért is, hogy mások is kövesék a nemes példát — hogy azért úgy a magam, mint kicsiny egyházam nevében nyilvánosan is a legmélyebb hálás köszönetemet ne nyilvánítsam. Böösházán, 1904 szept. 4. Pócsik János ev. ref. lelkész.

Szászsebesi magyar kalvinista templomunkra, a magyarság e végvására kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálás köszönettel nyugtáz *Benadek Károly* alvinczi lelkész, egyhm. főjegyző.

(Folytatás.) Igló város polgármest. ivén: Münster, Ritter Sándor 2—2 kor., Windt Imre, Jantner Armin, Bartsch, Ránd, Schubert, Dörner Gy. 1—1 kor., A., Czöldn F., Th., Sz. B. 50—50 f., Kern Kálmáné, Schnábig István, Fleischman, A. L., N. N., G. Gy., N. Nadler 40—40 f., G. E. 80 f., N. N. 30 f., München, Leschinszky L., Scherffel László, Lingsch G., Bartholy, Delschl, N. N., B. T., Ky., Fischer 20—20 f. (össz. 17 korona 90 f.). Sikula István Bpest 1 kor. Temesváry Béla Besztercebánya 3 kor. Bács-Kula község gyűjtése 10 kor. 90 f. Bihar-püspöki község lakossága 16 kor. 34 f. Vámospécs község gyűjtése 5 kor. 50 f. Nagydobszai körjegyzőség 11 kor. Kisdobsza község [4 kor. 20 f. Főszbiró ivén Tata 1 kor. 90 f. Szolgabírói hivatal ivén Felső-Eőr 6 kor. 40 f. Szatmári gazd. és ipar-részvénytársaság 10 kor. Soltz Ede Joód 6 kor. M. kir. adóhivatal Felsővisó 1 kor. Tasnády Endre főszbiró Pancsova: Egy asztaltársaságtól 10 kor. Dr. Zolnay Jenő pest-megyei főügyész 4 kor. Főszbiró ivén Gyöng, 25 kor. Szombathelyi kir. körjegyzői kamara 10 kor. Somogy-megye alispánjának gyűjtése 62 kor. 11 f. Jásznagykún-szolnoki vármegye gyűjtése 50 kor. Liebling nagyközségből: Márk Simon

aljó 1 kor., Münz Jakab, Fischer Gyula, Hausler Johán, Marcz Konrád, Schid Johán, Weidenbach Johán, Glas Miklós, Lusáni Jakab, Reinhardt Márton, Helm Lénárt, Johan Berle, Renhart Mihály 40—40 f. Christ Péter 60 f. Hedrik Baltazár, Klein Johán, Serold Johán, Diebies Johán, Heinz Márton, Erk Konrád, Schied József, Léber Mihály, Schrank Jakab, Erk Johán, Gärtner Márton, Nagy Géza, O. Fridrik, Loch Miklós, Imhóf Johán 20—20 f.; Walter András, Grosz Máxtim, Vágel Johán, Christ Konrád, Dieb Adám, Müller Konrád 10—10 f.; N. N. 1 kor. (összesen 20 k. 80 f). Romkay Nándor kir. adótárnok ivén N.-Szeben: Bomkay Nándor 4 kor., Dávid János 3 k. Arnold Fridman, Grünhut Márton, Fleiser, Péchy, B. János, Geb. Fabritius, N. N., Fabritius Baunán Mihály, dr. N. Czimmerman Ede 2—2 kor., Lakatos Dénes, Molnár János, Zikeli Gáosztáv, Zeiner Gusztáv, Gán István, Szalánczy Dénes, Thomas Róbert, Szentpéteri József, Molnár Ede, Szász Miklós, Bock Rezső, Róth Frigyes, Rehner Frigyes, Jakab Géza, M. Knopff Oszkár, dr. Szóts Géza, N. N., Erdélyszky, Mokesch Rezső, Székely György, Avor Andor, Gitschner Rezső, Szoner Károly, Kuscher Emil, Deczián György, Prosch főhadnagy, Vendrei Pál, Dutey Lajos, M. Sándor, Carasior György, Harsányi P. László, Henb, N. N., B. Simon, U. Albert, Bárbonk Ede, Saun Sabin, Dr. Nemes, Strum Béla Dr. Antel Károly, Péter Billes, Hang József, H. Imre, Boger Viktor, Herbert Tamás, Petrács Mihály, Indriem Péter, B. Dr. V. Józsephi Ágost, Táner 1—1. kor. (összesen 80 kor.) (Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Bóka György holtmarosi ev. ref. lelkész, egyházmegyei törvénybíró, három napi keresztyéni türelemmel viselt szenvedés után, f. hó 13-án éjjeli 11 órakor életének 63-ik, papságának 33-ik, házasságának 29-ik évében elhunyt.

Az Isten-és emberszeretet igéjének buzgó hirdetője; templomban, háznál és társaságban a békességnek igaz apostola; családi életében a szelidség, jószág példányképe; baráti körben az ártatlan vidámság ápolója; egyházában, községében a vallásosság, tiszta erkölcs és kitartó munkásság terjesztője; a hit templomának, az ismeret hajlékának megépítője vala közöttünk. A mit hirdetett, a mit keresett és a mit megérdemelt: az égi Atya szeretetét, az égi haza békességét, övéinek áldó kegyeletét, hiveinek, barátainak hű emlékezetét ime megtalálta. Legyen emlékezete áldott!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1203—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe bebelezett *luka-ilenczfalvi* egyházközség *II-ik tanítói* állomására pályázat hirdetik.

Javadalom: 2 szobás lakás, konyha, terjedelmes veteményes és gyümölcsös kerttel, mely utóbbiaknak értéke 64 korona, készpénz az egyházközség pénztárából havonkénti előleges részletekben 480 korona; állami kiegészítés 238 korona; Szentmárton naptól Szentgyörgy napig az iskola fájából szabad tüzelés, melynek értéke 40 korona, összesen 822 korona.

Kötelességek: az iskolaszék által kijelölt osztályok tanítása, a növendékeknek vasárnaponként a templomba vezetése, s kántor akadályoztatása esetén kántori szolgálatok teljesítése.

Pályázati határidő: 1904 október 7. Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába. Kolozsvárt, 1904. szept.

Dr. Bártók György, püspök.

1130—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a küküllői egyházmegyébe bebelezett erzsébetvárosi körlelkészeg lelkészi állására pályázat nyitattik.

Dijlevél szerinti javadalom: 1. Gazdasági épülettel s szép kerttel ellátott nagy szobás lakás. 2. 5 hold 1145 □ öl canonica portió hasznából 88 kor. 9 fill. 3. Egyház pénztárából 160 kor. 4. Állandósított segély (Gecse-alap) 500 kor. 5. Központi kamat jövedelem 16 kor. 22 fill. 6. Kepepénz 203 kor. 7. Leányegyházról járó terményjövödelem értéke 75 kor. 84 fill. 8. Stola 24 kor. 9. Állami fizetés kiegészítési összeg 1600 koronáig 1004 kor. 76 fill., a melyből 471 kor. 91 fill. megállapított évi rendszeres

kiadás. 10. Mellékjövedelem: a) az állami elemi iskolánál s az állami főgymnasiumnál teljesített vallásitanításért évi 400 kor. b) ezenkívül a törvényszéki fogház ref. vallásu foglyainak lelki gondozásáért az államtól évi 60 kor.

Kötelességek: Erzsébetváros anya-, Szász-Ernye és Keresd leányegyházakban s a szórványokban a rendes lelkészi teendők s az érvényben levő körlelkészi útasítás értelmében a körlelkészi teendők végzése. Az anyaegyházban, az összes ev. ref. vallásu iskolai növendékek vallásos oktatása, jelenleg összesen heti 10 órán.

Megválasztandó lelképásztor atyánkfia köteles állását a választás megerősítése után azonnal elfoglalni.

Pályázati határnap okt. 15. Minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványval ellátott folyamodványok a főt. püspöki hivatalhoz küldendők be.

Kolozsvárt, 1904. aug. 31.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 2164—1904.

PÁLYÁZAT.

A szilágyszolnoki egyházmegyébe kebelezett *erkei* egyházközség lévita-kántortanítói állomásra ezennel pályázatot nyitattik.

Javadalom: díjlevél szerint tisztességes lakás, melléképületekkel. Kepében 11 hold canonica portio, valamint $\frac{1}{4}$ hold kert élvezetében, szolgálmányok és tandíjban 601 kor. 56 f. Ehez járul 208 kor. államsegély és így az összes fizetés 809 kor. 56 fillér.

Kötelességei: I—IV. osztályu mindennapos és ismétlők tanítása; harmad vasárnap délelőtti kivételével szószéki szolgálat orgonázás és énekléssel; gondnok naplója és az egyházi gyűlések jegyzőkönyvének vezetése.

Pályázati határidő szept. hó 30.

A tanítói oklevél, szolgálati bizonyítvány és lehető egyéb okmányokkal fölszerelt pályázati kérvények nt. Viski Pál esperes aához küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1904. szept. 4.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1257—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *selgyei* egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: új papi lakás gazdasági épületekkel. 1. 4 hold 1252 ööl szántó, 4 h. 964 ööl rét és 1155 ööl legelő, haszonélvezete 29 kor. 62 f. 2. Készpénz az egyházkerület pénztárából (kameratikum) 79 kor., az egyházközség pénztárából ígás munka fejében 58 kor. 92 f. 3. Terményjövedelem pénzértéke 710 kor. 46 f. 4. Munkabeli szolgáltatások pénzértéke 85 kor. 5. Legeltetési jogosítvány pénzértéke 12 kor. 92 f., összes jövedelem 976 kor. 04 f. Kiadás 47 kor. 40 f., marad tiszta jövedelem 928 kor. 64 f., állami kiegészítés 1600 kor.-ig 671 kor. 36 fillér.

Pályázati határidő 1904. okt. 15.

Folyamodványok Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvár, 1904. szept. 18.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1239—1904.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A marosi egyházmegyébe kebelezett Göcs leányegyházközség *énekvezér-tanítói* állására pályázat hirdetik. Javadalma: 3 szoba, konyha s kamarából álló lakás, melléképületekkel s nagy kerttel. Két ööl tűzifa. Az egyházközség pénztárából 240 kor. évnegyedes részletben. Államsegély kiegészítés 800 koronáig 534 kor.

Pályázati kérvények, kellően felszerelve nt. Ravasz János esperes úrhoz küldendők Nyárádszeredába október hó 10-ig.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 18-án.

Dr. Bartók György
püspök.

Sz. 1255—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett *mezőfelei* egyházközség lelkészi állomására pályázat nyitattik.

Díjlevél szerinti javadalom: tisztességes lakás természetben, gazdasági melléképületekkel, kerttel; 15 h. 925 ööl szántó és kaszáló haszonélvezete, melynek bérértéke 162 kor., 40 szekér tűzifa, búza, zab, törökbuza kepe, melynek értéke 750 kor., szántás, trágyázás és terményhordás értéke 91 kor. 67 f., stóla értéke 6 kor., összesen 1009 kor. 67 f. Ebből leszámítva adókra, fuvardíjra 88 k. 24 fillért, marad tiszta jövedelem 921 kor. 43 f. Ehez járul 1600 kor.-ig 678 kor. 57 f. állami kiegészítés.

Kötelessége a lelkésznek úgy az anyaegyházban, mint a *mezőménési* leányegyházban felváltva, minden papi teendő elvégzése.

Pályázati határidő 1904. okt. 15.

Folyamodványok nt. Ravasz János esp. aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1904. szept. hó 18-án.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1242—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett damos-jákótelki papi állomásra pályázat nyitattik.

Javadalom: lakás gazdasági épületekkel, nagy kerttel. A vallás- és közoktatási miniszter által megállapított és a hivatkozott bejövő 467 kor. 77 f. fizetés, melyből a 3 hold 449 ööl kan. porció értéke 30 kor. Kepe értéke 306 kor. 17 f. Készpénz 67 kor. 60 f. Munkaszolgalmányok értéke 34 kor. Kongrua 1600 kor. kiegészítésig 1160 kor. 90 f.

Kötelesség; mindkét egyházban a vásár- és ünnepnap ientiszteletek végzése, hétköznap minden csütörtökön reggel Jákótelkén szolgál, másnapokon Damoson. Vallásitanítás mindkét egyházban; a damosi áll. iskolában teljesített vallásitanításért külön tiszteletdíjat kap. Ezen kívül minden lelkészi teendők végzése.

Pályázati határidő 1904. október 2. Folyamodványok nt. Deesi Gyula esperes aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvár, 1904. szept. 18.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1229—1904.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sepsi ev. ref. egyházmegyébe kebelezett Sepsiszentkirály egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdetik.

Javadalom díjlevél szerint: gazdasági épületekkel ellátott lakáson kívül: földhaszonélvezet 32 kor. 94 fill. készpénz az egyházközség pénztárából 800 kor. Egyéb javadalmak és stóla 21 kor 22 fill. Kongrua illetmény 781 k. 87 fill. Az ev. ref. vallásu tanköteles növendékek vallásitanításáért tiszteletdíj az állami iskola pénztárából 80 kor.

Pályázati határidő 1904 okt. 10.

Kellőleg fölszerelt folyamodványok Józsa Sándor esperes afiához küldendők.

Kolozsvárt, 1904. szept. 17.

Dr. Bartók György
püspök.

H. sz. 1306—1904.

MEGHÍVÓ.

A nagyenyedi ev. ref. egyházmegye folyó évi rendes közgyűlését Nagy-Enyeden, a város gyűléstermében f. é. szeptember 27-én d. e. 9 órán kezdve tartja.

Tárgysorozat: 1. Megnyitó. 2. Névsor olvasás, megalkulás. 3. Ünnepélyes isteni tisztelet; tartja Fejér Pál felenyedi lelkész. 4. Esperesi jelentés tárgyalása és az azal összeköttetésben levő indítványok. 5. Felsőbb leiratok ismertetése. Ezzel összeköttetésben a méltóságos állandó igazgatótanács 2676—1904. sz. a. kelt felhívása alapján, a theologia-akadémia fentartásához hozzájárulásának kérdése. Előadja Szécsi Ferencz főjegyző. 6. Egyházmegyék átiratainak tárgyalása, — felső-borsodi lelkészi fizetés és 1848. XX. t.-cz. tárgyában. Előadja Egerházi Lajos uj-tordai lelkész. 7. Főjegyző jelentése az egyhm. tanács működéséről. 8. Tanügyi előadó jelentése. 9. Számvevő jelentése. 10. Egyházmegyei közpénztári, gyámintézeti és könyvtárlapi számadások, valamint költségelőirányzatok tárgyalása. 11. Jelentés az országos közalap és az országos gyámintézet, valamint a szeretetházi múlt évi járulékoknak elszámolásáról. 12. Segélykérvények, hátralékos számadások, indítványok és halasztást nem tűrő ügyek tárgyalása,

melyek időközben adatnak be. — A lemondás folytán megüresedett aljegyzői állásra választás.

A közgyűlés bevégezése után egyhm. gyámintézeti részvényes közgyűlés tartatik.

Marosujvár, 1904. szept. 9-én.

Jancsó Lajos
ev. ref. esperes

Sz. 1001—1904.

MEGHIVÓ.

Az udvarhelyi egyházmegye f. év október 3-án d. e. 9 órától kezdve, Székelyudvarhelyt, a ref. kollegium dísztermében tartja őszi *rendes közgyűlését*, melyre a t. tagokat van szerencsém meghívni.

Tárgysorozat: 1. Ima a közgyűlési teremben. 2. Elnöki megnyitó. 3. Uj egyh. hivatalnokok bekebelezése. 4. Bizottságok kiküldése. 5. Egyházi fegyelmi bíró és 2 pót-bíró-választás. 6. A számvevő bizottságba 1 tag választása. 7. Műszaki előadó választás. 8. Jelölés a megüresedett algondnoki állásra. 9. Felsőbb leiratok tárgyalása. 10. Esperesi jelentés az egyházvizsgálatról és az egyházmegye közállapotáról. 11. Főjegyző jelentése az e. m. tanács és közig. bíróság működéséről. 12. Számvevői jelentés. 13. Tanügyi jelentés. 14. E. m. közpénztári, gyámintézeti és közalapszámadások ellátása. 15. Az em. közpénztár 1905. évi költségvetésének megállapítása. 16. Egyhker. képviselői napidíjak kiutalása. 17. Átiratok tárgyalása. 18. Kérelmek ellátása. 19. Segélykérvények elbírálása. 20. Indítványok tárgyalása.

Október 4-én d. e. 8 órakor a kollégium dísztermében *értekezlet* lesz a Nagy Péter-féle „Konfirmációi káté” átdolgozása ügyében. Ez értekezletre, a melynek feladata leend a mélt. Ig.-tanács 3204—1904. sz. körlevelében (hiv. lap 35. sz.) kívánt véleményt megadni, tiszt. lelkész és hitoktató aait tisztelettel meghívom.

Alsósófalva, 1904. szept. 16.

Ifj. Péter Károly,
esperes.

1000—1904 sz.

KÖRLEVÉL

az udvarhelyi egyházmegye tiszt. lelkészeihez.

1. Felhívom tiszt. lelkésztársaimat, hogy a 339—1902. számú püspöki leiratban (hiv. lap 1902. é. 11. sz.) jelzett adatokat, az esperesi jelentésben leendő felhasználás végett, f. hó 28-ig multhatatlanul küldjék be hozzám. Az I. pont alatti adatok az 1903. évről, a II. III. IV. pont alattiak a múlt őszi e. m. közgyűlés óta lefolyt időről szóljanak.

2. A közalapszámadások kérvények f. hó 30-ig terjesztendők be az esperesi hivatalhoz.

3. Az egyházközségek jövő évi költségvetései nov. 1-ig beadandók az em. számvevőhöz.

4. Az ismétlőiskolai vallásitanításnál a jelen tanévtől kezdve a mélt. Ig.-tanács 1860—1904. sz. rendelete (hiv. lap 18. sz.) pontosan betartandó. Sziveskedjenek hát tiszt. lelkész aai a haladási naplót beszerezni s abba úgy az ismétlő, mint a mindennapi iskolában elvégzett vallás- és énektanítási anyagot a tanóra végén beírni, illetőleg az énektanítóval beírni. (77—1902. em. kgy. hat.) A haladási napló másolata az évről vallástani vizsga után legkésőbb 8 nap alatt az em. tanügyi előadóhoz küldendő.

5. Az egyházvizsgálatkor szerzett tapasztalataim alapján szoros kötelességükké teszem a következő felsőbb hatósági rendeletek végrehajtását:

a) Az egyházkerület hivatalos lapjában megjelenő körleveleket a megjelenés után tartandó első presbiteri gyűlésen a lelkészek kötelesek felolvasni, megmagyarázni; továbbá a körrendeletekről indexet készíteni és ebbe a tárgy rövid megnevezésével minden általános érdekű f. hatósági intézkedést bevezetni. (1133—1900. sz. ig.-tan. r.)

b) A presbiteriumok az egyházközségi tőkék elhelyezését évről-évre tegyék megfontolás tárgyává s minden év elején névszerinti szavasással döntsék el, hogy a tőkepenzeket hol és miként kívánják elhelyezni. E határozat *jegyzőkönyvi kivonatban* május 1-ig az espereshez beterjesztendő. (5342—1901. ig. t. rend.)

c) Az egyházközségek levéltárai az e. m. tanács 22—1903. sz. körlevele értelmében haladéktalanul rendezendők

és lajstromozandók. E rendelet végrehajtására végső határidőül f. évi november 30-át tűzöm ki s e határidőig mindenik lelkész aától jelentést kérek.

6. Ahol a kánonika porció után községi és vármegyei pótdadó van az egyházra kiróva, tiszt. lelkész aait azt az 1886. XXII. t.-cz. 138. §-ára és a m. kir. közig. bíróság 967—1896. K. sz. elvi jelentőségű határozatára hivatkozással mielőbb töröltessék s a már befizetett pótdadót, a közig. bíróság 341—1897. K. sz. döntvénye alapján, 3 évre visszamenőleg követeljék vissza.

7. Végül a mélt. Ig.-tanács 794—1902. sz. rendelete értelmében, felkérem tiszt. lelkész aait, hogy hivatalos beadványaikat — ha azok további intézkedést, em. vagy ig.-tanácsi jóváhagyást igényelnek — feltétlenül *egész ív papírra* írják s minden beadvány ív hosszában összehajtott előlapjának felső felére, de az ív felső szélétől legalább is négy ujjnyira a beadvány számát és rövid tárgykivonatát jegyezzék föl. További intézkedést nem igénylő beadványok, jelentések, statisztikai adatok stb. félív papíron is beküldhetők.

Alsósófalva, 1904. szept. 16.

Ifj. Péter Károly,
udvarhelyi e. m. esperes.

611—1904. sz.

KÉRELEM

a görgényi egyházmegye tekintetes lelkészi karához!

Az Egyházi törvényekben kiadott utasítás 205. §. alapján — az ürességben lévő kegyjavadalommal terhelt *holtmarosi* egyházba való vasárnaponkénti beszolgalásra — egyelőre a jelen polgári év végéig terjedő időre, a következő lelkész atyafiákat kérem fel: Benedek Árpád október 2.; Bod Károly okt. 9.; Bőjte Ödön okt. 16.; Csiki Károly okt. 23.; Dénes Gyula okt. 30.; Dénes József november 6.; Farkas Károly nov. 13.; Gergely Lajos november 20.; Incze Ferencz nov. 27. (nagyhetet hirdet); Jánosi Béla december 4. (urvacsorát oszt); id. Kis Lajos december 11.; ifj. Kis Lajos december 18. (nagyhetet hirdet); Keresztesi Gyula december 26. (urvacsorát oszt).

A 206. §. alapján a pontos megjelenést atyafiságos tisztelettel kérem.

Gernyeszeg, 1904. szept. 16,

Csekme Ferencz, görgényi esp.

1330—904. sz.

MEGHIVÓ.

A küüllői egyházmegye idei *rendes közgyűlését* Dicsőszentmártonban a szokott helyen, f. év október hó 3-án (hétfőn) d. e. 9 órakor kezdve tartja meg, melyre az illetékes tagokat tisztelettel meghívom.

Tárgysorozat: 1. Imát mond az esperes. 2. Elnöki megnyitó. 3. Megalakulás. 4. Előterjesztések. 5. Bekebelezések. 6. Felsőbb leiratok. 7. Esperesi jelentés a megvizsgált egyházakról. 8. Főjegyzői jelentés az egyházmegyei tanács és bíróságok működéséről. 9. Számvevői jelentés az egyházak vagyonügyeiről. 10. Pénztárosi jelentés az egyházmegye pénzügyi állásáról. 11. Tanügyi előadó jelentése az iskolákról. 12. Az 1905. évi költségelőirányzat megállapítása. 13. Levéltári okmányok kiadása az egyházhoz. 14. Sepsii átirat a központi küldemények kezeléséről. 15. Theológiai fakultás fenntartási költségeihez a papok hozzájárulása. 16. Egyházi tűzbiztosítási javaslat. 17. Felsőborsódi és hevesnagykunsági átiratok. 18. A dicsőszentmártoni kórháznál tett egyházmegyei alapítvány. 19. Indítványok.

Kutyfalva, 1904 szept. 11.

Nagy Domokos
esperes.

Sz. 134—1904.

FELHIVÁS.

A nagyszebeni egyházmegye tiszteletes lelkész aiait felhívom, hogy jövő évi összes nyomtatványszükségeiteket sziveskedjenek nálam folyó évi október hó 5-ig megrendelni, mivel ezen határidőn túl a megrendeléseket figyelembe nem veszem.

Héviz, 1904. szeptember hó 20.

Biró György
nyomtatvány-kezelő.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Adalék azokhoz a „Régi jó idők“-höz.

(Válasz Benedek Károly nt. urnak.)

Nagytiszteletű Uram!

Nagytiszteletednek a nyáj, a magyarság iránt nemesen érző s gondoskodó lelke panaszos reflexiókban emlegette fel e lap 35. számában „azokat a régi jó idöket“. Ezeknek a reflexióknak a lényege a következő állításokban foglalható össze:

1. Régen a szegény kálvinista, különösen a székely nép gyermekének elegendő volt, hogy emberré legyen, ha volt jó esze, erős akarata. Példa rá Debreczeni Márton, K. Csoma, leginkább Bod Péter. Anyagiakról gondoskodnia nem kellett. Az iskola, vagy az *urfiak*, de legalább a papjelöltek támogatták, míg emberséges ember lett belőle.

2. Senki sem toboroz a szegény székely nép között tanulókat, mint akkor.

3. Az újabb rendszer mellett a tanítói pályáról egy igen értékes elem leszorul, mert zárva előtte az út kollégiumainkba.

A baj oka az új rendszerben, a modern szellemben volna első sorban. Ez ugyan *expressis verbis* nincs kimondva, de kiérzik a sorokból. Mert hiszen az új szellem okozta azt is, hogy pl. Bethlen-kollégiumunk célja lett: mintagimnáziummá fejlődni (s fejlődött is). Az új szellem állította fel a konviktusokat is, amelyek szegény ördögnek drágák. Baj az is, hogy magyar pénzintézeteink erkölcsi kötelesség teljesítésben messze mögötte vannak pl. az Albinának, holott ezek élén Hegedüs Sándorok, Tisza Istvánok s Széll Kálmánok állnak.

A bajok megszüntetésére terveket Nagytiszteleted nem ajánlott, csak a két kor közt levő különbséget tárta fel s foglalta össze, a jelent általában meg nem vádolva, de fájlalva s dicsérve a letűnt kedves multat.

Engedje meg nagytiszteleted, hogy reflexiókra megtehessem a magam észrevételeit.

Az első állítás s korkülömbőség — a multnak erénye, hibája a jelennek — hogy a jó ész s erős akarat mellett anyagi erő és tehetség is kell, hogy valaki tanulhasson. Hát régen minden jó eszű s erős akaratú fiu boldogult csak e két tehetséggel? (Mert ez volna az állításnak a multa vonatkozó nagy dicsérete.) Alig hiszem. Kellott bizony akkor is az, hogy a szükséges anyagiakat valahonnan megkapja; kellett pénz akkor is: leczkepénz, kosztpénz, cipópénz, ruhapénz, zsebpénz stb. Hogy kellett pénz, ez bizonyos. S nagytiszt. szerint ezt a szegény fiuk az Iskolától vagy az urfiaktól megkapták, ma azonban nem.

Először is bizonyos az, hogy a szegény és jó tanulók jó perzentjét akkor is első sorban a szülők

segítették, mint ma. Sok szegény szülő volt, a ki a legnagyobb gonddal s nélkülözéssel is elküldte fiának a kalácsban vagy a meleg újruhában a tallért a levéllel együtt, hogy *ittthon sok a baj, nehéz a mindennapi etelmód, de csak irj fiám, ha szükséged van valamire, mert valahogy csak kiszorítjuk édes anyáddal azt is*. Ha segítette az ilyen fiukat az iskola vagy az urfiak, annak csak örvendezett a szegény s kenyérkeresetben megtörődött apa s anya. De a mennyire tőle telt, nem hagyta fiát az isten számára. A szegény tanulóknak ez a perzentje nem vezett ki ma sem. Tudja Nagytiszteleted ugyanis mint tanuló, senior s pap, hogy hány ilyen önfeláldozó szülő van ma is. Hányan voltunk s vannak ma is, kinek szülői soha sem ettek s esznek a jóllakásig, csak hogy a fiuk tanulhasson.

A tanulók egy másik perzentjét az alma mater ölelte keblére. S ma ezt nem tenné? Kérem Nagytiszteletedet, hogy nézzen bele bármelyik kollégiumunk Értesítőjébe s ott meglátja, hogy még a legszegényebb is milyen tekintélyes összeget fordít a szegény jó tanulók segélyezésére, sokszor számba sem véve a vallást (pl. Szászváros), csupán a nemzetiséget. S ez az összeg évről-évre nő. Igenis vagyunk a legújabb nemzedékben számosan, kikről az alma mater gondoskodott s gondoskodik. Igaz, hogy a gondoskodást egészen magára nem vállalja, mint régen. Nem volna lehetséges, mert az élet költségesebb minden vonalon s így a tehernek egészben való elvállalása esetleg összeroskadást okozna. Nem volna lehetséges azért sem, mert a tanulók száma ma átlag véve ötszöröse a 60 as évekének. S nem volna helyes, hogyha az iskola hozzászoktatna e móddal anynyi és annyi szülőt, hogy legszentebb kötelességét, az ivadék nevelést, ne ismerje, ne teljesítse. Hogy a multban voltak olyan esetek, mint a Debreczenié, K. Csomáé és Bodé, ez érdeme Debreczeninek, K. Csomának s Bodnak s az általuk képviselt típusnak, de bűne s vétke volt a szülőknek, hogy elnézte, sőt örvendett tán annak, hogy fia isten számára, a véletlenbe került, hogy az neveli fel, sőt a nevelés szép, de terhes feladatától megmenti. De meg hadd izmosodjék az a szegény, de jó tanuló fiu is a szülők iránt való szeretetben az által, hogy szülőjével az összeköttetés fenmarad. Mert aki szülője nélkül lett *ur*, bizony azok közül került ki a gyermeki hálátlanságnak szomorú és elrettentő sok példája. Igenis segítik az iskolák ma is a szegény jó tanulókat aránylag óriási összeggel, de az édes anya, a szülők gondját el nem veszik s nem is vehetnék helyesen. Nem vehetnék már azért sem, mert ismétlem, az életmód minden vonalon drágább, a tanulók évről-évre szaporodnak, de iskoláink törzsvagyona, alapítványai csak a régié. De minden erre szánt alapítványt, minden

erre használandó vagyont kivétel nélkül a szegény és jó tanulók segélyezésére fordít mindenik kollégium.

A szegény és jó tanulók harmadik megélhetési forrása volt az urfiaknak való koszthordás vagy a theologusoknak való szolgálattétel. Az első ma hála istennek nincs többé. Örvend ennek iskola, az urfiak s ezek szülői s nincs oka sajnálkozni rajta a szegény tanulóknak sem. Egyenlő mindenki, senki sem vagyonosabb, mint a másik az iskolában, bár a fizettség különböz. Hasonlóképp megszűnt a theologusoknak való szolgálattétel, mert már theologusok sincsenek a kollégiumokkal kapcsolatban. De hála istennek többé szolgálak sincsenek. Egyenlő minden tanuló. S a szolgarendszerrel együtt eltűnt az a valóban szégyenletes s igazán szolgálai állapot, hogy az urfi megbüntette koszthordóját, ha étkezése nem volt oly kényelmes, mint otthon. Megszűnt ama szégyenletes, lealacsonyító s igazán szolgálai állapot, hogy a principista szolga ütlegben kapja meg az elismerést, hogy rettegve gondoltunk a minden szombaton tartani szokott szolgálgyűlésre, amelyeken a pápa ugyancsak keményen és dúsan osztogatta botjával — a huszonötöt. Mindez hála istennek elmúlt. Aki szegény és jó tanuló, az számíthat az iskola jótéteményeire anélkül, hogy ezért szolgálnia kellene vagy emberi méltóságán csorba esnék.

Ismétlem, az iskola csak támogat és segít, de a szülők gondját el nem veszi. Nem szabad az iskolának úgy tennie, hogy sok szülő menháznak tartsa, a hová fiát bevive, a szülői kötelességet lerázza magáról.

Második panaszos megjegyzése Nagytiszteletednek az, hogy senki sem toboroz ma tanulókat, hogy az iskolából az édesgető, csalogató szellem kihalt. Ez a megjegyzés való igaz s szószerint tény, hogy az iskolák ma nem toboroznak, hogy a gyámolító kedv kihalt — ez igaz. De hiszen mások ma a körülmények, mint csak 2—3 évtized előtt is. Akkor lehetséges, helyes és jó volt az az állapot, amit Jókai is elbeszél Bethlen-kollégiumunkról, hogy a székely szülő bevitte fiát a kollégium udvarára s adott neki két pofot, egyet jobbról, egyet balról. Aztán ott hagyta, hogy legyen belőle pap, tanár, fiskális stb. — szóval: *úr*. S a fiuból lett is derék ember, jeles ember, úri ember, *nemes ember*. Ez volt a végcél: a tudományok által a nemzetet (nemzet = nemesség a régi felfogás szerint) gyarapítani, az országot fenntartó s vezető elemet gyámolítani. Váró Ferencz egykori kitűnő tanárom igen talpraesetten keresztelte el a Bethlen-kollégiumot: *Bethlen Gábor nemesi iskolájának*. Akkor régen állami és társadalmi érdek kívánta s követelte, hogy minél többen lépjenek be a tudomány által a nemzet, a nemesség kötelékébe. Ez lévén a természetes próbája annak, hogy valaki érdemes-e a nemeslevélre vagy nem. A kiegészítés kezdetekor is állami és társadalmi érdek kívánta, hogy legyen elég képzett elem a hivatalok ellátására, hogy idegen képzettségűeket (a milyenek a Bachkorban feles számmal voltak) ne kelljen többé alkalmazni. De kérdem: kívánja-e ma az állam és társadalom érdeke, hogy még több legyen a diplomás proletár, ki állást nem nyerhet? Vajjon érdeke-e az államnak, hogy még több legyen az elégedetlen és éhező *úr*? És érdeke-e a társadalomnak, hogy, mert az állam kötelességet, állást adni nem tud, ezek a diplomás, de álláshoz nem jutott elemek még több gondot adjanak. Be kell pillantani a statisztikába, a szociális életbe s számba kell venni a már állásban levők *előlépési* viszonyait s lehetetlen állitnunk, hogy akár az állam, akár a társadalom a tanulói pályára való édesgetést szükségesnek tartaná. Hiszen a napilapok egész nyáron vezető cikkelyeikben panaszkodtak és pedig statisztika alapján, hogy igen sok a tudományosan képzett ember. (Különösen a Budapesti

Hirlap.) Régebben állam, iskola, társadalom örvendezett, ha minél nagyobb volt a tanulók száma. A tanulásban való készség és eredmény épen nem volt döntő tényező. Ma államnak, iskolának, társadalomnak az a jól felfogott érdeke, abban van öröme, ha minél több *jó tanulója van*. Ma nem elég a tanulásban való jóakarát; eredmény, jó tanulás kell. Szemünk előtt történik, naponta látjuk, hogy kitűnően képesített egyének hosszas kilincselés s protekció hajhászás után szégyenletesen dotált álláshoz is alig jutnak. S ha legalább is hozzájuthatna mindenik, de sokszor a legkiválóbbak állás nélkül maradnak. Hát még növekedjék továbbra ez a szégyenletes állapot? Tudós emberünk van elég, ha igaz tudományosságunk nincs is. Egy-egy jobb állásra 20—30 pályázó akad. De a vasuti sztrájk alkalmával kiderült, hogy a sztrájkolókon kívül nincs több gépészünk. Gyakorlati pályákra, szakiskolákra kell édesgetni s toborozni a tanulókat, nem a tudományos pályákra.

Nagytiszteleted harmadik észrevétele, hogy a tanulói pályáról egy igen értékes elem leszorul, mert a kollégiumok becsukják ajtajukat. Szerintem nem állhat meg ez az észrevétel sem.

Nem áll pedig azért, mert a tanulók létszáma szaporodásban sokkal nagyobb perczentet mutat, mint a népességé. Kérem a miniszterium jelentéseit megnézni, vagy akár a hét kollégium népesedési viszonyát. Hiszen ma pl. Mikó-kollégiumunknak is akkora népessége van, mint régen a Bethlen-kollégiumnak. Pedig akkor még nem volt sem Szentgyörgyön, sem Brassóban 2, Kézdivásárhelyt 1, Désen, Szamosujvárt, Kereszturon szintén 1—1, Udvarhelyt 3 s Erdélyszerte annyi középiskola. Nem volt Szentgyörgyön, Szászvárost főgimnáziumunk. Nem voltak szakiskolák. Apadt-e hát a tanulók száma s leszorult-e az a bizonyos értékes elem? Véleményem szerint nem. Jól tudom, hogy Nagytiszteleted az „értékes elem“ alatt a jobbágy fiukból lett jeles férfiakat, a Debreczeniket, Csomákat és Bod Pétereket érti. Hát az bizonyos, hogy ma ilyen emberré aránylag kevesen fejlődtek (bár hiszen vegyük rendre egyházkerületünk elsőrangú embereit). De ez már csakugyan nem az iskola hibája. Leszünk mindennapi alakok, szürke s kötelességet teljesítő egyének — de erre is van első sorban szükség. A polihisztort ma pótolja a lexikon, az országos tekintélyű tudóst a tudós emberek napenkénti munkája. De ha van, ha akad lángész, tiszteletünkkel s elismerésünkkel megbecsüljük mi is.

De a kollégium kapuja senkinek sehol zárva nincs. A törvény szerint fel kell venni minden jelentkezőt, amíg egy osztály tanulóinak száma a törvényes maximumot meg nem haladja. De addig fel kell venni mindenkit, muszáj felvenni s a muszájnak nincs sem alap-, sem közép-, sem felsőfoka, csak egy: a tett. Nincs tehát elzárva a kollégium az értékesebb elem, a földművelő szülők gyermeke előtt sem s így ez az értékes elem sem szorult le. Annyiban nehezebb, hogy egy iskola sem előlegez sok jótéteményt senkinek, a míg *abban az intézetben* nem mutatja magát érdemesnek. Azt én is valom és állítom, hogy a földműves szülők gyermekei teszik a jó tanulók nagyobbik felét. Tehát én is nagyon értékes elemnek tartom az ilyen tanulókat. De hogy ez az elem leszorult volna vagy aránylag kevesebb volna, mint a régi jó időkben — papjaink, tanáraink tehetnek róla bizonyosságot — nem alapos észrevétel. Megoszlott a sok iskolában Erdélyszerte, de hála istennek nem kevesbedett s ne is kevesbedjék. Mert ez az elem jól tanul, de az a baj, hogy a rosszúl tanuló úri fiuk sehogy sem akarják kezüket a szerszámhoz szoktatni. Ha lokálisan elő is fordul, hogy pl. valamely faluból kevesebb most a kolégyista, mint régen, ott a szülők elszegényedésében s folytonos anyagi küzködésében is rejlik a baj.

Ime így és ilyen értelemben látom én a régi jó idők s a mostani közt levő különbséget. Részint tehát nincs változás ott, ahol Nagytiszteleted változást vél, részint pedig indokolt, természetes és üdvös a változás, a minek inkább örvendünk kell.

Örvendünk az új szellemnek, mert ez okozta Nagytiszteleted szerint a bajokat, szerintem a fejlődést, a haladást, az üdvös változásokat. Ez okozta, hogy hála istennek, Bethlen-kollegiumunk mindenek véleménye szerint minta iskolává fejlődött, hogy kollegiumainknál konviktus van felállítva, ahol minden tanuló rendes táplálékot kap. Nincs kivéve az éhezésnek, hónapokon keresztül a száraz czipóval élésnek s ezzel együtt annyi sok betegség csiráinak.

Van kétségen kívül sok hibája az új rendszernek, a mostani modern időknek is. De hát a régi jó idők mentek voltak a fogyatékoságtól? Sokkal több volt akkor a ferdeség, mint ma. De vannak javítani valók ma is. Pl. bizonyos, hogy a tanulói élet nem olyan patriarchális, mint a *vajdák* idejében, nem olyan naiv s tán nem is olyan egészséges. De hiszen nemcsak a tanulói élet, a családi élet, a közélet is sokkal honyolultabb, sokkal nehezkesebb, mint régen. Ezek is hátrányokra megváltoztak. S az iskola is részes ebben a káros változásban, de megfordítani nem tudja a bajt. A baj fejlődése a családeletben kezdődött, ott kell kezdeni az orvoslást is. S van még száz baja, ezer hibája a mai rendszernek, azt megjavítani, jobbitani, a hibákat kiküszöbölni mindnyájunknak közös kötelessége s naponkénti gondja és gondoskodása.

Hogy azonban a kulturális bajok megszüntetésében — fájdalom — milyen ragyogó példával jár elől az oláh Albina s hogy magyar pénzintézeteink épen nem követik e példát, holott Hegedüs Sándorok, Tisza Istvánok s Széll Kálmánok állnak az élén, tudom, látom és sajnálom. De én erről beszélni hivatottnak nem érzem magam, ilyen mellékfoglalkozást úznom nem szabad.

Fogadja Nagytiszteleted köszönetem, hogy alkalmat adott kollégiumaink egy-két oldalának megvilágítására.

Kristóf György,
Kun-koll. h. tanár.

Titkári jelentés.

Irta és az Értekezlet Kézdivásárhelyen 1904. július 4—5-én tartott közgyűlésén felolvasta *Tárkányi György* ért. titkár.

Először állok a t. közgyűlés előtt, hogy hivatali kötelességemből kifolyólag jelentést tegyek Értekezletünk egy évi munkásságáról. Nehéz időben állított az Értekezlet bizalma középponti ügyeinek intézésére, nem ugyan új munkakörrel, de új állásba léptem, a múlt év kezdetével a sepsiszentgyörgyi kollegium vallásstanári állásából a kolozsvári kollegiumhoz menvén át, a hol új officium végzésével is megbizattam. Azután meg kellett ismerkednem titkári hivatalomban az Értekezlet ügyeivel, meg kellett ismerkednem nem valami bonyodalmas, de mégis utánajárást igénylő titkári teendőimmel, munkakörömmel. Pedig, a mint a tegnapi gyűlésben is említettem s amint az Ért. t. tagjai előtt is tudva van, ez az esztendő kritikus volt az Értekezlet életében. Örömmel és szeretettel tapasztaltam azonban, s mondom el most a t. közgyűlés előtt, hogy teendőim végzésében nem voltam magamra hagyatva: a titkárságban elődöm, Értekezletünknek legbuzgóbb munkása, ügyvivő alelnöke: *Nagy Károly* készséggel állott mellettem s osztozott a munkában útbaigazításával, támogatásával, segítségével s ezért, de azért is, különösen hogy lapját készséggel tartotta az Ért. szolgálatába, nem mulaszthatom

el, hogy ki ne fejezzem a magam, de az Ért. nevében is neki igaz köszönetemet.

Az év legfontosabb munkája a taggyűjtés volt s ennek érdekében kellett a legnagyobb buzgóságot kifejteni, minthogy jórészben ennek az eredményén fordult meg Értekezletünk léte és fenmaradása s további sikeres működése, anyagi erőnk forrása ez idő szerint egyedül a tagdíjakban lévén. A múlt év őszén szétküldöttük a taggyűjtő íveket az Erd. Prot. Lap mellékleteképen minden lelkésznek és kollegiumnak s ugyancsak az Erd. Prot. Lapban burzditó felhívást intéztünk tagok gyűjtése s általában az Értekezlet ügyeinek felkarolása, támogatása érdekében. Attól fogva aztán állandóan szorgalmaztuk a taggyűjtést, újabb meg újabb felhívást bocsátva ki a tagok kimutatása, a taggyűjtő ívek beküldése tárgyában. Bizony nem egyszer éreztünk kedvetlenséget, lehangoltságot, látva nem egy helyen az érdeklődés hiányát, a közönyösséget; hanem hát nem lehet minket egy könnyen kifárasztani a buzditásban, a közte levő szünetek után újra kezdtük ott, a hol elhagytuk.

Buzditásainknak, felhívásainknak, ha nem is valami lényes, de lett mégis sikere. Tizenhárom egyházmegye beküldötte a tagok kimutatását. A beérkezett kimutatások szerint a tagok száma egyházmegyénként a következő:

1. a hunyadi egyházmegyéből a tagok száma	8.
2. a gyulafehérvári	50.
3. a nagyenyedi	115.
4. a kolozsvári	15.
5. a szilágyszolnoki	9.
6. a dési	45.
7. a széki	31.
8. a marosi	160.
9. a nagyszebeni	35.
10. az udvarhelyi	204.
11. a sepsii	98.
12. az orbai	60.
13. a kézdii	62.

Összesen.. 892.

Hiányzik a kimutatás öt egyházmegyéből, u. m.: a kalotaszegi, nagysajói, görgényi, küküllői és erdővidéki egyházmegyéből. Hisszük azonban, hogy ezekben az egyházmegyékben sem volt meddő a taggyűjtés, csak a kimutatást nem kaptuk meg. Hisszük továbbá azt is s akarjuk hinni, hogy például a kolozsvári, hunyadi, szilágyszolnoki egyházmegyékben a tagok száma nem marad a feltüntetett 8, 9, 15; hogy fokozott erővel fogják helyreépíteni mulasztásaikat. Általában véve a taggyűjtést teljességgel nem tekintjük befejezettnek s továbbra is állandóan szorgalmazni fogjuk.

A tagok nyilvántartására egészen megfelelőnek látszik a múlt évi közgyűlésen megállapított s az új ciklusban életbeléptetett eljárás. Most már a mai eljárás mellett nem félhetünk attól, hogy a tagok és a tagok száma, fizetési kötelezettségük felől tájékoztatásban leszünk, mint voltunk a múlt ciklusban. Három helyen is nyilván tartjuk: először az egyh. község lelkészénél, másodsor az egyhm. ért. pénztárnokánál, harmadszor az egyh. ker. pénztárnoknál s szándékunk, hogy ha majd mindenünnen megkaptuk a kimutatást, a titkárnál levő törzskönyvbe is bevezetjük.

A taggyűjtő ívekkel együtt ugyancsak az Erd. Prot. Lap mellékleteképen szétküldöttük az előfizetési felhívásokat a *Vasárnap*-ra, a mely most már egészen az Értekezlet tulajdonába ment át. Fájdalom azonban, a felhívásnak nem lett a várt és kívánt eredménye. Bár a lap szerkesztése minden tekintetben kielégítő s minden tekintetben megfelel egy hit-erősítő, nemesen szórakoztató református néplap ki-

vánalmainak, mégis 600-nál alig van valamivel több előfizetője.

Az ig.-választmány múlt ülésében elhatározta, hogy 30—40 példányban ingyen küldi szegényebb egyházaknak s buzgóbb egyháztagnak. E határozatról értesítettük a szerkesztőt s 40 példányban ingyen küldöttük szét, különösen a szórványokban élő hiveknek.

A szerkesztő jelentése szerint a múlt 1903. év szerencsés volt a lapra, a mennyiben 126 kor. 86 f. tiszta jövedelmet mutatott fel a számadás. Azonban már a f. évre készített költségelőirányzat 407 kor. hiányt tüntet fel a nyomdai árak emelkedése miatt.

Azonban bár a kilátások így nem a legkedvezőbbek, a mai gondos, lelkiismeretes, szakavatott szerkesztés mellett hisszük, hogy sikerülni fog a lapnak legyőznie az iránta mutatkozó részvétlenséget s ebben a reménységünkben ajánljuk, hogy próbáljunk még a lappal s Vajda Ferencz szerkesztőt — kifejezve elismerésünket és köszönetünket odaadó, buzgó, önzetlen munkásságáért — kérjük fel továbbra is a lap vezetésére, szerkesztésére.

Számadását kérjük a számadás vizsgáló bizottságnak átadni felülvizsgálás végett.

A múlt év novemberében elkészült az 1902—1903. évi tartalomban értékes Évkönyv, egy füzeten magában foglalva az 1902. és 1903. évi közgyűléseken elmondott imákat, egyházi beszédeket, felolvasásokat, jegyzőkönyveket, tagok kimutatását stb. Az évkönyveket szétküldöttük a tagoknak és illetményeikül és pedig — hogy megkíméljük pénztárunkat a szétküldéssel járó költségektől — az ig. Tanács útján, a mely ez irányú kérésünknek készséggel tett eleget és melynek ezért őszinte köszönetünket kell kifejeznünk. E helyen ki kell hogy fejezzük köszönetünket Kilyén Sándor ig. tan. iktató-kiadó urnak, aki nemcsak ez alkalommal, de több ízben, amikor erre felkértük, készséggel segített az expedálás munkájában.

Ig. választmányunk határozata értelmében 2 népies füzetet adtunk ki ez évben, az egyik: „*A kálvinista vallás védelme a baptizmus ellen*“ Vajda Ferencztől, a „*Vasárnap*“ különlenyomatában; a másik: „*A teremtés és az első emberek*“, Zittel nyomán ifj. Péter Károlytól, mint különlenyomat az Erd. Prot. Lapból. Az első sikerült párbeszéd alakjában, a nép nyelvén védelmezi ref. vallásunkat a baptista tanok és baptisták ellen, a másik sokat tehet a Biblia s a teremtés történetének teljes megértésére.

Mínt hogy mindakettő különlenyomat, előállítás is olcsóbb volt. Mind a két kiadványt átadtuk az Értekezlet kiadványai kezelőjének.

A múlt ülés 8. pontja értelmében lépéseket tettünk Rauwenhoff: A prot. tört. czimű nagy és értékes művének Bartha Dezső fordításában való kiadására. Mindenek előtt a fordítás és kiadás joga volt tisztába hozandó, megkerestük e célból információt az Hornyánszky céget, mint a melyről leginkább hittük, hogy tájékozott ebben a kérdésben, azonban hosszas várakozás után arról értesített, hogy „*minden ntánjárása dacára sem sikerült teljes biztonsággal meg tudni, hogy vajjon Hollandiával van-e szerzői jog védelmére vonatkozó szerződésünk.*“ Most megkísértjük más helyen utána járni a dolognak.

Ig.-választmányunk nov. 8-án tartott ülésében 13. pont alatt megbizta az elnökséget, hogy kösse meg a szerződést Hornyánszkyval az *Arvaházi Képes Naptárnak egyházkerületünkben* eladott példányai árában való részesedés tárgyában. A szerződés, melynek értelmében a Hornyánszky-czég minden itt (egyházkerületünkben nem könyvtáru útján) eladott példány után 5 fillért juttat a szeretetház javára, megkötöttet s egyik példány az irattárban, titkárnál őriztetik. Ennek az alapján az elszámolásnál fel fog-

juk hívni az egyházközsegeket, jelentsék be, hány példányt rendeltek és árusítottak el.

Ugyancsak a nov. 8-án tartott ig. vál. ülés 7. jkvi pontja értelmében felhívást bocsátottunk ki hitvédő iratok megírására való jelentkezésre. A felhívás az Erd. Prot. Lapban meg is jelent, azonban a felhívásra senki sem ajánlkozott s így majd felkérés után fogjuk az említett iratokat elkészíttetni.

Az Értekezlet ig. választmánya a tavalyi közgyűlés óta 3 ig. választmányi ülést tartott. Az első 1903. nov. 8-án, a másodikat 1904. május 28-án. Az első és második vál. gyűlésre külön, névre szóló meghívókkal hívtuk meg a választmány tagjait. Kissé költséges dolog volt, de elértük ezzel, hogy mindkét gyűlésünk látogatott volt. Az ig. vál. ülésének nevezetesebb határozatait fennebb említettem. Még csak annyit említek meg, hogy a f. évi május 28-án tartott ülésében állapította meg ig. választmányunk, hogy ért. idei közgyűlését Kézdivásárhelyen július 5—6. napjain fogja tartani s megállapította a közgyűlésen tárgyalandó ügyeket is. Szerettük volna májusban tartani s alkalmasabb is az az idő, azonban közbejött az egyházkerületi közgyűlés tartásának szüksége s e miatt kellett júliusra halasztanunk. A mint a közgyűlés ideje megállapított, azonnal értesítettük a kézdivásárhelyi egyházközség tanácsát s azóta állandó érintkezésben maradtunk egymással, hogy a közgyűlés sikerét biztosítsuk s hogy mindezen ékesen, szép renddel folyjanak. Ebben a tekintetben kiváló készséget tanusított az egyházközség közszeretében álló lelkésze, Szabó Jenő, a kinek nem mulasztathom el, hogy ügybuzgóságáért e helyen is köszönetet ne mondjak. Ugyszintén köszönetünket kell hogy kifejezzük Sándor József orsz. képviselő, világi alelnökünknek, az ő szives közbenjárásának köszönhetjük, hogy a kedvezményes vasúti jegyek váltására jogosító igazolványokat megkaptuk s nem rajta múlt, hogy a kitűzött határidőn belől nem jutottak el hozzánk.

Ennyi az, amit a központi ügyvezetőség munkásságáról nagyjában jelenthetek. Szerettünk volna bizony mi többet is leszámolni; szeretnők, ha alkotásokra, jótékony intézményekre, gyermekmenhelyek, szegényházakra, iparos ifjak otthona létrehozására, megalkotására mutathatnék reá, — mint működésünk nyomán fakadt intézményekre — de a meddig csak akkora erő tudunk kifejteni, a mekkorát eddig kifejtettünk, addig gondolnunk sem lehet ilyenekre, mert hát ezeknek létrehozására erő, szellemi és anyagi erő kell és ha még az első nem is hiányozna, bár ebben a tekintetben is volna sok kívánnivalónk, de az utóbbi, az anyagi erő hiányában csak álmodoznunk lehet az említett intézményekről, mint egy szerencsésebb, jobb jövő várakalmáról.

A mi már az egyes egyházmegyék s bennük levő egyházközsegek egyháztársadalmi munkásságát illeti, ezekre nézve, mielőtt részletesen ismertetném a beérkezet jelentések alapján működésüket, általában a következőket jelenthetem. Többször hangoztatták, s különösen hivatali elődöm hangoztatta mindig, hogy az Értekezlet munkássága sulypontjának az egyházközsegekre kell esnie. Ugy az egyházkerületi, mint az egyházmegyei Értekezlet valójában csak értekezik, tanácskozik az egyháztársadalmi teendők a végrehajtás módozatai felől, csak megtárgyalja az elveket, irányokat, az eszközöket, csak gondoskodik, hogy a határozatokról mindenütt tájékozva legyenek, utbagazítást ad, számba veszi az eredményt, rámutat az esetleges hiányokra, valójában az egyháztársadalmi munka mezeje az egyes egyházközség.

Ez okból kell kifejezést adnom a feletti sajnálkozásomnak, hogy az egyházmegyék jelentései jórészből hiányzik az egyes egyházközsegek munkásságának méltatása. Hiszük, hogy azokban az

egyházakban is foly a munka, a melyek a jelentésből hiányoznak, tudjuk hogy nem a papiros számára kell dolgoznunk, mégis nem tartjuk feleslegesnek ismerni az eházközségek működését, nem a kimutatás kedvéért, de lehet valami megszívlelni való itt is, ott is s többen utánzására buzdulnak a jó példának, esetleg megbeszéljük itt a közgyűlésen s határozatba hozzuk életbe léptetését. Így lehet csak állandó kölcsönös érintkezést teremteni és fentartani az egyh. ker. egyházi értekezlet s szervei között.

A jelentések beküldésére három ízben is felkértük az egyházmegyéket, jelezve felhívásunkban, hogy mikre legyenek azokban tekintettel. 14 egyházmegye elküldötte jelentését, hátról semmi jelentés nem jött: a kolozsvári, kalotaszegi és a nagysajói egyházmegyéből. A beérkezett jelentések egyike, másika nagyon sok kívánni valót hagy fenn: nem egy, pár perc alatt hevenyészett munka: azt a benyomást teszi hogy a jelentést tevő egy kellemetlen tehertől igyekezett rövid idő alatt megszabadulni. Egyik-másik per longum tárgyalja a közgyűléssel kapcsolatos ünnepek minden mozzanatát, de az egyes egyházközségekről egy szóval sem emlékezik meg. Annál nagyobb elismeréssel kell megemlékeznem néhány egyházmegyéről, a melynek jelentései különös gondal foglalkoznak az egyházközségek életével is. Az egyes egyházmegyékkel foglalkozó részletes jelentésből megismerhetők ezek az egyházmegyék.

A jelentések szerint egy pár kivételével minden egyházmegyei értekezlet tartott közgyűlést, egyik-másik kettőt is. A közgyűlések istentisztelettel vetők kezdetüket s egy pár esetben a kegyelet adójának leróására szolgáltak alkalmul. Így a sepsii egyházmegyei Értekezlet egyik közgyűlésén Révay Pálról, az egyhm. Értekezlet közszeretben álló elnökéről, másikon Vén Mihályról, az egyhm. fáradhatlan buzgalmu espereséről emlékezett meg; a gyulafehérvári egyházmegye Magyar-Igenben tartott közgyűlésén alsócsernátoni Bod Péternek, M.-Igen tudós papjának újította fel kegyelettel emlékét. Ezek a megemlékezések az egyház kiváló szolgálóiról mindenestre hitépítő, hiterősítő hatással lehetnek.

Örömmel jelezhetem, hogy ezeken a közgyűléseken a gyakorlati élettel, az egyháztársadalmi teendővel foglalkozó kérdések domináltak.

Az év elején felhívtuk az egyházmegyei Értekezleteket, hogy tavaszi közgyűlésükön ismertessék tájékozás, esetleg végrehajtás, továbbá véleményezés és javaslattétel egyh. ker. Ért. közgyűlésének határozatait, hogy ne csak papíron legyen nyoma közgyűlésünk tárgyalásainak és határozatainak. A beérkezett s a dolgokkal érdemlegesen foglalkozó jelentésekből megállapíthattam, hogy az egyhm. közgyűlések foglalkoztak ezekkel a határozatokkal s hozzájárulásukat fejezték ki s az ifj. egyesületek szervezésére vonatkozó határozati javaslatot elfogadták, kimondván azonban, hogy a részletekre, módzatokra nézve szabad kezét óhajtának biztosítani az egyes egyházmegyéknek. Ezt különben a határozati javaslat is már biztosítja az egyházmegyéknek és eházközségeknek.

Az egyházmegyék, egyházközségek egyháztársadalmi tevékenységében jelentékeny szerepet játszik vallásos tárgyú, szellemű olvasmányok terjesztése, kiosztása. Ebben a tekintetben különösen kiemelendő buzgóságot fejt ki az udvarhelymegyei és kézdii egyházmegye. Példájukat jó lenne követnie a többi egyházmegyéknek is. És erre anyagi forrás is áll rendelkezésükre. A tagdíjak 25%-a ugyanis az egyházmegyék pénztárában marad. Ebből a hozzájárulás aránya vagy az egyházmegyei ért. közgyűlése által mi módon megállapítandó részesedés szerint részesülhetnek az egyes egyházközségek s az ilyen módon nyert pénzt alig használhatják helyesebben, mintha vallásos iratok beszerzésére fordítják. Az egyházke-

rületi pénztár a „Vasárnap“ 40 példánya előfizetési árának terhét hordozza, illő tehát, hogy minden eh. m. pénztár legalább 2 példányra fizessen elő. Ezt a javaslatunkat elfogadásra ajánlom is a t. közgyűlésnek.

Legyen szabad azután itt még egy dologra felhívnom a t. közgyűlés s egyszersmiod az ehme gyék és eh. községek figyelmét. Olvasom az eh. m. ért. jelentéseiből, hogy vallásos iratokat osztottak ki a hívek között. Nézem azonban az eh. ker. kiadvány kezelőjének a naplóját a szétküldött kiadványokról és azt látom, hogy 11 kor. 12 f. árú kiadványt küldött szét az elmúlt évben összesen. Hogy lehet ez? Ugy kell lenni, hogy ezek a vallásos iratok nem a mi Értekezletünk kiadványai voltak. Pedig a Vasárnapon kívül 5000 darabon felül van a raktáron levő kiadványaink száma s nem megközelíthetlen, egy levelezőlapba kerül csak Irsay József kolozsvári lelkészhez. Ajánlom ezt is a t. ért. tagok figyelmébe.

A nagyobb egyházmegyék jórésében már a megelőző években fiókkörök alakultak a sikeresebb egyh. társ. munka érdekében. Ilyen fiókkörök vannak: az udvarhelyi, szilágyszolnoki, marosi, újabban az enyedi egyházmegyében. Figyelemre méltó tagozatot határozott el a sepsii egyh. m. közgyűlése. Tudniillik négyes csoportokra osztották fel az eházközségeket s a négy egyházközség vezetői felváltva tartanak az egyházközségeken összejevetelt: vasárnap délutánonként vagy esténként. Célravezető lesz-e ez a tagozat, az eredmény fogja megmutatni.

(Vége következik.)

A Magyar Prot. Irodalmi Társaság közgyűlése.

(Ujvidék szept. 14. 15.)

Ezután Szóts Farkas, a társaság titkára tett jelentést az 1903. év adatairól. A társulat számos könyvet, eredeti és fordított munkát ad ki. A társulat bevétele 20.103 kor., kiadás 17.234 kor. Felesleg 2869 kor. A közgyűlés ebből 20 százalékot az alaptőkéhez csatol és Bendl Henriknek, a társulat pénztárosának a gondos kezelésért köszönetet szavazva, a felmentvényt megadta. A tagdíjakban 13.300 kor. hátralék mutatkozott. Ennek szigorú behajtásáról intézkedtek.

Hamar Géza a „Koszoru“ és a „Házi kincstár“ hatékonyabb terjesztésének érdekében emelt szót. Deák Lajos helyesnek találná, ha az iskolákban a gyermekek jutalmkönyveit a társulat kiadványai közül vásárolnák. Bizassék meg a választmány, hogy ennek érdekében az iskolák hatóságaival érintkezésbe lépjenek.

Szóts Farkas jelenté ezután, hogy a társulat tagjainak száma 1641, 24-gyel kevesebb, mint a múlt évben. A megürit és az 1898 évi választmányi tagok helyének betöltése következett ezután. Egyházi elnöknek, Hegedüs Sándor indítványára megválasztott Zelenka Pál tiszai ág. ev. püspök. Budapesti választmányi tagoknak megválasztották: Bachát Dániel ev. fősperest, Beóthy Zsoltot, dr. Csiky Kálmánt, György Endrét, Láng Lajost, Horváth Sámuel, Tisza Istvánt. — Két megüresedett helyre dr. Vécsey Tamást és dr. Horváth Ödönt választották meg.

Vidéki választmányi tagok lettek: Aldai Janka Dániel, Kovács Géza, Csengei Gusztáv, Duka Tivadar, Kiss Áron, Koncz Imre, Kun Bertalan, Kun Géza gróf, Masznyik Endre, Radácsi György, Révész Kálmán, Strop László, Széll Kálmán, Szabolcska Mihály, Antal Géza, Raffai Sándor.

Miután Hegedüs Sándor indítványára a közgyűlés köszönetet mondott a városnak azért, hogy a gyűlés színhelyét a mai alkalomra átengedte, a közgyűlés véget ért.

Este a Mayer-szállóba ismerkedési estélyre gyűltek össze a társulat tagjai.

A közgyűlés második napja istentisztelettel vette kezdetét. Reggel 9 órakor a templomba gyűltek a Protestáns Irodalmi Társaság tagjai, hol Baksay Sándor ev. ref. püspök Isten áldását kérte a résztvevőkre. Majd Pfandler G. Adolf mondott szép egyházi beszédet az Isten fellelkesítő erejéről, utána Baksay Sándor mondott magvas és emelkedett színvonalu ünnepi beszédet, melyből kiemelkedik,

hogy Ujvidék ezelőtt színhelye volt a felekezeti és nemzeti surlódásoknak, de azóta béke honol és az ágyukból harangokat öntöttek. A jeles író és egyházi beszéde után az ujvidéki dalárda záróéneke következett.

Emelkedett hangulatban indult most kifelé az ünneplő közönség. A templom előtti térségen fiatal hölgyek gyűjtést rendeztek a Károlyi Gáspár-alap javára, mely szép eredménnyel járt.

Istentisztelet után föllobogóztak házak, fehérruhás gyermekek sorfala közt az ág. hitv. ev. templomba, a nagygyűlés színhelyére vonultak a Társaság tagjai. Az Isten házában Belohorszky Gábor ág. hitv. ev. főesperes, mint az ujvidéki ev. gyülekezet lelkipásztora köszöntötte az elnökséget és az előkelő vendégeket. Gyönyörű beszédében rámutatott arra, hogy Ujvidéken a felekezeti villongások, melyek régen napirenden voltak, megszűntek, mert a magyarság érdeke ezt megkívánta. A küzdő felek belátták, hogy a nemzeti érdekeket csak úgy mozdíthatják elő határozottan, ha egymásközt békében megegyeznek és vállaltva dolgoznak. Molnár H. az ev. ref. egyház részéről üdvözlöi a Magyar Protestáns Irodalmi Társaság Ujvidékre gyűlt tagjait. Szívesen látta őket vendégül a számban szegény, de testvéri együttérzésben annál gazdagabb gyülekezetben.

Ezután Hegedüs Sándor v. b. t. t., a társaság világi elnöke emelkedett szólásra.

Lelki öröm tölt el bennünket, mondá magasán szárnyaló beszédében, azok fölött, a miket itt tapasztalunk. Eljöttünk erre a vidékre, a hol annyi nemzetség és felekezet él együtt és itt találtuk a felekezeti béke és szeretetteljes együttérzés eszméjét. Mikor majd innen távozni fogunk, szerte vihetjük egész Magyarországon példáját annak, hogy kell élni szertartás és dogmák különfelesége dacára békés testvéri egyetértésben. Örömmel tölt el annak tapasztalata, hogy itt találjuk az eszményt az életben megvalósítva. Nagy terheket ró ránk az állam versenye a humanizmusban és a kulturában. Szükséges, hogy ebben a versenyben ne maradjunk el. Ezért kell, hogy összetartsunk, mert az egyetértés adja meg a versenyhez való erőt. A Magyar Protestáns Irod. Társaság az evangéliumi szellemet akarja bevinni az életbe. Tudományunkat és intézményeinket oly magaslatra kell emelni, hogy minden igényt kielégítsenek és hozzásimuljanak az élethez. Mert csak az az egyház biztosítja fennmaradását, amelyik így cselekszik. Mi magyar protestánsok vallásunk nyelvével erősítjük a magyarságot. — Ezért ránk új kötelesek várnak s ezért kell, hogy az állam segítsen bennünket. Ezért nem elégedhetünk meg azokkal az eszközökkel, melyek másokat kilégítenek. Nálunk nem lehet pápai hatalmi szavakra hivatkozni, nekünk a meggyőzés, a szeretet és fölvilágosítás fegyvereivel kell küzdenünk. A mi fegyverünk a szeretet.

A viharos lelkesedéssel fogadott szép beszéd után Szilassy Aladár emelkedet szólásra. Szónok a folyton terjedő öngyilkosságról beszél és erkölcsi nevelését követeli a gyermekeknek, hogy az az átkos társadalmi kor kipusztuljon vagy legalább is csökkenjen.

Ezután Szabolcska Mihály a kiváló költő olvasott fel néhány mély hangulatu verset, melylyel elragadta a hallgatóságot. A közgyűlés Hegedüs Sándor záró szavaival ért véget.

A P. I. T. közgyűlésével kapcsolatosan ma d. u. 4 órakor az ág. hitv. ev. templomban Szilassy Aladár elnöke alatt alakuló közgyűlést tartott az Evangéliumi Magyar Protestáns Belmissziói Egyesület is.

Szépszámu közönség jelenlétében közének után Réthy imádkozott, majd Szilassy Aladár néhány szó kíséretében megnyitotta a gyűlést. Gergely Antal mezőturi ev. ref. lelkész lendületes előadásban hívta föl a jelenlevőket az egyesület megalakítására. „Induljunk el!” — ez volt a beszédének a mottója. Induljunk el a belmissziói munkásság áldásos gyümölcsöket termő útján.

A közgyűlés kimondja az egyesület megalakítását s az „Evang. Magyar Prot. Belmissziói Egyesület” végleges szervezéseül az eddigi ideiglenes választmányt állandósítja. A közgyűlés közénekkel ért véget.

Este fényesen sikerült hangverseny volt s ezzel a közgyűlés ünnepségei véget is értek.

(Vége.)

EGYHÁZKERÜLETI EGYHÁZI ÉRTEKEZLET.

Nagytiszteleltü

Nagy Károly

ref. theol. tanár, egyhker. egyh. ért. alelnök urnak

Helyt.

Nagytiszteleltü Alelnök úr!

Mindig kedves kötelességemnek tartottam evangélium szerint reformált anyaszentegyházunknak erőmhöz mérten szolgálni és ezzel magyar hazánknak javára lenni. E kötelességérzettől vezetve vállaltam el a Nagytiszteleltü Alelnök úr felhívására egyházi egyesületünk központi pénztárnoki teendőit. De az egész egyházkerületre kiterjedő egyesület tagjainak pontos nyilvántartása, az új bejelentések bevezetése, a befizetések névszerint való nyugtatványozása, esetleges levelezések, a pénztári napló vezetése, számadások és költségvetés összeállítása, jelentések tétele több munkát igényelnek, mint amennyinek elvégzésére a tanári állással járó kötelességek időt engedhetnének. Ezért a belém helyezett megtisztelő bizalmat megköszönve és kijelentve, hogy készséggel maradok tagja az egyesületnek továbbra is, a központi pénztárnoki teendők viteléről lemondok. Kérem a Nagytiszteleltü Alelnök urat, sziveskedjék intézkedni, hogy lemondásom elfogadásával a pénztár tőlem átvéssék és oly emberre bizassék, kinek az ezzel járó kötelességek teljesítésére megfelelő ideje van. Kérem a szíves intézkedést az iránt, hogy tiszteletteljes lemondásom az egyházi hivatalos lapban közzétessék s az egyhm. egyh. ért. pénztárnokok értesíttessenek, hogy küldeményeiket ezután kihez küldjék.

A Nagytiszteleltü Alelnök Urnak

Kolozsvárt, 1904. szept. 23.

kész szolgája

Balogh Károly,

ref. koll. tanár.

E lemondás folytán az Elnökség — tekintettel a lemondó meggyengült egészségére — azonnal intézkedett és egy bizottság a pénztárt átvette, ajánlásával annak, hogy Balogh Károly volt pénztárnok aának ritka buzgósággal, pontossággal és jelkiismeretességgel teljesített munkájáért köszönet szavaztassék. Intézkedett továbbá arra nézve, hogy a mig a pénztárnoki állás megfelelő módon betölthető lenne, a pénztárnoki irodai teendők vitelére tek. Müller Béla, — a „Közhasznu Szövetkezet” főkönyvelője — úr kéressék fel, a pénzkézelt pedig „Folyószámlán” a „Közhasznu Szövetkezet”-re bizassék. Miután a felkérésnek mindketten szívesek voltak eleget tenni: kérjük ennélfogva az egyh. megyei Egyh. Értekezletek pénztárnokait, hogy:

1. Mindennemű **pénsküldeményt** e czímen sziveskedjenek küldeni: „Az erd. ev. ref. egyh. ker. Egyházi Értekezlet központi pénztárának, Kolozsvár. „Közhasznu Szövetkezet” Rózsa-utca 5a.”

2. Minden pénztárt illető **iratot** (tagkimutatás, tagok díjairól való elszámolás, kérdezősködés, levelezés) pedig „Tek. Müller Béla egyh. értek. központi pénztáros urnak Kolozsvár. Rózsa-utca 5a.”

Az Elnökség.

Nyugtatványozás. Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet központi pénztárába a lapunk f. 19¹⁴. évi 20-ik számában közzétett nyugtatványozás óta a mai napig következő befizetések folytak be:

1. Az orbai egyházmegyéből Bajkó György egyhm. ért. pénztárnok az egyházmegyét illető 25% levonása után 1904. május 18-án beküldött 84 koronát Lengyel Gyula, Nagy Sándor, Bajkó Barabás, Deák Benedek, Deák Albert, Vass Jenő és dr. Vajna Gábor két évi (1902. és 1903.) 4—4 kor., Bajkó György, Kiss Vilmos, Bagoly Béla, Bartha Samu, Kocsis Elek, Szeremley Cs. Lajos, Pótsa János, Salamon Salamon, Biró Béla, Czófalvai ref. egyházközség, Szász Mihály, Bartha Károly, Sidó Gergely, Bartha István, Csia Károly, Deák Ferencz,

Mircse Ferencz, Deák Zsigmond, Molnár Imre, Földes György, Csekme Ádám, Csekme Mózes, Balogh Albert, Debreczi Ferencz, Barabás Benedek, zágoni ref. egyházközség, Bartha Ferencz, Szörcey Vincze, Beczásy József, Patakfalvy Lajos, Albu Samu, Gál Antal, Gál János, Csúsz Tamás, Kiss Lajos, dr. Könczey Gerő, Bodor János és Nagy Imre 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában és eladott évkönyvek árában (6 kor.).

2. *Kovács Lajos lozsdái lelkész* május 21-én beküldött 16 koronát Kovács Lajos, a brádi ref. egyházközség, Brády Albert, Szabó Lajos, Kónya Dénes, Gesztesi Jenő, Kendeffy Gábor és Vásárhelyi Samu 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

3. *A nagyszombati egyházmegyéből Nagy József* esperes, ért. Elnök május 21-én, az egyházmegyét illető 25% levonása után, beküldött 25 koronát Balla Károly, br. Bánffy Kázmér, Bod Péter, Bogdán József, Cseresznyés Ödön, Jakab Károly, Nagy József, Örtel János, Péchy Lajos, Putnoki Lajos, Rákosi József, Szalay Ferencz, Tunyogi János és Virágh József 1903. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

4. *A gyulafehérvári egyházmegyéből Hatházy Ferencz* egyh. m. ért. pénztárnok az egyházmegyét illető 25% levonása után június 15-én beküldött 21 koronát Benedek Károly, Hatházy Ferencz, dr. Elekes Viktor, Sebestyén Ferencz, O. Veress Sándor, Gruzda Domokos, Tókos Sándor és Szentgyörgyi Mór 1903. évi, Vajda Lajos, Bereczky Sándor, Binder József, dr. Fülöp Ferencz, Koncz Albert és Kovács Ferencz 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

5. *A kézdi egyházmegyéből Nagy Gerő* egyh. m. ért. pénztárnok az egyházmegyét illető 25% levonása után június 20-án beküldött 70 kor. 50 fillért dr. Damokos Ödön, Bodor Géza, Damokos Dénes, Dulló Károly, Molnár Lajos, Kelemen Gábor, Jány János, Nagy Imre, Cseh Lajos, Bajka Mihály, Kiss József, Kovács Károly, Kelemen Győző, Váncsa István, Vajna István, Kökösi Sándor, Szini János, Benedek Ignác, Bitai Béla, Megyaszi Mihály, Zajzon Lajos, Ósz Lázár, Bodó Albert, Szabó Jenő, Nagy Gerő, Turóczy László, Szabó Lajos, Dézsi Bálint, Jancsó F. Lajos, Szabó József, Jancsó Géza, dr. Szini Gyula, Zajzon Lázár, Turóczy István, ifj. Török Samu, Szotyori János, id. Kupán József, ifj. Kupán József, Müller Ferencz, ifj. Kovácsy Bálint, Jancsó Samu, Nagy S. Pál, ifj. Kovács János, Nagy Károly, M. Székely János, Kölönte Mózes és Zoltáni Elek 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

6. *A szilágyszabolnoki egyházmegyéből Szilágyi János* egyh. m. ért. pénztárnok a 25% levonásával június 23-án beküldött 25 kor. 87 fillért Kemény István öt évi (1900—1904.) 10 kor., Borbély Sándor, Matéka József, a bürgezdí ref. egyházközség, Vass Lajos, Rác Péter és Szilágyi János 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában, továbbá Magyar Lajos 2 kor. és Kis F. Ferencz 1 kor. adományában és eladott évkönyvek árában (7 kor. 12 f.).

7. *A széki egyházmegyéből Csűrös Ferencz* egyh. m. ért. pénztárnok a lapunk 20-ik számában részletesen nyugtatványozott 49 kor. 50 f. küldeményéhez utólag június 24-én a 25% levonásával beküldött még 18 koronát Nemes Ferencz és Kiss Sándor 1903. évi, továbbá Csejdi Jenő, Szathmári Sándor, Pataki Dénes, Osváth Lajos, Szász Béla, Solymosi Miklós, Sótálvi Károly, Máthé György, Gönczi Mihály és Kiss Sándor 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

8. *Az udvarhelyi egyházmegyéből Kállai Ferencz* egyh. m. ért. pénztárnok a 25% levonásával jun. 25-én beküldött 184 kor. 05 f. Karácson István, Kállai István, Fülöp Kálmán, Sós Farkas, Bartha János, Györke János, Biró György, Pál Lajos, Bodor István, Szász Károly, Péter Károly, Baczó Lajos, Karácson Sándor, Csia Kálmán, Bodor József, Jakab Albert, Jakab Dénes, Kovács István, Orbán József, Kertész Mózes, Bőjte Sándor, Hegyi Péter, a betfalvi egyházközség és Pál Balázs három évi (1901. 1902. és 1903.) 6—6 kor., Bedő András, Lajos János, a bögyözi egyházközség, Menyhárt András, Gábor Sándor, Benkő Ferencz, a rákosi egyházközség. Ince Zsigmond, Boér Mihály, Timár Mihály, Bedő Mózes, Tömösvári József, Mester János, Kelemen János, Toókos Jenő, Toró Dénes és Kovács Sándor két évi (1902. és 1903.) 4—4 kor., Biró Áron, a muzsnai egyházközség, Kádár Dénes, Csiszér Zsigmond, Kovács Mózes, Balázs Imre, a mohai egyházközség, a hévizi egyházközség, a segesvári egyházközség, Somogyi István, Somogyi Lajos, Gyöngyösi István, Eisenlohr Ulrich, Sebesi Ákos, Pogány István, Bedő Ödön, Demeter Miklós és dr. Kovács Gábor 1903. évi 2—2 kor. s végül Kovács Mihály (pártoló t.) 1903. évi 1 kor. tagsági díjában.

Az egyházmegyei ért. pénztárnok a tagokról kiállított kimutatásában feltüntetette, hogy egyes tagok 1904. évi tagsági díjaikat is befizették, de ez alkalommal csak a múlt évekről befolyt hátralékok elszámolására szorított; az 1904. évre befizetett díjakat ezután fogja beküldeni a központba.

9. *A székelyudvarhelyi egyházközségből Vajda Ferencz* főköri ért. elnök a 25% levonásával június 27-én beküldött 55 kor. 50 f. dr. Kassay Albert és dr. Pál Ernő 2 évi (1901. és 1903.) 4—4 kor., Solymossy Pálné és Barabás Jenő szintén két évi (1902. és 1903.) 4—4 kor., Becsek Aladár 1902. évi, özv. Szabady Ferenczné, dr. Ráczkövy Samu, Illyés Ferencz, Gábor Márton, Rösler Károly, özv. Koréh Gergelyné, Lengyel József, Hlatky Miklósné, Székely Dénes, dr. Bodolla Gábor, özv. Doros Györgyné, Gyarmathy Ferencz, özv. Kiss

Dánielné. özv. dr. Fejérvári Lajosné, id. Szakács Károly, id. Szakács Károlyné, Deák Lajos, Fejes Áron, Félegyházi Antal, Gönczi Lajos, Kovács Dániel, Olasz Gyula, Solymossy Endre, Szabó Árpád, Szabó András, Illyés István, dr. Mezei Ödön és Solymossy János 1903. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

10. *A kalotaszegi egyházmegyéből Bitai Kálmán* egyh. m. ért. pénztárnok a 25% levonásával július 2-án beküldött 70 kor. 50 f. Lészai Ferencz és Lészai Ferenczné 6—6 évi (1904—1909.) 12—12 kor., Ignác Károly két évi (1904—1905.) 4 K., Agoston György, Antal Domokos, Antal Géza, Beregszászi Albert, Biró András, a daróc-Bogárteleki egyházközség, Bitai Kálmán, Csűrös József, Deési Gyula, dr. Deési Gyula, a gyalui egyházközség, Balog György, Auer Lipót, Görcs Sándor, ifj. Péchi László, Pap János, Bakcsi József, Osterlaum Ernő, Elek Lajos, Fazakas Lajos, Nagypetri egyh., Józsa Sámuel, Keresztes János, Both Miklós, a bánffihunyadi egyházközség, Kónya János, Régeni Ferencz, Tamó Gyula, Szakács István, a szászlónai egyházközség, Erdélyi László, Kovács Ödön és Szabó Gyula 1904. évi 2—2 kor. tagsági díjában.

11. *Marosvásárhelyről Tóthfalusi József* lelkész július 4-én beküldött 12 kor. Csontos Olivér, dr. Bedő Sándor, Csiszár Albert és Tóthfalusi József 1903. és 1904. évi tagsági díjában.

12. *A kolozsvári egyházmegyéből Lőrinczy Gábor* egyh. m. ért. pénztárnok aug. 15-én egyházmegyei tagsági díjakban beküldött 8 koronát, de ez alkalommal nem jelezte, kiknek és mely évről való tagsági díját küldte be.

13. *Tárkányi György* egyházkerületi egyh. ért. központi titkár a Kézdivásárhelyen 1904. július 5-én tartott hangverseny tiszta jövedelmekéül július 11-én befizetett 322 kor. 92 f.

14. *A sepsii egyházmegyéből Bőjte Géza* egyh. m. ért. pénztárnok szept. 26-án a postaköltség és a 25% levonása után beküldött 1 kor. 38 f. Gyárfás Sándor 1904. évi rendes tagsági díjában.

Tárkányi György egyh. m. ért. titkártól július 11-én átvettem 200 koronát, mint a Kézdivásárhelyen 1904. július 5-én tartott Bocskai-ünnepély alkalmából Sándor József orsz. gyűl. képviselő egyh. m. főgondnok által Bocskai István magyar fejedelem emlékére Kolozsvárt az Emke-téren emelendő szobor alapjának javára tett adományt. Ez összeg, mint az itt jelzett czélra tett külön adomány az Egyházkerületi Egyházi Értekezlet vagyonától teljesen független és önálló alaként külön kezeltetik.

Végül *helyreigazításul* megjegyzem, hogy a lapunk 20-ik számában kiadott nyugtatványozásban a sepsii egyházmegyei tagok sorából vétségéből kimaradt Antal Lajos lelkész neve. Ezért pótlólag most nyugtatványozom, hogy Antal Lajos 1904. évi tagsági díjban 2 koronát befizetett s azt Bőjte Géza em. ért. pénztárnok a többi befizetett tagsági díjakkal együtt május 17-én a központba beküldte.

Kolozsvárt, 1904. szept. 26.

Balogh Károly,
egyker. egyh. ért. pénztárnok.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe beküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Szives tudásul. Dr. Bartók György püspök könyve: „*A református egyházak presbyteriális szervezete*“ azoknak, a kik előre megrendelték volt, szétküldetvén: ezután csak könyvtárusi uton kapható és pedig *Kókai Lajosnál Budapesten* és *Stein Jánosnál Kolozsvárt.* Ára 4 korona.

Megjelent új művek:

„*Homiletika vagy egyházi ékesszólástan.*“ Irta Kovács Albert, a gyakorl. theol. és egyházjogtan volt tanára a budapesti ev. ref. theol. akadémián. Budapest, Hornyánszky Viktor könyvnyomdája. 1904. Ára?

„*Kiss Ádám egyházi beszédeiből.*“ Uj kiadás. Kiadja Sz. Kiss Károly, nagyigmándi ev. ref. lelkész. Budapest, 1905. Kókai Lajos könyvkereskedése. Ára 5 korona.

„*Tanítók (tanítónők, óvónők) jogai és kötelességei.*“ Az érvényben levő törvények, szabályrendeletek, utasítások, elvi jelentőségű határozatok és döntvények alapján, írta és összeállította dr. Szabó Mihály Kis-küllő vármegye kir. tanfelügyelője. Negyedik bővített és teljesen átdolgozott kiadás. Ára 5 korona. Kapható szerzőnél Dicsőszentmártonban.

Hogy az érdemes szerző e műve immár 5-ik kiadásban járja: ez mutatja leginkább, hogy mily

közszükséget elégít ki. Szervesen és összefüggőleg csoportosítva fel vannak dolgozva ebben a még érvényben levő tanügyi törvények, szabályrendeletek, utasítások, rendeletek, döntvények stb. oly módon, hogy minden tétel után zárójel közt közölve van az illető törvény megfelelő szakasza, vagy a rendelet kelte és száma s így belőle a kellő felvilágosítás azonnal megszerezhető. Egy szóval: tárgyalva van e munkában mindaz, ami az iskolai adminisztráció terén és azon kívül is a tanító és óvónő hivatalával és személyével összefügg s így valósággal nélkülözhetetlen minden tanító- és iskolaügygyel foglalkozóknak.

E munka III. darabját képezi annak a sorozatnak, melyet író a tanügyi adminisztráció érdekében összeállított s a melyek a következők:

1. „*Utmutató az iskolák és óvodák irodai teendőinek ellátására.*“ A folyó évben jelent meg. Ara portómentes küldéssel 5 kor.

2. „*Népoktatásügyi teendők határidőjegyzéke.*“ 2-ik kiadás. Ara 2 kor.

3. Az előbb ismertetett.

4. „*Népoktatásügyi községi közigazgatás kézikönyve*“ 3-ik kiadás. Ara 5 kor. 20 f.

5. „*A kir. tanfelügyelőségek hivatali ügykezelési szabályzata.*“ Ara 2 kor.

6. „*A kir. tanfelügyelőségek ügykezelésének egyszerűsítése és hatáskörének kiterjesztése.*“ Ara 1 korona.

Megrendelési feltételek: 1. Minthogy az I—VI. sz. a. elősorolt munkák — melyek egymást kiegészítik — hivatva vannak az iskolai és óvodai irodai ügykezelésben a tanítók, óvónők jogai és kötelességeire nézve s általában a népoktatásügyi közigazgatásban részletes utbaigazítással szolgálni: szükséges azokat együttesen megrendelni, mely esetben a Hat munka 20 kor. 20 fill. helyett 15 kor. kedvezményes árban portómentesen fog megküldetni.

2. A ki az I—IV. szám alatt felsorolt Négy munkát egyszerre rendeli meg, az azokat 17 kor. 20 fill. helyett 14 kor. kedvezményes árban portómentesen fogja megkapni.

3. Gyűjtőknek bármelyik munkából 4 példány megrendelése esetén egy (5-ik) ingyen példánnyal szolgál a szerző.

4. Megrendelések előfizetés vagy postai utánvét mellett eszközölhetők. Az előfizetési pénzek és megrendelések lehetőleg minél rövidebb idő alatt hozzám, alábbi címemre intézendők.

5. Tankütletem tanítói, a munkákat nem nálan, hanem Jeremiás Áron helybeli könyvkereskedő bizonymányosomnál rendelhetik meg.

Előfizetési felhívás. Dr. Ker Jánosnak, a skót református egyház egyik kitünőségének rövid idő alatt 12 kiadást ért prédikációit az örököse engedélyével lefordítottam. A 24 egyházi beszédet tartalmazó kötet circa 18 ivnyi terjedelemben november hó folyamán fog megjelenni, ha a kiadás költségeinek fedezésére elegendő számú előfizetők fognak jelentkezni. A könyv ára 4 K. Jelentkezhetni nálam, vagy pedig Kis Tivadar könyvkereskedő urnál. A jelentkezőknek az előfizetés beküldése után bérmentesen fog megküldetni. Pápa, szept. hó. Csizmadia Lajos, theol. tanár.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Berzeviczy Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter kolozsvári tartózkodása alkalmából a miniszter elé az erdélyi ev. ref. egyházkerület, annak igazgatótanácsa, a theol. akadémia, az ev. ref. egyházközség és kollegium küldöttségét dr. Bartók György püspök vezette. Beszédében utalt arra, hogy Kolozsvár az erdélyi részek

szellemi központja, mely folyton erősödik azon támogatásnál fogva, a miben a kormányok részesítik. A vérrel szerzett hazát csak a szellem fegyvereivel lehet megtartani. A ref. egyház mindig részt akar venni teljes erejével ebben a munkában. A miniszter e szemléje alkalmával látni fogja majd, hogy a híres kolozsvári kollégium az anyagi eszközök elégtelensége miatt már-már roskadoz s az elemi iskolák is erőtlenekek. Ezeknek az intézeteknek számára kéri most különösen a miniszter jóindulatu támogatását. A miniszter nemzetünk kulturális törekvéseiben irányt jelöl és ezt úgy tüzte ki, hogy abban mindnyájan örömmel vehetnek részt az egyházak is.

A miniszter válaszában elmondja, hogy megkellene tagadni mindazt, a mit a történelemből tanult, ha nem viseltetnék valóságos csodalattal azon nagy munka iránt, a mit az erdélyi ev. ref. egyház a multban a nemzet fenntartására kifejtett. Jól tudja, hogy az ev. ref. egyháznak törekvése most is az, hogy méltó legyen multjához, s ő mindig készségesen nyújtja támogatását ahhoz, hogy nagy hivatását a kultura mai versenyében is a multakhoz méltón teljesíthesse. A megkapó beszédet mely mély benyomást tett a küldöttség tagjaira, csöndes de annál lelkesebb éljenzéssel fogadta a küldöttség, s ezzel a tisztelgés véget ért. A ref. theológiát, ref. kollégiumot és népiskolákat szept. 29-én látogatta meg a miniszter.

Balogh Károly kolozsvári kollegiumunk érdeemes tanára orvosai tanácsára két havi szabadságot vett sulyosabb hülés folytán meggyengült egészsége helyreállítására. Kollégái helyettesítik. Vajha mihamarább teljes egészséggel látnók ismét forgolódni tanári munkájában, melyhez ő annyira hozzáfórt! Hál' Istennek, ehhez alapos reményünk is van.

A „Magyar Szó“-nak. Lapunk mult számának vezető cikkére a M. Sz. hosszú „Válasz“-ban felel szept. 27-iki számában. Erre talán reflektálni fog lapunk illető munkatársa, ki az első cikket írta. Mi mint szerkesztőség csak arra a „Nyilatkozat“-ra reflektálunk, melyet ugyanazon számban dr. Pályi Ede tesz közzé. E nyilatkozat egyformán szól ugyan a „Debreczeni Prot. Lap“-nak, „Sárospataki Lapok“-nak és nekünk, mint a melyek vététek maguknak a merészséget, kifogásolni M. Sz.-nak részint protestáns érdekek alá rejtett politikai irányát, részint azt a modort, mellyel nap-nap után protestáns vezérembeinket valósággal gyilkolja. Magunk, kik a politikát szinte irtózáttal kerüljük, ez utóbbi kifogásunkért kapunk ki. Az az — s ez a dologban a legfátálisabb a miért e sorokat is már e számunkban írjuk — nem is mi, hanem e dologban teljesen ártatlan Br. Bánffy Dezső. Tartozunk ugyanis annak kijelentésével, hogy Br. Bánffy Dezső, a lapunkban megjelent cikkről előzőleg semmi tudomással nem birt; sem a lap szerkesztőjével, sem a cikket írt munkatársunkkal közel négy hónap óta sem személyesen, sem írásban nem érintkezett s így az az insinuáció, a min a M. Sz. idevonatkozó cikkei épülnek, vagy a rosz lelkiismeret szülötte vagy a M. Sz.-nál gyakran alkalmazott ürügy arra, hogy velünk meg nem elégedvén, igaztalanul újra Br. Bánffyt marja. Mi a M. Sz.-t elejtől kezdve főleg azért kifogásoltuk, mert vagy személyekből vagy személyekkel táplálkozott s az elvi viták magaslatán sohsem tudott megállani. Vagy nem ezt bizonyítja-e újra az a modor, a melyet Pályi ur cikke befejezésében használni jónak lát? S nem ezt-e az alacsony színvonalu meggyanusítás, melyet a jelzett egyházi lapok vezetőivel szemben alkalmaz? Minő utálatos terrorizmus! S hozzá nem minden pokoli számítás nélkül valók. Az egyiket meggyanusítja, hogy politikai uton püspökségre tör, a más *politikai* pártiakat pedig uszítja, hogy törjék le, mert elakarja adni az országot Bécsnek. — De a M. Sz. nem viszi be a politikát az egyházba, mert „semmi köze sem lévén a prot. *hivatalos* egyházakhoz, ha akarna sem volna módjában összezavarni a politikát az egyházzal!“ Igaz, a pecsétek nincsenek a Pályi ur kezében, de hogy az azokat kezelő személyek oda kerüljenek, ez legfőbb gondját képezi s nem rajta mulik, hogy a nagy többség nem fogadja el őt és pedig kizárólagosan csak őt, ama csalatkozhatatlan „Szakértő“-

nek, a minék pedig belsőleg oly szuverén fenséggel, külsőleg oly golgotai önzetlen alázatosággal ajánlja magát, míg elérheti azt a magaslatot, hol már szólhat is: „Adott nekem teljes hatalom!” Sőt ezek után most már konstatáljuk, hogy a M. Sz. az egyház belbékéjére nézve kezd veszedelmessé válni, mikor tisztán egyházi belügyekben igyekszik egymásra uszítani a különböző politikai pártállású egyháztagekat. Ezt pedig túrni szótlanul — bűn. Mi a M. Sz. eddigi működésétől nem vontunk meg bizonyos elismerést, jövőre úgy látszik erre sem akar igényt tartani. Ugy látszik, hogy csak kettő közt enged választani: hódolat vagy gilotin! A magyar protestánsizmusnak jó lesz idején leszámolni — a politikai egyházi lapok veszélyeivel!

Gróf Dégenfeld József az amerikai magy. református, egyházak ügyei rendezésére újabban megint Amerikába utazott 5 hétre. Vajha utját siker, munkáját béke koronázza!!

Az országos ref. tanáregyesület központi igazgatósága f. hó 11-én Dóczi Imre elnökle alatt gyűlést tartott Debreczenben. Felolvasták és hitelesítették a pápai közgyűlés jegyzőkönyvét. Az iskolai adatok ügyében. Sinka Sándort, dr. Imre Sándort és dr. Nagy Zsigmond tagokból álló bizottságot küldött ki az igazgatóság: a bécsi béke 300 éves évfordulójának iskolai kegyünneplése tárgyában megkeresi az egyházkerületet; örömmel vette tudomásul, hogy Simon Sándor alelnök, s Balog Ferencz theol. szakosztályi elnök megmaradnak állásaikban s a féláru vasuti jegyek ügyében újabb mozgalmat indít s a zsinat alkalmából egy küldöttség fogja fölkeresni e tárgyban az érdekelt minisztert.

Botrány. A „Székely-Udvarhely” cz. lap e heti szept. 25-iki számában egy görög kath. és egy ev. ref. lelkész levélváltása van közzétéve. Szégyenpir öntötte el arcunkat s a legmélyebb szomorúság fogott el. Alig hittünk a szemeinknek. Csak Homérnál olvastunk oly hangu hős-nyilatkozatokat, mint e második levél. Hogy művelt ember a XX. században Kr. u. így írjon?! Nő ezt nem hittük volna! S hozzá lelkész, elvégre lelkészársának! Botrány!!! Ha ugyan nem rossz tréfa: de alig merjük remélni!

Az Egyetértés előfizetési árai félévre 20 kor., negyed évre 10 kor. Papok, tanárok, tanítók, katonatisztek, jegyzők és állami magán hivatalnokok részére kedvezményes ár. Fél évre 14 kor., negyed évre 7 kor. Legzél-szerűben postautalványon lehet előfizetni.

Nyilvános köszönet Tompaházi Ladányi Aladár úr (ev. ref. vallású) és neje Domokos Mariska (római kath. vallású) urnő gyergyó-szentmiklósi lakosok, vallásos szívök nemes szeretetétől indítva, a csucsai ev. ref. egyháznak egy fehér vászon urasztali abroszt, egy urasztali terítőt s egy belül aranyozott ezüst asztali boros kancsót, egy arany himzésű urasztali kehelyterítőt ajándékoztak, mint egy 200 kor. értékben. Az ilyen szép, nemes és vallásos tett magában hordja erkölcsi értékét és senki dicséretére nem szorul, de mégis kedves kötelességünket teljesítjük, ha e helyen is a kegyes és istenfélő adakozóknak úgy a magunk, mint egyháznak halás köszönetét nyilvánítjuk. Csucs, 1904. szept. hó 24-én. Imre József gondnok. Barabás Árpád ev. ref. lelkész.

Hálás köszönet. Tamás Pál ref. egyháztage, egyházunk közszükségei fedezésére 20 koronát, magyarokerekei születésű jelenleg Kis-Szánton báró Königswarder Herman úr uradalmában főköcsis Péter György és neje Lukács Eszter papi kepeváltság alapjára 100 koronát, a kis-és nagysebesi gránitkő bányák tek. Részvénytársasága, ez a hazafias és a magyar kultúra terjesztése terén páratlan tevékenységű, áldozatkész társulat templomunk építéséhez 500 kocza gránitkővet, 150 korona értékben, tek. Haraga Sándor bánffyhungyadi földbirtokos és gypszgyáros úr 4 métermázsa gypszet 24 korona, értékben ajándékoztak. A nemesszívű adakozók nagybecsű adományaikért fogadják magam és egyházam leghálásabb köszönetét. Magyarokerekén, 1904. szept. 18. Barabás Árpád ref. lelkész.

Szászsebesi magyar kálvinista templomunkra, a magyarság e végvárára kegyes adományokat küldöttek, melyeket halás köszönettel nyugtáz Benedek Károly alvinczi lelkész, egyhm. főjegyző.

(Folytatás.) M. kir. csendőrörsp. ivén Allios: Pópa Trifán 60 f., Bálint János, Béládi József, Türe Imre, Tóth Sán-

dor 50—50 f. Pópa Jenő 20 f. (összesen 2 kor. 80 f.). Tóth Ferencz csendőrörsp. ivén Zsidorin: Tóth Ferencz, Szkuba János, Petri Aukidín, Némethi K. és neje 1—1 kor. (összesen 4 kor.). Tulics Kálmán csendőrörsv. ivén Csokmány: Kovács Zsigmond, Veres Miklós, Menyhárt Ferencz 1—1 kor. (összesen 3 kor.). M. kir. Fővármivatal ivén Győr: Kiss Mózes 2 kor.; Perl D., Varga Lajos 1—1 kor. (összesen 4 kor.). M. kir. Fővármivatal ivén 6-Sáncz: Farkas György, Száraz Sándor 30—30 f., Gaáli Vilmos, Sipos István, Pópa János, Rácz László, Tamás János, Antal Lajos 20—20 f. (összesen 1 kor. 80 f.). Baja város gyűjtése: Szabó Sándor, Dely S., Schumacher Ferencz, N. N., Gaál Péter 2—2 kor., Szabó István 1 kor., Balajti Sándor 60 f. M. M., Vadady Romárka János, Antal Pál, Boldy László, Temmy Jenő, Mészáros Sándor, K. István, 20—20 f. (összesen 14. k. 60 f.). Tarcsilay Endre, áll. polg. leány isk. ig. ivén Czegléd: Tarcsilay Endre 2 k., Dr. Török Istvánné, Hlavkay Emóné, Réthy Lajos, Paulovics Károlyné 1—1 k. Székelyné 50 f. (összesen 6 k. 50 f.). Kir. Erdőfelügyelőség ivén Déva: Sággy Kálmán 1 k. M. kir. csendőrség ivén Sárbogárd: 80 f., Fősz. bír. ivén Abauj-Sántó: Dobozy István fősz. bír. 2 k., Dr. Moberi, Sz. Zs. Naményi, N. N., Idrányi István 1—1 k., Vadas Sámuel, N. N. Jónás Zsigmond, Pogorisky, Lahay Antal 60—60 f., Gecsey András, Gönczi Gyula 50—50 f. Lóber Ferencz jegyző gyűjtése Göncz: Szacsuri Ferencz 50 f., Molnár János, Szombathy András, Hollós János 40—40 f., Lóber Ferencz, N. N., Szacsuri Istvánné, Varga Dániel, Szacsuri János, Sinyei János, Pap Istvánné, Vass István, Zadeczy József, Papp Andrásné 20—20 f. Csorba Dánielné, Csorba József 10—10 f. (összesen 15 k. 10 f.). M. kir. Csendőrörsp. ivén Marosvásárhely 1 k. Koós István csendőrörsp. ivén Győr: Mátiz János 1 k., Gyulay László 2 k. Koós István őrmester 50 f., Lengyel Mihály, Hagymási Mór, László Andor, N. N. 40—40 f., Váczi Ignác, Nagy Sándor, N. N., N. N. 30—30 f., Czigliényi Ambrus, Szűts János, Gyömeres H., Boéza Irén, Grünveig Péter, Judner Ignác, Schultz Ervin, X., Guahác János, Ungár János, Váci András, N. N., N. N., Szokácska, N. N., Rosenfeld Hermán, Gál János, Nádasy Jenő, Gyarmath Dezső, Türkövy Dávid 20—20 f. Bardoczi Janka, N. János, Brittelka Dezsőné, Seidner Szerén, Grasselly Miklós 10—10 f. (összesen 11 k. 80 f.). Kiss Gyula őrsvezető ivén Apagy: Kiss Gyula, Gyulai Antal, Szentesi Károly, Buczku Mihály 50—50 f. (összesen 2 k.). Tóth Gyula ivén Duna-Szeges: Tóth Gyula 50 f., Mérai Pál 40 f. (össz. 90 f.). Bogdán József m. kir. csendőrörsp. 1 k. (Vége).

GYÁSZROVAT.

Szentgyörgyi Lajos a kolozsvári magyar-utczai ev. ref. népiskola igazgatója e hó 27-én déli 12 órakor meghalt. Szentgyörgyi Lajos halálával egy tevékeny munkás élet záródik le s letunte érzékeny veszteséget képez és mély részvétet kelt széles körben.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1291—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a görögényi egyházmegyébe kebelezet *nagyölyvesi* körlelkészesség lelkipásztori állomására pályázatot nyitok.

Javadalom a díjlevél szerint:

1. *Lakás* négy szobával, kamarával és konyhával. 1 hold 315 □ öl területű belsőségen, kitűnő karban tartott gazdasági épületekkel.

2. *Földhaszonélvezet:* a) Szántó a papi lakástól nem mesze egy tagban 26 hold 1100 □ öl. b) Szénafü és rét 9 hold és 175 □ öl. A földhaszonélvezet bérértéke 242 kor. 99 fill. A földek adóját az egyházközség hordozza.

3. *Készpénz:* a) Az egyházközség pénztárából 56 kor. b) Konventi segély 200 kor.

4. *Terméngyövedelem* pénzértéke 262 kor. 50 fill.

5. *Munkabeli szolgáltatások pénzértéke* 110 kor. 98 fill. A fentirt 4. és 5. tételek alatt figuráló javadalmak a jövő 1905. év folyamán az egyházközség pénztára terhére pénzül fognak megváltatni mintegy 50—70 kor. hijján, amely a mezőszentmártoni és mezőrúcsi hívek által fog természetben továbbra is fizettetni.

6. *Stóla* átlagos pénzürtéke 16 kor., mely szintén a jövő 1905. évben megváltás alá fog kerülni a nagyölyvesi gyülekezetben.

7. *Állami fizetés-kiegészítés*, tekintet nélkül a lelkészt terhelő 233 kor. 20 fill. fuvar stb. költségekre, a 76.376—1900. számú miniszteri leirattal 944 kor. 77 filléren van megállapítva.

A nagyölyvesi és mezőörményesi állmi iskolából *valás tanításért* 80 kor. tiszteletdíj jár.

A körlelkészség székhelye Nagy-Ölyves, honnan Maros-Vásárhelyig a kövezett út vezet a mezőrücsi szórványon keresztül. Nagyölyvesen van a lakás, a földbirtok s ennek pénztára fogja a készpénz javadalmat fizetni a megváltásokból.

Köteles körlelkész a székhelyen s a körlelkészség kötelékébe kapcsolt mezőörményesi, mezőszentmártoni, mezőrücsi és mezőszentgyörgyi gyülekezetekben, illetőleg szorványokban a rendes lelkészi teendőket ellátni igazgatótanácsai utasítás szerint.

Pályázati határidő 1904. okt. 21., melyen belül a keletleg fölszerelt kérvények hozzám nyujtandók be.

Kolozsvárt, 1904.

Dr. Bartók György, püspök.

1290—1904. sz.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kolozsvári egyházmegyébe kebelezet kajántói papi állásra pályázat nyitattik.

Javadalom díjlevél szerint: lakás, gazdasági épületekkel, tágas udvarral, kerttel, 19 hold 866 □ öl kan. portió, melynek bérértéke 125 kor., papi erdőből az üzemterv szerint eső évi részlet, melyet a hivek szállítanak be. Értéke 40 kor. A föld adóját az egyház fizeti, de azok mivelését a lelkész saját költségén eszközli. Az egyh. közs. pénztárából készpénz 260 kor., a mi a hivektől gyűl be, az orsz. közalapból 35 kor. A munkabeli szolgáltatások pénzürtéke 30 kor.

Kongrua 1600 k.-ig való kiegészítéssel 1224 k. 93 fill. Az állami iskolában teljesített vallástanításért 60 korona tiszteletdíj.

Kötelessége a lelkésznek az egyházban minden papi teendőknek végzése, a koródi leányegyházban pedig köteles a szokásos alkalmakkor az urvacsorát kiosztani és a felnőttek temetését végezni.

Pályázati határidő 1904. okt. 24. Folyamodványok nt. Herepey Gergely esperes aához küldendők Kolozsvárra.

Kolozsvárt, 1904. szept. 26.

Dr. Bartók György
püspök.

Sz. 1299—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezet *szentistváni* (Abosfalva és Csokfalva filiával) egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdetik.

Javadalom díjlevél szerint: Lakás gazdasági épületekkel, 1 hold 176 □ öl kerttel. 1. 7 hold 1400 □ öl szántó és kaszáló, 2 hold 14 □ öl tanórok hasznélvezete 21 kor. 66 fill. 2. Készpénz Szentistvánról az egyházközség pénztárából (kepeváltási alap) 616 kor. 3. Terményjövedelem pénzürtéke (kepefa 9 öl, Csokfalváról és abosfalváról buza, zab, szemestörökbuza) 513 kor. 47 fill. 4. Munkabeli szolgáltatások pénzürtéke 40 kor. összes jövedelem 1191

kor. 13 fill., kiadás 39 kor. 77 fill., marad jövedelem 1151 kor. 36 fill. Állami kiegészítés 1600 kor.-ig 448 kor. 64 f. Pályázati határidő 1904. okt. 21.

Folyamodványok Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszerezdába.

Kolozsvár, 1904. szept. 26.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1300—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezet *káposztásszentmiklós-csibai* társ-egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdetik.

Javadalom díjlevél szerint: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel, kerttel. 1. Szántó 12 hold, rét 2 hold hasznélvezete 180 kor. értékben. 2. Terményjövedelem értéke 585 kor. 34 f. 3. Munkabeli szolgáltatások pénzürtéke 142 kor. 34 f. Összes jövedelem 907 kor. 68 f. Kiadás 33 kor. 67 f. Marad jövedelem 874 kor. 01 f. Állami kiegészítés 1600 koronáig 725 kor. 99 f.

Pályázati határidő 1904. okt. 21. Folyamodványok nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszerezdába.

Kolozsvárt, 1904. szept. 26.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 1284—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a küküllői egyházmegyébe kebelezet *szászcsávási* egyházközség lelkészi állomására pályázat hirdetik.

Javadalom a törvényesen megállapított díjlevél szerint: tisztességes lakás, kert és gazdasági épületeken kívül: 12 hold szántó, kaszáló, szőlő és legelőlől álló canonica portio jövedelme 160 kor. Készpénz 461 kor. 04 fill. Terményjövedelem (kepe) 418 kor. 34 f., ide van számítva 34 szekér és $\frac{2}{3}$ terü fa járandóság. Szolgáltatások értéke 22 kor. Stóla 16 kor. Állami fizetési kiegészítés 573 kor. 45 fillér. Az engedélyezett kiadások 50 kor. 83 filléren kívül összes javadalom 1600 kor.

Pályázati határidő október 21.

Szabályszerűen felszerelt folyamodványok nt. Nagy Domokos esperes aához küldendők Kutyalvára.

Kolozsvár, 1904. szept. 24.

Dr. Bartók, püspök.

SZIVES KÉRELEM.

Az egyh. megy. Egyházi Értekezletek ügyvezető elnökeinek és pénztárnokainak.

Az egyh. ker. Egyházi Értekezlet központi pénztára ügyében az Elnökségnek mai számunkban, Balogh Károly pénztárnok aa. lemondása folytán szükségessé vált intézkedését szives tudomásvétel és ahhoz alkalmazkodás végett becses figyelmükbe ajánljuk.

Kolozsvár 1904. szept. 27-én.

Nagy Károly,
ért. alelnök.

Tárkányi György,
ért. titkár.